

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 13.

Fredagen den 26 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Upplästes för justering protokollet för den 19 innevarande februari.

*Justering av
ett protokoll.*

Därefter yttrade

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är ju praxis här i kammaren, att de utskrivna anförandena från ett sammanträde finnas tillgängliga i justeringsrummet till dess protokollet justeras. Man har väl därmed avsett för det första att vederbörande talares justering av en utskrift skall ske där, och vidare att lämna en efterföljande talare möjlighet att se, hur uttrycken fallit i en föregående talares justerade anförande.

Då det emellertid nu i dag av mig konstaterats, att i justeringsrummet saknas minst två av anförandena för fredagen den 19, så kan jag naturligtvis inte göra något åt den saken, men jag vill, herr talman, förbehålla mig rätten att, när dessa anföranden sedermera eventuellt bli tillgängliga, få göra de erinringar, vartill jag möjligen — en sak, varom jag intet vet i dag — kan hava anledning.

Vidare anfördes ej. Protokollet godkändes.

Härpå upplästes och godkändes protokollet för den 20 februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman **Fabian Månsson** på grund av influensa tills vidare är oförmögen att delta i riksdagsarbetet, intygas.

Stockholm den 26 februari 1926.

H. Nauckhoff,
leg. läkare.

§ 3.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelser, nämligen: av herr statsrådet **Möller** propositionerna:

nr 109, med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

nr 110, med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 13.

nr 111, angående anslag till riksförsäkringsanstalten m. m.;
nr 118, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1925;
nr 136, angående anskaffande och underhåll genom statens försorg av möblering för vissa rum i den för landshövdingen i Stockholms län avsedda tjänstebostaden;

nr 137, angående upplåtelse av tomter till egnehemsbyggnader från det till Strängnäs hospital anslagna förra biskopsbostället 2 mantal Sundby nr 1 i Strängnäs socken;

nr 145, angående anslag till arbetsrådet;

nr 153, angående lån till främjande av bostadsproduktionen;

nr 154, angående definitiv lönereglering för befattningshavare i överståthållarämbetets kansli m. m.;

nr 155, angående lån till organisationskostnader m. m. för en ny riksförsäkringsanstalt; och

nr 156, angående vissa bestämmelser för förste provinsialläkare och provinsialläkare i fråga om rätt till pension;

av herr statsrådet *Linders*

propositionerna:

nr 131, angående företagande av laga skiften enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län;

nr 133, angående anslag till stationerande av bevakningsfartyg vid rikets kuster för åstadkommande av ordning och skydd vid fiskets bedrivande;

nr 134, angående beredande av ytterligare medel för avveckling av bränslekommissionens verksamhet;

nr 135, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 149, angående pensioner åt vissa personer;

nr 160, angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt vissa vid marinen anställda eller förut anställda daglönare;

nr 162, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer; och

nr 164, angående bestridande av kostnaderna för viss materielanskaffning m. m. för kustfästningarna;

skrivelsen, nr 165, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln bebadad framställning om anslag för bidrag till riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader för handhavande av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, icke kommer att föreläggas riksdagen; samt

propositionerna:

nr 138, angående befrielse från inbetalning till kyrkofonden av vissa för avlöning åt extra ordinarie präster i Stockholm utbekomna medel;

nr 139, angående pension åt f. d. lärarinnorna Mathilda Wilhelmina Almqvist och Maria Elisabet Almqvist;

nr 146, angående anslag till de tekniska läroverken;

nr 147, angående avlönings och statsbidrags utgående, där undervisningen vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter inställts på grund av smittsam sjukdom m. m.;

nr 177, angående inrättande av en baltisk-geodetisk kommission m. m.;

nr 178, angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 179, angående förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under

ecklesiastikåret 1926—1927 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 180, angående förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1926—1927 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner; och

nr 181, angående rätt för vissa befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid drottning Sofias stiftelse; samt

av herr statsrådet *Larsson*

propositionerna:

nr 132, angående tjänstårsberäkning för viss personal vid statens järnvägar;

nr 148 angående avskrivning av viss del av statslån till Väderstad—Skänninge—Bränninge järnvägsaktiebolag;

nr 151, angående disposition under år 1926 av medel ur statens järnvägars förnyelsefond för utförande av vissa arbeten m. m.;

nr 158, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 159, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter;

nr 166, angående vissa understöd och pensioner, att utgå av trafikmedel m. m.;

nr 169, angående vissa ändringsarbeten inom det s. k. Preisiska huset samt beredande av bostad för landshövdingen i Stockholms län m. m.;

nr 170, med förslag till förordning om fördelning av automobilskattemedel;

nr 171, angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag;

nr 172, angående Sveriges anslutning till den internationella luftfartskonventionen;

nr 141, med förslag till ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

nr 142, med förslag till ändrad lydelse av § 12 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

nr 143, med förslag till vissa ändringar i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor samt i den vid sagda förordning fogade tulltaxa;

nr 144, angående tullfrihet för cyanväte;

nr 152, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

nr 173, angående försäljning till engelska episkopalförsamlingen i Stockholm av tomt för församlingens kyrka;

nr 174, angående vissa ändringar i bestämmelserna om rätt till pension för tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk;

nr 176, med förslag till ändrade bestämmelser angående ny pension för viss pensionerad icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

skrivelsen, nr 150, till riksdagen med tillkännagivande att i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln bebadad framställning om anslag för anordnande av anstalter för förvaring av vissa förminskat tillräkneliga förbrytare och internering av vissa återfallsförbrytare icke kommer att föreläggas riksdagen; samt

propositionerna:

nr 167, angående förslag till bestämmelser angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor; och

nr 168, angående ansökningar av landsfiskalerna Gustaf Insulander och Emil Lundgren i fråga om ersättning för vissa belopp, som förskingrats av dem underlydande fjärdingsmän.

Samtliga avlämnade propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 373 av herr *Sundström m. fl.*; och till jordbruksutskottet motionen nr 374 av herr *Andersson i Prästbol m. fl.*

§ 5.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 9—11, statsutskottets utlåtanden nr 5 och 24—26, bevillningsutskottets betänkanden nr 16 och 17, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 17—20, andra lagutskottets utlåtanden nr 5—7 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 6.

Avgåvos två motioner nämligen av:

herrar *Gustafson i Vimmerby* och *Carlström*, nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 102, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; samt

herr *Persson i Trången m. fl.*, nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 82, angående statens understödsverksamhet till främjande av avdikning av viss mark.

Nämnda motioner bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial, nr 5, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. m.;

första lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående revision av lagen om skiljemän;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner; och nr 16, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1926—1927 i vad angår jordbruksärenden; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om slopande av kristendomsundervisningen i rikets folkskolor; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående förnyad prövning av frågan om statstjänstemännens avlöning vid tjänstledighet.

§ 8.

Ordet lämnades här efter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att å föredragningslistan för morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden statsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar m. m., må sättas näst efter konstitutionsutskottets utlåtande nr 11.

Denna hemställan bifölles.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

err <i>Hansson</i> i Trollhättan	under	3 dagar fr. o. m. den 27 febr.,
» <i>Olsson</i> i Blädinge	»	2 » » » 1 mars,
» <i>Olsson</i> i Mellerud	»	2 » » » 1 »
» <i>Heiding</i>	»	4 » » » 27 febr.,
» förste vice talmannen <i>Hamilton</i>	»	den 2 mars och
» <i>Gustafson</i> i Vimmerby	»	7 dagar fr. o. m. den 27 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 3.57 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 27 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 275, innefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskilt utskott bestående av 24 ledamöter, 12 från vardera kammaren, skulle tillsättas för behandling av

ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 109, med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

nr 110, med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

nr 111, angående anslag till riksförsäkringsanstalten m. m.; och

nr 155, angående lån till organisationskostnader m. m. för en ny riksförsäkringsanstalt;

än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor;

och beslöt kammaren antaga berörda inbjudan.

Härefter lämnades ordet till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren behagade besluta att tillsätta 12 suppleanter i det särskilda utskott, om vars tillsättande kammaren nu fattat beslut.

Denna hemställan bifölls.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående det i § 1 omförmälda ärendet.

§ 3.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 3 nästkommande mars företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskottet nr 2 riksdagen beslutit tillsätta.

§ 4.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Linders* propositionerna:

nr 186, angående inflyttande av den med avseende å laxfisket i Mörrumsån fastställda fredningslinjen närmare åns utlopp i Mörrumsbukten m. m.;

nr 112, med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete;

nr 113, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor;

nr 114, med förslag till lag om återförsäkringskassor m.m.;

nr 115, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 55 § i lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs;

nr 116, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 261 och 265 §§ i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse;

nr 117, angående anslag till sjukkasseväsandets befrämjande m. m.;

nr 185, angående ersättningar åt vissa befattningshavare inom utrikesförvaltningen eller deras rättsinnehavare för förluster förorsakade i samband med tjänstgöring i Ryssland;

nr 184, angående omklassificering av postkontoren samt telegrafverkets och statens järnvägars stationer m. m.;

nr 189, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 11 juli 1924 angående postgiro-rörelse;

nr 196, angående anslag till åtgärder för Mälarens reglering;

nr 157, angående visst ägoutbyte mellan kronan och Nitroglycerin aktiebolaget;

nr 190, angående beviljande av lån till aktiebolaget svenska amerikalinjen för anskaffande av fartyg till uppehållande av bolagets regelbundna ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Amerikas förenta stater; och

nr 195, angående statens övertagande av vissa fordringar hos svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen m. m.; samt

av herr statsrådet *Wigforss* propositionerna:

nr 175, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1926—1927 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 193, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt;

nr 194, angående upplåtelse av vissa områden å Djurgården;

nr 201, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 202, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

Ovannämnda propositioner bordlades.

§ 5.

I enlighet med därom den 20 innevarande februari fattat beslut företogos nu val av ej mindre än tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, än även sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Borggren*,

» *Brännberg*,

» *Bäcklund*,

» *Eriksson* i Grängesberg,

» *Eriksson* i Stockholm,

» *Ernfors*,

» *Fast*,

herr *Fjellman*,
» *Hamrin*,
» *Hansson* i Bäck,
» *Hedström*,
» *Jeppsson*,
» *Johansson* i Uppmälby,
» *Johansson* i Edsbyn,
» *Johansson* i Väby,
» *Kloo*,
» *Laurin*,
» *Lindman*,
» *Lindmark*,
» *Lovén*,
» *Ryberg*,
» *Rydén*,
» *Schill* och
» *Weibull*,

var och en med 129 röster, samt

suppleanter:

herr *Paulsen*,
» *Andrén*,
» *Norsell*,
» *Bernström*,
» *Englund* och
» *Bodén*,

var och en med 46 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omnämda valen.

§ 7.

Föredrogos var för sig och hänvisades till andra särskilda utskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 109, med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

nr 110, med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riks-försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.; och

nr 111, angående anslag till riks-försäkringsanstalten m. m.

Vid härpå skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 118, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1925, hänvisades punkterna 1—7 till andra särskilda utskottet och punkten 8 till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogos var efter annan följande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 136, angående anskaffande och underhåll genom statens försorg av möblering för vissa rum i den för landshövdingen i Stockholms län avsedda tjänstebostaden;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 137, angående upplåtelse av tomter till egnahemsbyggnader från det till Strängnäs hospital anslagna förra biskopsbostället 2 mantal Sundby nr 1 i Strängnäs socken;

till statsutskottet propositionerna:

nr 145, angående anslag till arbetsrådet;

nr 153, angående lån till främjande av bostadsproduktionen; och

nr 154, angående definitiv lönereglering för befattningshavare i överståthållarämbetets kansli m. m.;

till andra särskilda utskottet propositionen, nr 155, angående lån till organisationskostnader m. m. för en ny riks försäkringsanstalt;

till bankoutskottet propositionen, nr 156, angående vissa bestämmelser för förste provinsialläkare och provinsialläkare i fråga om rätt till pension;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 131, angående företagande av laga skiften enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län;

nr 133, angående anslag till stationerande av bevakningsfartyg vid rikets kuster för åstadkommande av ordning och skydd vid fiskets bedrivande;

nr 134, angående beredande av ytterligare medel för avveckling av bränslekommissionens verksamhet; och

nr 135, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 149, angående pensioner åt vissa personer;

nr 160, angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt vissa vid marinen anställda eller förut anställda daglönare; och

nr 162, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer: samt

till statsutskottet propositionen, nr 164, angående bestridande av kostnaderna för viss materielanskaffning m. m. för kustfästningarna.

Vidare föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 165, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln bebadad framställning om anslag för bidrag till riks försäkringsanstaltens förvaltningskostnader för handhavande av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, icke kommer att föreläggas riksdagen; och beslöt kammaren, att denna skrivelses innehåll skulle meddelas såväl bankoutskottet som andra särskilda utskottet.

Härpå föredrogs var för sig nedannämnda propositioner; och överlämnades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 138, angående befrielse från inbetalning till kyrkofonden av vissa för avlöning åt extra ordinarie präster i Stockholm utbekomna medel;

till bankoutskottet propositionen, nr 139, angående pension åt f. d. lärarinna Matilda Wilhelmina Almqvist och Maria Elisabet Almqvist;

till statsutskottet propositionerna:

nr 146, angående anslag till de tekniska läroverken;
nr 147, angående avlönings och statsbidrags utgående, där undervisningen vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter inställts på grund av smittsam sjukdom m. m.;

nr 177, angående inrättande av en baltisk-geodetisk kommission m. m.;

nr 178, angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 179, angående förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1926—1927 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 180, angående förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1926—1927 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

nr 181, angående rätt för vissa befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid drottning Sofias stiftelse;

nr 132, angående tjänstårsberäkning för viss personal vid statens järnvägar;

nr 148, angående avskrivning av viss del av statslån till Väderstad—Skänninge—Bränninge järnvägsaktiebolag; och

nr 151, angående disposition under år 1926 av medel ur statens järnvägars förnyelsefond för utförande av vissa arbeten m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 158, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

till statsutskottet propositionen, nr 159, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter;

till bankoutskottet propositionen, nr 166, angående vissa understöd och pensioner, att utgå av trafikmedel m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 169, angående vissa ändringsarbeten inom det s. k. Preisiska huset samt beredande av bostad för landshövdingen i Stockholms län m. m.;

nr 170, med förslag till förordning om fördelning av automobilskattemedel; och

nr 171, angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 172, angående Sveriges anslutning till den internationella luftfartskonventionen;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 141, med förslag till ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

nr 142, med förslag till ändrad lydelse av § 12 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

nr 143, med förslag till vissa ändringar i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor samt i den vid sagda förordning fogade tulltaxa;

nr 144, angående tullfrihet för cyanväte;

nr 152, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 173, angående försäljning till engelska episkopalförsamlingen i Stockholm av tomt för församlingens kyrka; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 174, angående vissa ändringar i bestämmelserna om rätt till pension för tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk; och

nr 176, med förslag till ändrade bestämmelser angående ny pension för viss pensionerad icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Vidare föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 150, till riksdagen med tillkännagivande att i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln bebadad framställning om anslag för anordnande av anstalter för förvaring av vissa förminskat tillräkneliga förbrytare och internering av vissa återfallsförbrytare icke kommer att föreläggas riksdagen; och beslöt kammaren, att denna skrivelser innehåll skulle meddelas statsutskottet.

Slutligen föredrogs var för sig och remitterades till statsutskottet propositionerna:

nr 167, angående förslag till bestämmelser angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor; och

nr 168, angående ansökningar av landsfiskalerna Gustaf Insulander och Emil Lundgren i fråga om ersättning för vissa belopp, som förskingrats av dem underlydande fjärdingsmän.

§ 8.

Härpå föredrogs var för sig och hänvisades till jordbruksutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 375 av herrar *Gustafson* i Vimmerby och *Carlström* samt nr 376 av herr *Persson* i Trången m. fl.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av sammansatta stats- och bankoutskottets memorial, nr 5, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. m. biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Härefter föredrogs, men bordlades åter första lagutskottets utlåtande nr 10, jordbruksutskottets utlåtanden nr 15 och 16 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 11.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 161, angående fortsatt provisoriskt ordnande av den militära pensioneringen;

nr 163, angående avskedspremie åt vissa konstituerade underofficerare av 3. graden vid flottan och kustartilleriet; och

nr 188, angående ersättning till förre värnpliktige Ernst Atte Langström.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12.

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majori-
teten vid vissa
kommunala
avgöranden.

Till avgörande företogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om ändringar i kommunalförfattningarna i syfte att underlätta anskaffandet av mark eller kredit för bostadsändamål.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 102, hade herr *Lindhagen* föreslagit, att riksdagen ville

1) för sin del besluta sådan förändring i kommunalförfattningarnas föreskrift om två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster såsom erforderliga till besluts fattande, att under 23 § 2 mom. i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, beträffande styckena a), b), c) och d), samt motsvarande bestämmelser i övriga kommunalförordningar, skulle fogas ett tillägg av exempelvis följande innehåll:

»Vad ovan under a), b), c) och d) stadgats, skall icke äga tillämpning, då fråga gäller anskaffande av mark eller kredit för bostadsändamål och vad därmed äger sammanhang»;

2) eller, om detta yrkande icke kunde bifallas, hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådana ändringar i kommunallagarna, att kvalificerad majoritet icke skulle erfordras då frågan gällde anskaffande av mark eller kredit för bostadsändamål (eller andra viktiga angelägenheter) och vad därmed ägde sammanhang.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Strömberg*, *Thulin*, *Gustav W. Hansson*, *Leander*, *Sävström*, *Vennerström*, *Borg*, *Andersson* i Igelboda och *Karlsson* i Vadstena, som ansett, att utskottet i anledning av hr Lindhagens motion bort hemställa, att riksdagen för sin del ville besluta hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådana ändringar i kommunallagarna, att kvalificerad majoritet icke skulle erfordras, då frågan gällde anskaffande av mark eller kredit till bostadsändamål.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Sävström**: Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord i anledning av det föredragna utskottsutlåtandet.

Herr Lindhagen har vid ett par tidigare tillfällen motionerat om att man skulle i kommunalförfattningarna stryka bestämmelsen om kvalificerad majoritet för avgörande av vissa frågor. Denna gång framför herr Lindhagen motion om att denna kvalificerade majoritet icke skulle tillämpas, när fråga gäller anskaffandet av mark eller kredit för bostadsändamål. Anskaffandet av bostäder har blivit en fråga av allra största vikt, särskilt för de större samhällena. Befolkningen tillväxer ju rasht för varje år, som går, och det visar sig bli allt svårare att anskaffa bostäder åt befolkningen. Det är således en fråga, som rör särskilt de större samhällena. Här i Stockholm har ju nyligen inträffat ett fall, då stadsfullmäktige vägrade att vara med om att söka bostadslån för att på det sättet avhjälpa bostadsbristen i Stockholm. Härigenom har frågan ytterligare aktualiserats.

Nu är det klart, att litet var av oss kan nog ställa sig betänksam, när det gäller avskaffandet av bestämmelsen om kvalificerad majoritet men enligt min mening är det i vissa fall något för strängt att fordra en majoritet av ända upp till två tredjedelar, ty det kan medföra och det har med den nuvarande

partibildningen också visat sig medföra en ren minoritetsdiktatur, som i längden kan bli farlig för samhällsarbetet, när det gäller nödiga reformer. Anskaffandet av bostäder måste ju sägas vara ett synnerligen behjärtansvärt ändamål, och därför ha vi reservanter i konstitutionsutskottet ansett, att man beträffande just den saken skulle vara med om att vidtaga en ändring, och vi hemställa därför till Kungl. Maj:t om att få ett förslag till ändring i detta avseende.

Det är mycket antagligt, att det denna gång liksom vid tidigare tillfällen kommer att visa sig, att kamrarna icke vilja vara med om ett sådant beslut, men jag är för min del övertygad om att denna fråga kommer att tränga sig fram allt starkare och starkare, och att vi slutligen måste vidtaga en förändring på denna punkt, om det skall bli möjligt att tillgodose de ändamål, som här åsyftas. Som det nu är ställt, är det icke bra, och vi ha därför ansett oss böra yrka på en ändring.

Jag ber sålunda, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till reservationen.

Herr Björkman: Herr talman! Den föregående ärade talaren var icke så mångordig, och jag skall försöka att icke heller bli det, men jag vill dock så pass utförligt klarlägga de synpunkter, som ha besjälat konstitutionsutskottet, att jag icke skall behöva yttra mig flera gånger.

Jag vill som utgångspunkt för vad saken gäller erinra om att andemeningen i bestämmelsen om kvalificerad majoritet, som står kvar sedan 1909 och 1918 års beslut, är att den skall utgöra en betingelse för en sund och besinningsfull verksamhet på det kommunala området.

Nu har här ifrågasatts, och det har den siste ärade talaren gjort sig till talesman för, att man skulle göra ett undantag från bestämmelsen om kvalificerad majoritet, när det gäller bostadsändamål. För min del förstår jag så väl, att intresset inriktas just på denna punkt, då ju bostadsfrågan varit och är en springande punkt i det svenska samhällslivet. Men uppges fordran på den kvalificerade majoriteten på en sådan punkt, blir det säkert lätt så, att andra punkter komma efter, och då kunna vi så småningom komma därhän, att vi icke längre ha kvar de principer, vilka, som jag nyss angav, ha gjort sig gällande vid 1909 och 1918 års beslut.

Motionären, herr Lindhagen, har vilat sig på denna fråga sedan sina fruktlösa försök 1919 och 1920; och det har icke funnits någon större opinion i landet, som har ansett, att någon ändring här borde göras. Hade så varit fallet, skulle säkerligen en hel del av de ärade reservanterna motionsvis ha framfört sina yrkanden och påpekat, att här var det för dem och deras livsintressen fara å färde.

Vad har då inträffat, som har medfört, att frågan just nu har kommit fram? Jo, det har framhållits att ett, säger *ett*, beslut av Stockholms stadsfullmäktige, där herr Lindhagen har sätet, har gått i den riktningen, att majoriteten inte omedelbart fick till stånd ett positivt beslut. Motionären har byggt sin motion därpå, den förre talaren strök under saken och mer kommer här att sägas därom. Egentligen är det en sak, som hör Stockholms stadsfullmäktige till, men jag förstår, att skall det läggas fram några synpunkter, som visa, att, som jag nyss sade, det är fara å färde, måste det vara samlade lokala synpunkter. Det är nu visserligen blott *en* fråga rörande Stockholms stadsfullmäktige, som blivit framkastad, men jag skall dock försöka att i all korthet framhålla, hur denna fråga, såvitt jag förstår, ligger till.

Frågan gällde att fatta beslut om upptagandet av ett lån från statens bostadslånefond på 2,900.000 kronor, och detta lån stoppades för någon tid, ehuru saken snart nog ordnades i annan form. Har det då i detta fall visat sig, att

*Ang.
ändring i fo-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majori-
tet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

*Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majori-
teten vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

besinningen har varit för stark, så att ett förnuftigt syfte har åsidosatts? Ha icke Stockholms stadsfullmäktige gjort något för bostadsfrågan? Jag skall därvidlag be att få nämna en del siffror från en utredning, som Stockholms kammarkontor, alltså en myndighet och icke någon av de stridande parterna, har gjort i oktober 1925.

Beträffande omfattningen av stadens åtgärder för bostadsbristens avhjälpande anför kontoret, bland annat följande siffror: Under åren 1917—1925 har staden för eget bostadsbygge, föranlett av rådande bostadsbrist, anvisat sammanlagt 14 miljoner kronor, varav 7.5 miljoner av skattemedel och 6.5 miljoner av lånemedel. Vidare ha stadsfullmäktige till uppförande av bostadsbyggnader under titeln »Stadens hus» under samma tid anvisat tillsammans 10.7 miljoner kronor, därav 2.5 miljoner av skattemedel och 8.2 miljoner av lånemedel. För underlättande av den sekundära lånekrediten har staden upplånat från pensionsförsäkringsfonden 1.4 miljoner och från statens bostadslånefond 14.6 miljoner kronor. Efter anförande av en del andra siffror meddelas slutligen, att staden iklätt sig borgensförbindelser å byggnadslån, av vilka vid 1925 års slut återstå sammanlagt 29.9 miljoner kronor. Kontentan av utredningen är, att staden under åren 1917—1925 för bostadsbristens avhjälpande dels anvisat till eget bostadsbyggande 24.8 miljoner kronor och till utlämnande av byggnadslån 26 miljoner, dels iklätt sig borgen å sådana lån å tillhoppa 31 miljoner. Det sammanlagda belopp, varmed staden medverkat, belöper sig alltså till 81.8 miljoner kronor och förlusterna för staden börja att visa sig.

Frågan, som det här gäller, avgjordes i Stockholms stadsfullmäktige i januari i år, men mellan oktober månad 1925, då kammarkontorets utredning lämnades, och januari 1926 ha stadsfullmäktige icke heller brustit i intresse för denna fråga utan ha anvisat ytterligare medel till bostadsfrågans fromma. Så har det anvisats lån ur bostadslånefonden på 3.8 miljoner och borgen ingåtts för tomträttskassan i två omgångar på 5 miljoner eller sammanlagt 8.8 miljoner. Stadens samtliga bostadsengagement uppgå sålunda nu till en summa av 90.6 miljoner kronor. Det är siffror, som tala ett annat språk än motionärens!

Hade det nu varit så, att man hade kunnat påvisa, att Stockholms stad hade fullkomligt brustit i sina skyldigheter att träda hjälpande in, ja, då hade det varit något annat. Hade motionären kunnat skaffa belägg på bristande förståelse för bostadsfrågan från andra orter, hade saken givetvis kommit i ett annat läge. Då hade man med mera fog kunnat komma och säga, att något borde göras och frågan blivit av allmän karaktär.

Nu skall jag, som sagt, icke försöka kasta mig in i någon slags Stockholms stadsfullmäktigediskussion, men jag vill erinra om, vad vi säkerligen alla läste i referaten av den diskussion, som fördes i stadsfullmäktige i januari, nämligen att det fanns en hel del utlåtanden, som gingo ut på att man i Stockholm kommit in i ett helt annat läge med avseende å bostadsförhållandena. Jag har här papper på att myndigheterna sagt, att läget nu är annorlunda, och att man har grundade skäl att hoppas på en förbättring. Det skulle i huvudsak numera endast gälla att skaffa nödiga reserver. Det föreligger för övrigt naturligtvis icke någon skyldighet för ett samhälle att taga emot, när staten erbjuder möjlighet till ett lån, utan samhället har givetvis att pröva, om det är lämpligt i det särskilda fallet att reflektera å möjligheten.

Den bestämmelse om kvalificerad majoritet, som den siste ärade talaren knappast ville gå emot i princip utan endast i den detalj, som nu ligger före, är för övrigt en bestämmelse, som gör, att en reglering av förhållandena kan ske alltefter som majoritet och minoritet skifta. Det kan ju mycket lätt inträffa, att den ena dagens minoritet nästa dag med hjälp av några av den förutvarande majoritetens män når upp strax ovanom majoritetsgränsen. Jag ber den siste

talaren tänka sig, hur lätt det kan hända, att det t. ex. just i Stockholms stadsfullmäktige kommer upp ett förslag om att bereda bostäder för en del tjänstemän, och att det kan bli en knapp majoritet för en sådan sak. De betänksamma, som förra gången tillhörde majoriteten, utgöra nu en minoritet, som kan få sina krav på en sund och besinningsfull politik uppfyllda, och frågan får vila. I ett samhälle kan det vara högern, i ett annat socialdemokraterna, som på grund av bestämmelsen om kvalificerad majoritet stjäla ett förslag.

Herr Lindhagen har — jag nämner det i förbigående — i sin motion anført en del siffror, som från hans synpunkt kanske se litet hårda ut. Han omtalar exempelvis, att vid det ifrågavarande stadsfullmäktigesammanträdet voro märkvärdigt nog alla 100 fullmäktige närvarande, varav 39 röstade emot det ifrågavarande låneförslaget. De motsatta önskningarna från den stora majoriteten av 64 röster betydde då ingenting. 64 och 39 göra enligt vanlig beräkning tillsammans 103. De 64 röster, som så nära nalkas en kvalificerad majoritet på två tredjedelar, äro i själva verket icke fler än 61, fastän de här i ivern blivit 64.

Herr Lindhagen säger också i sin motion, och därmed vill jag sluta, att »så kallad kvalificerad majoritet för ett besluts fattande har säkerligen ingestädes någonsin varit en populär författning. Det ligger något konstgjort över bestämmelsen i och för sig, och i tillämpningen finner man snart, att den endast är till för att göra gällande ett minoritetsvalde, ännu förhatligare än majoritetens, och sällan för att tjäna några höga idéer». Men jag frågar för min del: Äro icke också besinning och betänksamhet höga idéer, som det är väl värt att gå in för, i all synnerhet i ett fall som detta, där man icke kan påvisa, att några berättigade intressen blivit läderade?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Haruti instämde fröken *Wellin*.

Herr **Carlsson** i Stockholm: Herr talman! Upprättningen till den motion, som herr Lindhagen här har väckt, äro ju förhållandena på bostadsmarknaden i Stockholm, och jag skall, dock utan att ge mig in på hela detta problem, dock försöka ge en relief till motionen genom att något beröra dessa förhållanden, något som ju också den föregående ärade talaren var inne på.

Först och främst är det väl så riktigt och sant, som motionären säger, att bostadsfrågan är en av samhällets mest fundamentala angelägenheter, en samhällsfråga av första ordningen. Vi ha ju sett, att det har medfört oerhörda svårigheter icke blott i enstaka länder utan snart sagt i hela den gamla världen, i Europa, icke att lösa frågan, utan bara att söka bemästra den för tillfället. Det är en samhällsfråga, och såväl stat som kommun ha måst gripa in på olika sätt genom lagar och bestämmelser och genom produktiv verksamhet för att skaffa bostäder.

Nu tycker man, att i en fråga som denna, framför allt då det gäller ett nödtillstånd, borde människorna kunna träffas ovanom partigränserna. Det tycker man verkligen, och det har också någonstades inträffat. I huvudstaden i vårt västra grannland, i Oslo, ha exempelvis verkligen partierna kunnat möta varandra i en ädel strävan att genom kommunal bostadsproduktion söka lindra åtminstone den värsta bostadsnöden. Staden har själv för byggnadsverksamhet gett ut i runt tal bortåt 180 miljoner kronor, så att nog finns det exempel på samhällen, som gett mera än vad Stockholms stad har gjort enligt vad den siste ärade talaren framhållit, fastän jag vill erkänna, att även vår stad bidragit med aktning svärda summor för bostadsproduktion och bostadsnödens avhjälpande.

*Ang.
ändring i fo-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

I fråga om bostadsnöden har det visserligen i Stockholm inträffat en förbättring, men fortfarande dragas vi med mycket svåra förhållanden på detta område. Folk bor i kolonistugor och nödbostäder. Vi ha nämligen icke mindre än 360 familjer på inalles 1,600 personer, som för närvarande logera i nödbostäder i avbalkningar. Av dessa 1,600 personer äro icke mindre än 686 barn under 15 år. Det behövs ju icke värst många och långa utläggningar, för att man skall förstå, vilka vådor av olika slag detta medför för det uppväxande släktet. Vi ha också i tidningspressen, såväl i den socialdemokratiska som den borgerliga, sett skildringar härav. Jag vill endast erinra om att Svenska Dagbladet för någon tid sedan hade inne en artikel just om dessa upprörande förhållanden. Namnet Volta bestyrker också min uppgift. Såväl skolmyndigheterna som hälsovårdsmyndigheterna ha måst ingripa för att försöka reda upp det värsta där ute.

Man bör, som jag nyss sade, erkänna, att staden har gjort mycket under årens lopp, för att råda bot på detta missförhållande, genom att direkt eller indirekt medverka till bostadsproduktionen. Den fråga, som det här närmast gäller, avsåg emellertid upptagandet av ett lån, ur den lånefond som riksdagen anslagit för dylik byggnadsverksamhet, för vilket det ju kräves $\frac{2}{3}$ majoritet. Tidigare ha partierna gått den vägen, att de ha enat sig om att låta de produktiva byggnadsföreningarna bygga, varvid staden har medverkat beträffande sekundärlånen. Härutinnan hade även högern före januarisammanträdet varit med, men då ville den icke följa med längre. Förhållandet var ju det, att såväl vårt parti, det socialdemokratiska, som kommunisterna gingo på ett längre gående förslag. De frisinnade och liberala ville icke gå fullt så långt, men även de ansågo, att man skulle använda sig av statens lånefond. Läget var emellertid sådant, att det var nödvändigt, att även högern gick med.

Den föregående talaren gjorde sig litet rolig över ett tryckfel eller skrivfel i fråga om omröstningssiffrorna i herr Lindhagens motion. Förhållandet var, att liberala, frisinnade, socialdemokrater och kommunister nådde upp till 61 röster, under det att hela högergruppen med undantag av en kvinnlig ledamot mönstrade 39 röster. Härigenom föll förslaget och gick sålunda staden miste om den möjlighet till produktiv verksamhet på detta område, som annars hade förefunnits.

Det är icke så, som man skulle kunna tro, och som många låta påskina, att man nu har kommit till ett jämviktsläge. En företagen utredning visar nämligen, att vi icke ens i oktober i år kunna sägas ha nått jämviktsläge, utan att vi fortfarande ha brist på små lägenheter.

Ur prissynpunkt förhåller det sig så, som åtminstone en stor del av herrarna känna till, att den privata verksamheten byggt dyrt, och att det sålunda blivit mycket höga hyror. Hyran för en lägenhet om ett rum och kök i ett nybyggt hus går i regel till 1,200 å 1,500 kronor och för en lägenhet om två rum och kök till 2,000 å 2,100 kronor, medan den kooperativa verksamheten kan bygga billigare. Den bygger för åtskilligt under 5,000 kronor per eldstad, så att hyrorna för ett rum och kök exempelvis variera mellan 750 och 900 kronor. Det är här, som själva sakens kärna ligger. Man måste komma ihåg detta. Man måste komma ihåg, att arbetslönernas läge måste korrespondera med hyresläget. Jag har antecknat några siffror ur den officiella statistiken angående ett antal arbetslöner, och därvid har det visat sig, att exempelvis metallindustriens arbetare ha i genomsnitt en lön av 3,116 kronor, jordbruks- och stenarbetarna 3,073 kronor, trävaruindustriarbetarna 3,255 kronor, pappers- och grafiska arbetare 3,661 kronor, textil- och beklädnadsarbetare 3,289 kronor samt kemiskt-tekniska industriens arbetare 3,013 kronor. Det är alltså den stora massan, som får leva på denna årsinkomst i Stockholm. När man då betänker, att de ha att betala 1,500 å 1,800 upp till 2,000 kronor i hyra, förstår man nog, att det icke är möj-

ligt, och att det därför måste bli en förändring i hyresförhållandena. Det är i detta syfte, som de kooperativa bostadsföreningarna verka.

Då möter man emellertid en del intressen. Det är husägareintresset, och det är bankintresset — dessa båda intressen, som högern i Stockholms stadsfullmäktige vid januarisammanträdet stödde genom sitt votum. Detta vill jag erinra om och i protokollet fastslå. Det är nämligen klart, att i den mån de kooperativa sammanslutningarna kunna bygga billigare bostäder och hyrorna där äro avsevärt lägre än i den privata marknaden, måste de övriga följa med, och då får man bättre och sundare förhållanden på detta område.

Enligt min mening är detta, herr talman, fortfarande en stor samhällsfråga, som man icke kan överlämna åt den enskilde, utan där samhället måste vara med och stödja och framför allt i bostadsnödter strax efter de prövoår, som vi genomgått.

Detta är, herr talman, den relief, som ligger bakom frågans uppräddning. Utskottet har såsom motivering åberopat motiveringen från 1907 års riksdag, och man märker där den ångslan, som genomströmmade det dåvarande utskottet inför rösträttsreformen och de nya maktäggande, som ville fram. Jag ber att få erinra herrarna om att de nya krafter, som växt fram, och de nya maktäggande, som man säger hava kommit in i vår kommunala ledning, visat ansvar och även försiktighet vid skattetungans höjning.

Herr talman! Den föreslagna reformen, som motionären här kommit med, anser jag vara behöflig, men då jag förstår, att det icke finns någon möjlighet att komma fram på den vägen, ber jag att få förena mig i reservanternas förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning i ämnet.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Holmdahl: Herr talman, mina damer och herrar! Motionärens här föreliggande förslag om ändring i kommunalförfattningarna bottnar, av hans motivering att döma, i hans personliga missnöje med ett av Stockholms stadsfullmäktige i januari i år fattat beslut. Det är väl ändå en alltför subjektiv och personlig utgångspunkt för att kräva en lagändring. Och det måste förvåna, att det är herr Lindhagen, som finner, såsom orden fallit, det vara en förhatlig sak, att för vissa frågor avgörande i våra stadsfullmäktige och kommunalförsamlingar kräves $\frac{2}{3}$ majoritet. Ty vem har väl så ofta som herr Lindhagen hävdat den i sig riktiga satsen, att majoriteten i en beslutande församling verkligen icke sitter inne med något monopol på sanningen? Och vem har så ofta som han gjort gällande, att det tvärtom förhåller sig så, att det är större sannolikhet för att minoriteten eller rent av den ensamme mannen sitter inne med sanningen? Ifrån dessa herr Lindhagens allmänna synpunkter, som kommit till uttryck i det av honom ofta använda ordet »majoritetsförtryck», får man verkligen säga sig, att han borde finna en författning som garanterade minoriteten ett visst inflytande också på besluten, mera idealisk än den, som uteslutande stadgade enkel majoritet för avgörande av alla frågor.

Emellertid var det icke för att framhäva detta, som jag nu begärde ordet, utan därför att motionären faller mycket hårda omdömen om detta stadsfullmäktiges beslut i bostadsfrågan i januari i år, och därför att dessa hårda omdömen sedan också upprepas inför kammaren av en representant för den nuvarande majoriteten inom stadsfullmäktige. Jag har alltså såsom tillhörande minoriteten i denna församling full anledning att taga upp denna kritik till

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 13.

*Ang.
ändring i fo-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

*Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

bemötande. Men då jag antager, att det icke kan anses lämpligt att här i kam-
maren alltför utförligt gå in på en fråga, som är en Stockholms stads inre
angelägenhet och av dess stadsfullmäktige redan debatterad och avgjord, då
jag vidare anser, att det ligger i den kommunala självstyrelsens princip så att
säga, att man icke här på något ingående sätt tager upp till behandling och
bedömer en kommunal församlings beslut, skall jag inskränka mig till några
korta påpekanden.

Först och främst skall jag taga upp det argument, som framkommit i
kritiken mot detta beslut och som herr Carlsson också nu fört fram, och som
har den innebörd, att det starkast satt känslorna i rörelse. Vi veta alla, att
de skäl och grunder för en mening, som särskilt sätta känslorna i rörelse, som
äro särskilt känslöbetonade, icke alltid äro de starkaste eller de tyngst vägande.
Ja, ofta visar det sig, att de icke stå sig inför en närmare granskning, och
detta gäller i allra högsta grad det argument, som herr Carlsson här berörde,
och som särskilt framhävts av kritiken, nämligen det, som hämtats från för-
hållandena i Stockholms stads nödhjälpsbostäder.

Med denna fråga förhåller det sig så, att vi ha här i staden ett socialt pro-
blem, icke av så stor omfattning men av tillräckligt allvarlig karaktär för att
stadens förvaltande myndigheter måste ägna synnerlig uppmärksamhet däråt.
Det förhåller sig, mina herrar, så med denna sak, att detta problem icke löses
— det har de sista årens erfarenhet visat — genom att anlita den vanliga sekun-
därkrediten för byggnadsverksamheten. Här har i Stockholm fortgått under
senare åren en ständigt stegrad byggnadsverksamhet, delvis beroende på kom-
munens tillhandahållande av lånemedel, men det oaktat har antalet familjer i
dessa nödhjälpsbostäder praktiskt taget hållit sig konstant under de sista tre
åren. Vad visar detta? Jo, det visar, att man lyckas icke lösa nödhjälps-
bostadsproblemet på den vanliga vägen genom att lämna sekundärkredit åt
dessa kooperativa byggnadsföretag. Det visar också, att detta problem är av
en helt annan beskaffenhet. Det är till sin viktigaste och sin väsentligaste
sida en fattigvårdsfråga. Över hälften av dessa inkvarterade familjer mottaga
fattigvårdsunderstöd. Jag vill därför mycket starkt understryka, att det inte
hör till ett sakligt resonemang att i detta sammanhang draga in frågan om
Stockholms nödhjälpsbostäder, och jag vill också understryka, att för närva-
rande representanter ifrån samtliga partier i Stockholms stadsfullmäktige
och förvaltning intensivt arbeta på att finna en lösning av detta problem. Jag
tillbakavisar alltså på goda grunder den kritik, som med utgångspunkt från
dessa förhållanden riktats mot stadsfullmäktiges beslut i januari. Vi fram-
höllo redan då — och det borde icke vara för herr Carlsson obekant — att det
visat sig, att denna sekundärkredit icke på något sätt löser detta problem och
att även om man ytterligare upptagit bostadslån, visa dock alla fakta, att om
det icke göres något annat, så komma förhållandena i nödhjälpsbostäderna
icke att avsevärt förbättras genom enbart en sådan åtgärd.

Jag skall, eftersom det kommit fram en så stark kritik mot detta beslut, be
att i största korthet nu få ange några av de grunder, som varit avgörande för
minoritetens ståndpunkt i denna fråga. Jag skall då först be att få meddela
kammaren, att när Stockholms stadsfullmäktige sista gången beslöt att upp-
taga ett ytterligare lån från av staten för bostadsändamål reserverade medel,
ett lån på 3.800.000 kronor — detta skedde i november 1925, alltså blott för
några månader sedan — enade sig alla partier om att i skrivelse till Kungl.
Maj:t framhålla önskvärdheten av en lösning av bostadsproduktionens sekun-
därkreditfråga, som, så långt ske kunde, befriade kommunen ifrån dess nu
mycket dryga ansvar, och det framhölls vikten av att den nuvarande, sedan
krisåren bestående ordningen med sekundärkredit för byggnadsverksamheten,
enligt vilken kommunen i huvudsak bär ansvaret, måtte avlösas av en annan

och för kommunens ekonomi mindre äventyrlig ordning. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på detta beslut från november 1925, därför att man bör se januaribeslutet mot bakgrunden därav. Detta beslut visar nämligen, att samtliga partier, alltså även majoritetspartiet, voro ense med högern om en dylik hänvändelse till Kungl. Maj:t. i vilken hänvändelse man erkände de ekonomiska risker, som staden i växande grad iklätt sig genom den nuvarande förmedlingen av bostadslån. Det framhölls också i samma uttalande, att den nuvarande anordningen sprungit fram ur kristidsförhållanden.

Högerns ståndpunkt i januari i år, som innebar, att man för närvarande icke skulle upptaga nya lån, har ifrån en sida sett blott varit en konsekvens av den gemensamma ståndpunkten i november 1925. Att man nu ansåg sig kunna och våga taga denna konsekvens, berodde i första rummet på resultatet av den utredning, som Stockholms stads fastighetskontor framlagt rörande behovet av lägenheter under närmaste tiden. Jag skall ej fresta kammarens tålmod med att på denna verkligen viktiga punkt gå in på detaljer och anföra siffror, som den föregående talaren gjort, utan jag vill inskränka mig till att säga, att denna utredning gav ett starkt stöd åt det antagandet, att man från och med hösten 1926 icke behövde räkna med sådana bostadsförhållanden, som hittills utgjort förutsättningen för Stockholms stads allmänna åtgärder för avhjälpande av bostadsbristen. Av denna utav fastighetskontoret förebragta utredningen framgår det otvetydigt, att beträffande de flesta bostadslägenhetstyper man kan i oktober 1926 räkna med ett betydande överskott, och att det förutsedda underskottet på den viktigaste lägenhetstypen, nämligen bostäder om ett rum och kök, sannolikt skulle komma att stanna på papperet, om man medräknade tillskottet från den privata, icke understödda byggnadsverksamheten. Härtill kom vidare, att det fanns medel tillgängliga från tidigare upptagna lån, som under år 1926 stå till förfogande, och att dessa medel ansågos vara tillräckliga för täckande av det ytterligare behov av sekundärkredit under år 1926 till byggnadsverksamheten, vilket staden borde täcka.

Alltså, mina herrar, när högern i januari icke ville gå med på denna nya upplåning, berodde det därpå, att den förebragta utredningen enligt vår mening fastslagit, att det icke nu förelåg något behov att låna pengar för detta ändamål.

Motionären gör nu i sin motion gällande, att denna ståndpunkt är alldeles »otrolig», såsom uttrycket fallit, och för det resonemanget, att när staten ställer medel till förfogande, skall naturligtvis staden låna upp så mycket den kan få av dessa medel. Jag säger, att det resonemanget synes mig vara mindre lämpligt, för att icke säga ganska otroligt, därför att det är uppenbart, att det icke kan vara klok finanspolitik att låna upp mera pengar, än man anser behovet för tillfället kräva, även om man får dessa pengar relativt billigt.

Alltså, jag gör här en sammanfattning: högerns ståndpunkt byggde på den uppfattningen, att intet behov förelåg för upplåning vid denna tidpunkt. Högern ansåg, att man därför borde göra åtminstone ett temporärt uppehåll med upplåningen. Högern fasthöll vidare sin ståndpunkt från november 1925 och drog därav den konsekvensen, att det var klokt och befogat att åtminstone göra ett dylikt temporärt uppehåll även från den synpunkten, att det icke vore önskvärt att göra denna för staden mindre trygga och mindre välordnade understödsverksamhet permanent. Det framhölls ytterligare från högersidan, att när vi nu träda in för ett temporärt uppskov, är det av intresse för att påskynda ett annat ordnande av den kommunala sekundärkreditfrågan.

Jag har, mina herrar, här nödgats lämna en redogörelse för minoritetens ståndpunkt med hänsyn till den kritik, som framförts i motionen, och framför allt den kritik, som här framförts i kammaren av en ledamot av Stockholms

*Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.*
(Forts.)

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.

(Forts.)

stadsfullmäktige. Vi, som medverkat till detta beslut, kunna taga kritiken med synnerligen stort lugn. Vi förstå mycket väl, att man i denna invecklade fråga kan hysa motsatta meningar, men vi begära, att också vårt ståndpunktstagande och vår mening i någon mån skall respekteras, och att man skall förstå, att vi valt denna vägen just av intresse att få en lycklig utveckling av hela denna fråga.

För övrigt, mina herrar, så hänger hela denna kritik mot beslutet för närvarande fullkomligt i luften, därför att det framgår av en i dagarna synlig uppgift i tidningarna, att de kooperativa bostadsföreningar, som skulle ha fått den ojämförligt största delen av det lån, som skulle upptagits i januari, om högern icke satt sig däremot, nu få sina lån direkt från staten. Alltså, vad strida vi om? Vad dessa föreningar önskat, ha de fått utan stadens medverkan. Det framhölls också från högerns sida, att starka skäl talade för att denna lånefråga kunde ordnas direkt mellan de kooperativa byggnadsföreningarna och staten; och så har nu skett.

Ja, mina herrar, uppenbart orimligt synes det mig vara att främst på grund av ett missnöje med ett av en kommunal myndighet fattat beslut kräva ändring i kommunallagarna. Intet har inträffat, åtminstone vad Stockholms kommun beträffar, som motiverar en dylik ändring av bestämmelsen om två tredjededels majoritet i vissa fall.

Herr förste vice talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hage: Herr talman! Jag har flera gånger i kammaren varit med om att försvara de yrkanden, som framföras här i denna motion av herr Lindhagen. Jag har dessutom en hel del förbindelser med de människor, som denna fråga särskilt rör, och jag anser mig därför ha anledning att säga några ord i densamma.

Jag skulle då först vilja till herr Holmdahl säga, att det icke är riktigt, som herr Holmdahl påstår, att anledningen till denna motions framkomst så gott som uteslutande är den i Stockholms stadsfullmäktige inträffade händelse, som herr Holmdahl har berört. Herr Holmdahl vet mycket väl, att denna motion av herr Lindhagen har framförts förut och att alltså denna fråga även före händelsen i Stockholms stadsfullmäktige varit aktuell. Jag får för min del också säga, att jag är övertygad om, att även om icke denna händelse inom Stockholms stadsfullmäktige inträffat, motionen hade kommit fram här i riksdagen. Alltså, den utgångspunkten för herr Holmdahls anförande är icke riktig.

För övrigt är det heller icke riktigt, när herr Holmdahl säger, att minoriteten genom de nu gällande bestämmelserna får ett visst inflytande på avgörandet av dessa frågor. Nej, minoriteten får ju full bestämmanderätt, när det gäller dessa frågor. Det är något helt annat än ett visst inflytande. Jag skulle möjligen kunna förstå herr Holmdahls resonemang, om det vore på det sättet, att dessa bestämmelser hade en *suspensiv* karaktär, d. v. s. om det funnes en bestämmelse i kommunallagarna, som sade, att minoriteten i ett sådant fall kunde under ett år förhindra ett sådant besluts fattande, men att, om det bleve majoritet två år efter varandra, då skulle beslutet i alla fall effektueras. Under sådana förhållanden vore herr Holmdahls karakteristik av bestämmelsernas innebörd riktig. Men som saken nu ligger, är herr Holmdahls påstående i detta avseende oriktigt.

Sedan skulle jag vilja säga, att det är alldeles onödigt att i så hög grad draga in i denna debatt förhållandena i Stockholm, när man motiverar sin ståndpunkt. Såvitt jag kan se, är denna sak en *principfråga*. Man frågar sig: *skall majoriteten i de kommunala organen ute i landet bestämma eller skall en minoritet bestämma?* Den demokratiska åskådningen är den, att majorite-

ten skall bestämma, och den ha vi gått in för här i landet vid upprepade tillfällen. I stort sett är väl hela vår konstitution lagd på den linjen, men de minnesvärda åren, då vi löste ett och annat på detta område, lyckades man i alla fall på kompromissens väg åstadkomma en del bestämmelser, som faktiskt göra, att en minoritet kan bestämma mot majoritetens vilja i de kommunala organen. Det är, som herr Sävström här sade, en minoritetsdiktatur, som man här gått in för. Trots att man från borgerligt håll i allmänhet uttalar sin avsky mot en minoritetsdiktatur, så är det i alla fall faktiskt så, att de borgerliga här dock gå fram för en minoritetsdiktatur genom att försvara de lagbestämmelser, som det här är fråga om. För min del måste jag i detta fall säga, att alla de bestämmelser, som finnas på detta område, endast äro försök att på bakvägen taga ifrån majoriteten den beslutanderätt, som den givetvis enligt demokratisk åskådning har rätt att få i kommunerna.

Jag måste dessutom reagera mot den uppfattning, som går igen i utskottsutlåtandet och som även gick igen i herr Holmdahls anförande här. Här utgår man ifrån, att i en sådan situation som till exempel den i Stockholms stadsfullmäktige måste minoriteten anses representera den *besinningsfulla* politiken. Men därvidlag kan man väl säga, att vad som är en besinningsfull politik, beror på ett subjektivt omdöme. Särskilt när man ser på förhållandena i Stockholms stadsfullmäktige, måste man verkligen säga sig, att om nu riksdagens andra kammars majoritet skulle ställa sig på utskottslinjen, då ser det nästan ut, som om den ville understryka, att det är en besinningsfull politik, som resulterat i att en massa folk alltjämt få bo i nödbostäder, under det att den politik, som går ut på att öka bostadsbeståndet, icke är en besinningsfull politik.

Från alla dessa utgångspunkter skulle jag naturligtvis helst vilja gå fram på den linjen, att man toge bort alla dessa bestämmelser om kvalificerad majoritet vid avgörandet av vissa frågor. Det har i detta avseende visat sig, att det småfolk, som genom de senaste författningsändringarna släppts fram till makten eller större makt i en massa kommuner runt om i landet, har visat sig vara så besinningsfullt och ansvarskännande, att det icke behövs sådana inskränkande bestämmelser för att begränsa dess, d. v. s. majoritetens, rätt att bestämma inom kommunerna.

Som saken nu ligger, kan man naturligtvis icke gå längre än att yrka bifall till reservationen, där det påyrkas, att det skall ske en utredning för att få bort dessa bestämmelser om kvalificerad majoritet, när det gäller anslag för *bostadsfrågan*, och från den utgångspunkten skall jag, herr talman, för min del be att få yrka bifall till reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Bäckström**: Herr talman! Ehuru jag liksom den förste talaren i denna debatt är på det klara med, att riksdagen lika litet nu, som då den vid tidigare tillfällen haft denna fråga till avgörande, kommer att gå med på vad reservanterna begärt, anser jag mig dock böra säga några ord, då jag ju varit med vid utskottbehandlingen av ärendet, fastän mitt namn icke kommit med i utlåtandet.

Jag vill då först säga, att jag icke förstår, vad det är för något särskilt som inträffat, sedan riksdagen 1919 och 1920 hade liknande spörsmål före och då fattade beslut. Det har ingenting inträffat, som kan föranleda riksdagen att ändra ståndpunkt. Herr Hage har nu betonat, att detta ärende icke kommit upp till följd av det omtalade Stockholmsfallet. Det kan ju på sätt och vis

*Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.*

(Forts.)

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.

(Forts.)

vara sant, ty liknande motion har förelegat tidigare, men min mening är, att det just var januaribeslutet i Stockholms stadsfullmäktige som gav framstöten åt den motion, som kommit fram i år.

Det har av en talare här framhållits vikten av bostadsfrågans lyckliga lösning, och det är mycket riktigt och sant. Det är en fråga, som ligger på djupet av många andra, som röra det sociala eländet inom samhället. Men staten och kommunerna ha också härutinnan, det måste vi alla erkänna, visat sig känna sina förpliktelser och ingripit. Om den saken måste vi väl alla, hur vi än se på den föreliggande motionen, vara ense, såväl de som stå för utskottsutlåtandet som reservanterna, att bostadsproblemet förtjänar en behjärtad förståelse av alla inom samhället, och det har det också fått, för såvitt det gällt lösningen av detsamma inom rimliga gränser. Speciellt i Stockholm taga olägenheterna av det nuvarande tillståndet på bostadsmarknaden rätt så allvarliga former, men därutinnan utgör icke vår huvudstad något undantag, utan det är ju likadant i alla storstäder. Men det har ju också av vad vi redan hört framgått, att Stockholms stadsfullmäktige haft känsla och omtanke för dessa svåra olägenheter. Därom vittna väl, om icke annat, de siffror, som vi nu hört dragas och vilka jag tänker äro fullt riktiga. Enligt dessa har ju Stockholms stad i detta nu engagerat sig för omkring 90 $\frac{1}{2}$ miljon kronor, när det gällt bostadsfrågans lösning.

Jag tror icke, att någon av dem, som stå för utskottsutlåtandet, vilja påstå, att det skulle vara någon direkt fara, om motionärens framställning eller reservanternas modifierade förslag skulle bifallas, att det skulle inträffa några omstörtande händelser inom de kommunala förvaltningarna, men ingen dristar heller påstå, att det icke kunde ha sina skadliga verkningar. Jag vill nu icke beröra det speciella Stockholmsfallet, som redan fått alltför mycket rum i denna diskussion. Jag vill endast erinra om, vad som låg till grund år 1918, då vi väl kunna säga, att dessa garantibestämmelser huvudsakligen tillkommo och formulerades. Herr Hage klandrade dessa bestämmelser mycket skarpt och ansåg dem som foster av en olämplig kompromiss. Men såvitt jag kan förstå, ha dessa bestämmelser, som tillkommo på grund av denna kompromiss, icke visat sig medföra några allvarliga olägenheter utan i många fall, skulle jag tro, visat sig vara synnerligen lyckliga. I motiveringen för dessa garantier anfördes vid 1918 års riksdag, att dessa bestämmelser »icke allenast innebära en garanti mot en alltför kraftig stegring av anslagen för nya ändamål och behov och därmed en garanti mot skattestegring, utan även komma att medföra, att kommunerna, för att icke bli mera bundna i sin bestämmanderätt över hit-hörande anslag eller för att återvinna förlorad frihet i detta avseende, på allt sätt bemöda sig om att hålla nere eller nedbringa skattprocenten». Det särskilda utskottet strök under detsamma, då det sade, att garantierna här voro »väl grundade och ägnade att i sin mån skapa betingelser för en sund och besinningsfull verksamhet på det kommunala området».

Jag måste till fullo instämma med de sista orden i utskottsutlåtandet, där det heter, att de principiella skäl, som tala för ifrågavarande bestämmelsers bibehållande, jämväl äro tillämpliga på de fall, som i motionen särskilt beröras, och jag ber att få hemställa om avslag å reservanternas yrkande och bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Igelboda: Herr talman! Jag kunde ju ha inskränkt mig till att instämma i det anförande, som herr Hage här höll. Anledningen till att jag begärde ordet, var framför allt, att jag tyckte, att debatten alltför mycket rörde sig om förhållandena i Stockholm, och man skulle därav kunna få den uppfattningen, att det var en fråga, som endast berörde huvudstaden och

som ingen annan kommun behöfve intressera sig för. Jag tror emellertid, att denna fråga har lika stor betydelse även för andra kommuner här i vårt land, och det är detta, som jag här i någon mån skall söka belysa.

Jag vill här först framhålla, att principiellt skulle jag velat gå längre än motionären, d. v. s. jag har i detta hänseende samma åsikt som herr Hage, nämligen att dessa bestämmelser om kvalificerad majoritet borde avskaffas. Särskilt då det gäller upptagande av lån eller tecknande av borgen, finns det ju andra garantier, för att icke majoritet i en kommun skall missbruka sin ställning. Jag vill erinra om, att alla sådana beslut skola underställas Kungl. Maj:ts prövning, och Kungl. Maj:t underlåter förvisso icke att pröva, om ett beslut att skuldsätta kommunen är väl grundat eller icke.

Jag anser nu, att det icke skulle vara så farligt med denna bestämmelse om kvalificerad majoritet, om den endast användes för att förhindra, att kommunerna besluta att upptaga lån, men det har också visat sig, att denna bestämmelse har missbrukats av en minoritet för att genomdriva minoritetens vilja i ett visst hänseende. Vi ha ett flertal exempel härpå, särskilt då det gäller uppförande av skolhus och upptagande av lån för detta ändamål. Meningarna inom församlingarna hava då ofta varit delade i fråga om var ett skolhus skulle förläggas. En del av kommunens invånare ha velat haft det i en ända av kommunen, under det att en annan del velat ha skolhuset förlagt i en annan ända. Befolkningen i de olika delarna av kommunen ha var för sig förfogat över en tredjedel av rösterna, och på det sättet har man undan för undan förhindrat fattande av beslut om upptagande av lån för de behöfliga skolhusanläggningarna. Ja, det finns exempel på, att det gått så långt, att man fått indraga statsbidraget till skolorna för att på det sättet framtvinga ett beslut. Det har också inträffat, att en majoritet, som blivit förhindrad att genomföra sin önskan, har ansett sig vara tvungen att gå en annan väg, nämligen att med uttaxerade medel uppföra de anläggningar, för vilka en minoritet har förvägrat församlingen att upptaga lån.

Då emellertid motionen icke berör denna fråga och något yrkande, gående utöver motionens, ej kan framställas, skall jag icke vidare syssla med denna sak, utan slutligen endast säga några ord rörande den fråga, som det här närmast gäller: rörande den kvalificerade majoriteten beträffande upptagande av lån för anskaffande av mark eller kredit för bostadsändamål.

Bostadsförhållandena kanske äro svårast i huvudstaden, men även inom en hel del andra kommuner råder det svåra förhållanden, och även i andra kommuner ha samma sak upprepats, som inträffade i Stockholm i januari månad i år, nämligen att en minoritet av den beslutande församlingen har förhindrat kommunen att upptaga lån eller teckna borgen för sådana lån. Jag kan nämna ett fall, som är särskilt belysande för det olämpliga i denna bestämmelse om $\frac{2}{3}$ majoritet, när det gäller kommunernas beslutanderätt i detta avseende. Det gäller den kommun, som jag själv tillhör. Där beslöto vid ett tillfälle kommunalfullmäktige på grund av en motion att uppmana personer, som hade för avsikt att uppföra bostadshus, att söka bostadslån inom viss bestämd tid. Fullmäktige beslöto jämväl att tillsätta en kommitté för granskning av inkomna lånesökningar. Detta beslut fattades givetvis med enkel majoritet. Beslutet ledde till att en hel del personer vidtogo förberedelser för att uppföra egna hem. De voro fast övertygade om att, sedan kommunen fattat ovannämnda beslut, de hade goda utsikter att komma i åtnjutande av statslån för ändamålet. De anskaffade byggnadsplatser och ritningar samt ingävo ansökningar till kommunen om kommunens förmedlande av lån. Emellertid, då frågan slutligen skulle avgöras av fullmäktige, gick det icke att uppbringa den erforderliga majoriteten, och därmed förföll frågan. Där stod nu en hel del personer, som vidtagit förberedelser för uppförande av egna hem, förhindrade att kunna göra si-

*Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

*Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

na hem färdiga, därför att de saknade den sekundärkredit, som var nödvändig, för att de skulle kunna fullfölja företaget.

Ja, jag tror, att man skulle kunna åberopa en hel del exempel på att detta krav på $\frac{2}{3}$ majoritet har varit olämpligt och verkat förhindrande på tillkomsten av bostäder. Jag tror icke, att man, åtminstone i alla fall, ja, icke ens i de flesta, kan säga, att det är blott en omtanke om kommunens sunda ekonomi, som förestavat minoritetens handlingssätt, då den vägrat att gå med på anordningar i detta hänseende.

Ja, herr talman, jag anser, att även om det finnes skäl för utskottsmajoritetens ståndpunkt, så tala dock de starkaste skälen för ett bifall till minoritetens förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Sävström: Herr talman! Det har i första kammaren framförts ett förslag om utslutande av tre ord ur reservationen. Det står nämligen att »riksdagen för sin del ville besluta hos Kungl. Maj:t begära» o. s. v. Orden »för sin del» äro ju alldeles överflödiga och för övrigt inte heller riktiga. För att här skall bli full överensstämmelse ber jag att få yrka bifall till reservationen med den ändring, att orden »för sin del» utgå. De talare, som tidigare yrkat bifall till reservationen, instämma också i detta yrkande.

Herr Carlsson i Stockholm: Herr talman! Blott några korta repliker.

Herr Holmdahl säger, att denna motion är framkommen på grund av personligt missnöje i frågan från herr Lindhagens sida. Jag ber att få säga om detta, att om herr Holmdahl läser igenom motionen i fråga, framgår det, att redan 1919 hade herr Lindhagen nio reservanter med sig, och det har han också i dag. Detta visar, att i denna fråga är den ärade motionären inte ensam.

Vidare säger herr Holmdahl, att problemet, d. v. s. bostadsproblemet, inte löses genom den sekundära byggnadskrediten. Nej, det är ingen människa, som tror det, men man söker genom denna bemästra svårigheterna. På möjligheten att åstadkomma en lösning av bostadsfrågan är det väl ingen, som tror, men man kan söka bemästra svårigheterna genom att i de olika samhällena göra det bästa möjliga av förhållandena.

Vidare ansåg herr Holmdahl det vara oriktigt, att jag indrog talet om nödbostäder i denna diskussion. Men det är väl ändå så, att nödbostäderna äro en frukt av det nuvarande bostadseländet. Vidare säger han, att företagen utredning ger stöd åt, att det finns överskott på lägenheter i Stockholm. Detta är sant vad det gäller våningar på fem rum och kök, men det är lika sant och visst, att utredningen ger stöd åt det faktum, att här föreligger brist på mindre lägenheter på ett rum och kök. Därom behöva vi inte tvista, man behöver allenast hänvisa till den föreliggande utredningen.

För övrigt hade jag trott, att herr Holmdahl skulle vilja vara med om en strävan att göra det bättre på bostadsmarknaden genom rimligare hyror och därigenom förekomma trångboddhet och inneboendesystem med alla dess sociala och moraliska vådor. Jag trodde, att detta stod i överensstämmelse med herr Holmdahls hela livsåskådning och uppfattning, och detta har gjort, att jag velat erinra om denna sak. Det är nämligen så, att bostadsinspektionen, som kanske herr Holmdahl vet, inte på ett effektivt sätt kunnat fullgöra sin uppgift på grund av förhållandena.

Till sist säger herr Holmdahl, att frågan ju löses för Stockholms vidkommande genom att de kooperativa bostadsföreningarna bli av staten och regeringens erkända som direkta lånetagare. Det är sanning, men det är inte hela

sanningen, herr Holmdahl. Ty det är så, att dessa föreningar endast omfatta bebyggandet av den inre staden, men deras verksamhet omsluter inte egna-hemsbyggandet i trädgårdsstäderna. Detta viktiga och stora område kommer alltså att stanna utanför, och herr Holmdahl torde nog själv kunna draga sig till minnes, att saken ligger till på detta sätt.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen med det ändringsyrkande, som gjordes av herr Sävström.

*Any.
ändring i för-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majori-
tet vid vissa
kommunala
avgöranden.*

(Forts.)

Herr Ward: Herr talman! Jag skall inte med många ord förlänga denna redan ganska långa debatt. Men jag lät anteckna mig på talarlistan därför att jag fann, i likhet med ett par andra talare, att diskussionen alltför mycket kom att röra sig om förhållandena här i Stockholm. Jag för min del tror mig kunna säga, att denna fråga, hur viktig den än må vara för Stockholm, dock måhända är ännu större och viktigare för vissa andra samhällen ute i landet, och inte minst för de medelstora städerna.

Det är nog inte riktigt, som utskottets representant, herr Björkman i Norrköping framhöll, att man inte från några andra platser skulle kunna anföra exempel, som visa till vilka orimliga konsekvenser man kan komma på grund av den nuvarande ordningen. Jag skall inte trötta med att ingående nämna hur dessa förhållanden tett sig i den stad, som jag här representerar, men jag kan ändå inte neka mig att nämna ett ganska belysande exempel på vart de nuvarande förhållandena kunna leda hän, ett exempel, som jag förmodar att herr Björkman mycket väl känner till. Det var vid ett tillfälle så, att en bostadsförening i Norrköping skulle beviljas sekundär kredit, och det var också meningen att denna bostadsförening skulle av nöjesskattemedel erhålla en liten byggnadshjälp, alltså en subvention, ehuru en mycket liten sådan. Högern, som sitter i minoritet i denna stads fullmäktigeförsamling, ville visserligen vara med om att bevilja lånet, men den lilla subventionen ville den ingalunda vara med om. På grund av att det här inte var fråga om lånemedel kunde emellertid majoriteten besluta att bevilja subvention. Men vad gjorde då högern för att hindra majoriteten att genomföra sin mening? Jo, den vägrade, med tillhjälp av bestämmelsen om två tredjedelars majoritet, att vid det första sammanträde då saken behandlades sälja tomt till detta byggnadsföretag och lyckades därmed uppskjuta frågans avgörande. Jag menar, att när en minoritet kan utnyttja sin ställning på ett sådant sätt, böra vi alla kunna medge att det inte är riktigt väl beställt.

När jag emellertid nu begärt ordet för att påvisa detta, vill jag också använda tillfället att vända mig med några ord mot herr Holmdahl med anledning av hans anförande. Herr Holmdahl sökte freda sig mot herr Carlsons i Stockholm kritik av Stockholms stadsfullmäktiges beslut, genom att hänvisa till att de bostadsföreningar, som blevo vägrade lån av Stockholms stad, nu genom direkt hänvändelse till statens byggnadsbyrå och till regeringen kunna få sina angelägenheter ordnade. Ja, det är sant att dessa föreningar kunna på det sättet bli hjälpta. Men av vilken grund kunna de bli hjälpta? Jo, därför att man inom byggnadsbyrån har kännedom om, att dessa föreningar äro så stora att de böra kunna utgöra en säker garanti utan att kommunen uppträder som mellanhand. Men när andra, mindre föreningar komma med framställningar, nödgas däremot statens byggnadsbyrå avstyrka lån till dessa. Ett sådant avstyrkande har också redan skett beträffande en egna-hemsförening i Stockholms närhet, och jag är alldeles övertygad om, att om bostadsföreningar från de medelstora och mindre städerna inkomma med hemställan om direkta lån, blir byggnadsbyrån nödgad, på grund av gällande bestämmelser, att avstyrka dessa låneansökningar.

*Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

Det är för övrigt ganska märkvärdigt, det vill jag till allra sist säga, att när man, såsom herr Holmdahl nämnde, från högerhåll inom Stockholms stadsfullmäktige arbetar för en sådan organisation av sekundärkrediten, att kommunerna inte skola behöva uppträda som förmedlare eller mellanhänder, så sitter man gladeligen i riksdagen, som det hände i fjol, och röstar mot ett förslag, som just avser att lindra kommunernas engagemang härvidlag, och omöjliggjorde därigenom direkt låneförmedling i en större utsträckning än vad som för närvarande är möjligt.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till det förslag, som av herr Sävström sist framställdes.

Herr Lindman: Herr talman! Det har ifrågasatts här, särskilt av herr Hage, huruvida detta förslag av herr Lindhagen kommit fram på grund av vad som inträffat i Stockholm. Vi se ju visserligen av hans motion, att samma motion är framburen förut. Men det är väl i alla fall uppenbart, om man läser motionen, att den fråga som varit före i Stockholm direkt har framkallat motionen nu eller framkallat dess återupprepande. Dessutom behöver man ju bara höra den debatt, som ägt rum i kammaren i dag, för att inse, att Stockholmsfallet spelat en mycket dominerande roll, och så att säga tagit en betydlig överhand över själva det principiella, som ligger bakom frågan huruvida man skall ha denna inskränkning i kommunernas bestämmanderätt eller inte.

Såvitt jag kan förstå måste man dock erkänna, att förslaget sådant det nu föreligger mycket betänkligt närmar sig frågan om att stifta en lex in casu för att mota ett sådant fall, som förekommit i Stockholm. Redan det tycker jag är motbjudande att vara med på. Men herr Hage, och kanske det var gjort av någon talare före honom, förde in frågan på det mera principiella området, och det är där jag skulle vilja taga upp den, så att man inte sjunker ned i ett resonemang om ett eller annat enskilt fall. Herr Hage sade: Skall då inte majoriteten bestämma i ett demokratiskt land? För herr Hage finns bara majoritet och minoritet. Har man majoritet bestämmer man, och minoriteten får finna sig. Men nu har lagstiftningen inte ansett, att det skall vara på detta sätt. Svenska riksdagens båda kamrar ha föreskrivit, att det inte under alla förhållanden skall vara en enkel majoritet, som bestämmer, utan statsmakterna ha beslutat, att för vissa fall skall det krävas en kvalificerad majoritet. Skälet varför de så gjort står i utskottsbetänkandet. Det är för att förhindra, att en enkel majoritet beslutar om stora utgifter, som alltför mycket kunna betunga kommunerna och därmed föranleda deras skuldsättning och en ökad skattebörda för de skattedragande invånarna i kommunen. Detta har varit skälet, och nu skola herrarna vara goda att bevisa, att detta skäl inte längre finns, utan att vi skola taga upp frågan i hela dess vidd.

Är det riktigt, det som bestämdes 1909 och sedermera bekräftades av riksdagen 1918, att man måste finna sig i vissa begränsningar? Jag vill, herr talman, fästa herr Hages och de övriga anhängarnas av denna motion uppmärksamhet därpå, att Sverige icke har hårda bestämmelser i detta fall. Vi behöva bara gå över vår västra gräns och undersöka hur man har det i Norge för att finna, hur mycket starkare bestämmelser som där äro utfärdade på detta område. Och det har varit nödvändigt, helt enkelt därför att man funnit, att vid beviljande av nya anslag av endast enkel majoritet ha kommunerna visat lättsinne och skridit till onödigt stora utgifter och onödigt upptagande av lån, med därigenom följande onödig skattebelastning. Och det kan hända, att om vi litet närmare granska de svenska kommunerna, skola vi finna, att

vi i hög grad gått framåt i fråga om kommunernas skuldsättning och ökat skattetryck. Därför, herr talman, menar jag, att man skall vara försiktig när man helt enkelt bara kräver, att vi nu skola taga bort dessa inskränkande bestämmelser.

Jag skulle så vilja påpeka det inkonsekventa i herr Hages och andras yrkande i detta fall. När man nu framkommer med krav på att taga bort dessa inskränkningar för den speciella fråga, om vilken reservationen handlar och om vilken man vill skriva till Kungl. Maj:t, varför vilja inte herrarna då, när man som herr Hage gör gällande att majoriteten ensam skall bestämma, i konsekvensens namn också taga bort alla andra inskränkningar? Är det måhända inte meningen att nu försöka att taga bort en del för att sedermera, när man fått riksdagen och andra kammaren att ge sig ut på det sluttande planet, i konsekvensens namn fordra, att nu måste vi väl ändå alla vara med om att taga bort bestämmelsen om kvalificerad majoritet även när det är fråga om att bevilja anslag till nya ändamål eller behov, eller beviljande av anslag, vartill man skall skaffa medel genom upplåning.

Herr talman, jag ber för min del att få varna för att man i en hastig vändning, mycket på grund av missmod och misstämning hos åtskilliga av kammarens ledamöter därför att det gått dem emot i Stockholm, går med på att slopa en bestämmelse, som riksdagen dock efter mogen och grundlig prövning har fastställt med så långt mellanrum som från 1909 till sedermera 1918. Det är efter min uppfattning mycket betänkligt.

Med herr Lindman förenade sig herrar andre vice talmannen *Nilsson, Bengtsson* i Kullen och *Andersson* i Storegården.

Herr Hage: Herr talman! Endast en kort replik till herr Lindman. Herr Lindman utgår ifrån, att när man skall bedöma lagstiftningen på detta område, skall man avgöra, om det har inträffat något sedan 1918 och 1919. Och jag utgår ifrån, att även för den borgerliga sidan och även för högern borde det kunna stå klart, att *här har verkligen inträffat någonting*. Man kunde möjligen, när man 1918 bestämde att det skulle fordras kvalificerad majoritet i vissa frågor, säga, att man inte visste huru de nya valmanskårerna och deras representanter skulle förhålla sig inom det kommunala området, om de skulle uppträda på ett försiktigt och ansvarsställande sätt, då det gällde ekonomiska engagemang för kommunen, eller inte göra det. Men därvidlag kan man nu bestämt påstå, att det under dessa år har konstaterats, att de representanter, som släpptes fram av de nya valmanskårerna, ha visat sig uppfylla de fordringar, som kunna ställas på en kommunal representant, att han skall taga tillbörlig hänsyn till kommunens ekonomiska förutsättningar. Jag framhöll detta i mitt senaste anförande, och när jag gjorde det, stod herr Olsson i Kullenbergstorp mitt framför mig och nickade bifall med huvudet. Sålunda kan man nu nästan säga, att jag fick instämmande åtminstone från hela bondeförbunds-hållet i det avseendet. Alltså kan man med bestämdhet säga, att sedan vi nu fått denna erfarenhet, finns det, såvitt jag kan förstå, ingen anledning, varför vi skulle behålla dessa inskränkande bestämmelser.

I övrigt vill jag i denna fråga påpeka, att från socialdemokratiskt håll betraktades naturligtvis beslutet av 1918 som en kompromiss. Vi ha aldrig någonsin i *princip* godkänt det, utan givit det vårt stöd endast för att vinna det mesta möjliga för tillfället. Och den kompromiss, som den gången ingicks, ha vi ingen skyldighet, efter alla dessa år och särskilt med hänsyn till vad jag förut påpekat, att nu vidbliva.

*Any.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)*

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

När slutligen herr Lindman frågade varför vi nu skulle taga bort bestämmelserna om kvalificerad majoritet endast när det gäller anslag till *bostadsfrågan*, så vill jag därvidlag naturligtvis betona, att vi skola försöka att taga bort de flesta av dessa inskränkande bestämmelser även på andra områden. Men man kan å andra sidan säga, att tillgodoseendet av en sådan sak, som att det blir bättre ordnat med bostadstillgången i ett samhälle, har så oerhört stor social betydelse, att detta spörsmål i första hand borde kunna tagas upp. Det gäller ju, vad herr Lindman så ofta brukar tala om, *skyddandet av de svenska hemmen*, och när det gäller ett så viktigt ändamål anser jag, att man i främsta hand har rätt att fordra, att dessa inskränkande bestämmelser, som verka till nackdel i detta avseende, komma bort.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Sävström under överläggningen sist framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertäggande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Carlsson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Sävström under överläggningen sist framställda yrkandet.

Herr talmannen meddelade, att herr Holmdahl jämte 22 av kammarens ledamöter gjort skriftlig framställning om voterings verkställande medelst namnupprop, vadan, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, omröstning medelst namnupprop nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 86 ja och 70 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarar sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista, som här nedan intages:

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen			
» Andre Vice Talmannen	1		
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman	1		
» Löfgren i Stockholm			

	Ja	Nej	Av- står
Herr Hagman			
» Eriksson i Stockholm		1	
» Hansson i Stockholm		1	
» Nylander	1		
» Johanson i Stockholm		1	
» Holmström i Stockholm			
Fru Östlund		1	
Fröken Wellin	1		
Herr Forssell			
» Carlsson i Stockholm		1	
» Holmdahl	1		
» Järte	1		
Fru Wessman		1	
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Sjöblom		1	
» Karlsson i Nynäshamn		1	
» Söderberg			1
» Karlsson i Vätö			
» Andersson i Igelboda		1	
» Bernström	1		
» Christenson i Södertälje	1		
» Laurin			
» Mosesson			
» Ahl			
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg		1	
» Sjölander			
» Olsson i Golvvasta	1		
» Björnberg	1		
» Andréén	1		
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby		1	
» Olsson i Ramsta	1		
» Schill	1		
» Laurén			
» Andersson i Katrineholm		1	
» Jonsson		1	
» Lundkvist			1
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam			
» Pettersson i Bjälbo	1		
» Sjögren		1	
» Johansson i Arkösund		1	
» Westman			
» Karlsson i Vadstena			1
» Olsson i Rimforså	1		

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Björkman	1		
» Ericson i Boxholm		1	
» Ward		1	
» Holmberg	1		
» Anderson i Linköping	1		
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna	1		
» Hamrin	1		
» Carlström	1		
» Fast		1	
» Petersson i Broaryd	1		
» Svensson i Högsjöhult	1		
» Lilliecreutz	1		
» Andersson i Löbbo			
» Göranson			
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult			
» Olsson i Blädinge	1		
» Svensson i Betingetorp	1		
» Leo		1	
» Blomquist			1
» Svensson i Grönvik	1		
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar		1	
» Olsson i Kalmar			
» Werner		1	
» Gustafson i Vimmerby			
» Johansson i Krogstorp	1		
» Wagnsson		1	
» Olsson i Högby	1		
» Heiding			
» Wirsell	1		
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans			
» Svedman	1		
» Gardell i Stenstu	1		
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa	1		
» Törnkvist i Karlskrona		1	
» Kloo		1	
» Jeppsson	1		
» Holmgren	1		
» Adler		1	

	Ja	Nej	Av- står
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup	1		
» Borggren			
» Persson i Fritorp	1		
» Björklund		1	
» Björk			1
» Isacsson			
» Hammarlund			1
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén			1
» Winkler			
» Lovén			
» Jensen		1	
» Engberg			
» Lindskog	1		
» Weibull	1		
» Bergström i Hälsingborg		1	
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge	1		
» Nilsson i Tånga		1	
» Olsson i Kullenbergstorp	1		
» Sköld		1	
» Andersson i Höör		1	
» Törnkvist i Bjuv			
» Paulsen		1	
» Fjellman	1		
» Månsson i Erlandsro	1		
» Nilsson i Hörby			1
Fru Nordgren		1	
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson			
» Lindqvist i Halmstad		1	
» Johansson i Bränalt	1		
» Uddenberg i Varberg	1		
» Andersson i Falkenberg			
» Larson i Tönnersa	1		
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing	1		
» Kristensson i Göteborg			1
» Lithander	1		
» Sjöström		1	
» Pehrsson i Göteborg			
» Hedvall		1	
» Höglund			
Fru Thüring		1	
Herr Almquist	1		

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majori-
tät vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo	1		
» Olsson i Broberg	1		
» Olsson i Berg			
» Osberg	1		
» Carlsson i Mölndal		1	
» Wallerius			
» Brännberg		1	
» Mårtenson			
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén			1
» Danielsson			
» Gustafson i Kasenberg			
» Lindgren			
» Hansson i Trollhättan			
» Olsson i Mellerud		1	
» Alströmer			1
» Ryberg	1		
» Gustafsson i Alvsered	1		
» Johansson i Väby	1		
» Petersson i Lerbäcksbym	1		
» Weijne		1	
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen	1		
» Magnusson i Skövde	1		
» Bäcklund		1	
» Johanson i Hallagården			
» Vahlstedt			1
» Lundén	1		
» Anderson i Storegården	1		
» Bodén			
» Hedin	1		
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken			
» Carlsson-Frosterud		1	
» Andersson i Prästbol		1	
» Ros			
» Norling			
» Norsell			
» Spångberg			
» Björling			
» Eriksson i Västbro			
» Morfeldt		1	
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg i Karlskoga		1	
» Anderson i Råstock			1

	Ja	Nej	Av- står
Herr Nilsson i Örebro		1	
» Ödström	1		
» Ljunggren	1		
» Ohman		1	
» Lundgren	1		
» Persson i Falla	1		
» Mogård			
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås		1	
» Lorchs	1		
» Pettersson i Köping		1	
» Eklund		1	
» Olovson i Västerås		1	
» Olsson i Broddbo	1		
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg		1	
» Jansson i Falun		1	
» Hansson i Bäck	1		
» Ernfors	1		
» Andersson i Rasjön			
» Pettersson i Hällbacken		1	
» Andersson i Ovanmyra	1		
» Englund		1	
» Sundström			
» Smedh		1	
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuviik			
» Sävström		1	
» Lindley		1	
» Olsson i Hov			
» Johansson i Kälkebo	1		
» Granath		1	
» Johansson i Edsbyn			
» Olsson i Gävle		1	
» Holmström i Gävle	1		
» Herou		1	
» Högström		1	
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg			1
» Johansson i Sollefteå			
» Vennerström			
» Bergström i Bäckland	1		
» Lagerkwist		1	
» Strindlund	1		
» Västberg			
» Molander			

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

Ang.
ändring i fö-
reskrifterna
om kvalifi-
cerad majo-
ritet vid vissa
kommunala
avgöranden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Rudén	1		
» Frost		1	
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs	1		
» Hedlund i Östersund	1		
» Hedlund i Häste	1		
» Persson i Trängen	1		
» Olsson i Rödningsberg		1	
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund	1		
» Bäckström	1		
» Wikström	1		
» Brännström	1		
» Lindmark		1	
» Lindberg		1	
» Sandberg	1		
<i>Norrbottens län.</i>			
Herr Hage		1	
» Nilsson i Antnäs	1		
» Lövgren i Nyborg		1	
» Dahlén		1	
» Samuelsson			
» Hedström			1
» Grapenson	1		
Summa	86	70	15

§ 13.

Föredrogos vart för sig konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Polen undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Tjeckoslovakien undertecknad förliknings- och skiljedoms-traktat.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Å föredragningslistan var härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar m. m.

Ang. fält- och fälttjänst-övningar. *Punkten 1*, angående ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänst-övningar.

I förslaget till riksstat för budgetåret 1926—1927 hade Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln (punkten 42) av det vid statsverkspropositionen fogade stats-

rådsprotokollet över försvarsärenden den 7 januari 1926 upptagit ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar med oförändrat belopp, 640,000 kronor.

Ang. fält-
och fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

Uti en inom första kammaren av herr *Hammar-skjöld* väckt motion (nr 115) hade emellertid föreslagits, att riksdagen, med ändring av 1926 års statsverksproposition, måtte besluta, att i riksstaten för budgetåret 1926—1927 skulle upptagas: Fält- och fälttjänstövningar, ordinarie reservationsanslag 738,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och förevarande motion I: 115 måtte för budgetåret 1926—1927 höja ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar, nu 640,000 kronor, med 60,000 kronor till 700,000 kronor.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Lindblad*, *Oscar Olsson*, *P. Albert Bergström*, *Carl Johansson*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg och *Andersson* i Prästbol förklarat sig anse att utskottet bort hemställa, att riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr *Hammar-skjöld*s ovanberörda motion måtte i riksstaten för budgetåret 1926—1927 uppföra ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar med oförändrat belopp, 640,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Törnkvist* i Karlskrona: Herr talman, mina damer och herrar! På denna punkt har Kungl. Maj:t föreslagit för nästa budgetår samma belopp, som under en följd av år har utgått under samma rubrik. En motionär har emellertid gjort framställning om, att denna summa, 640,000 kronor, skulle uppräknas med ett belopp, som svarar mot 70 % av traktamentsersättningen under denna rubrik. Det skulle betyda ett tillägg på 98,000 kronor till de 640,000. Utskottet har emellertid för sin del icke velat i annan mån följa motionären, än att det har höjt den av Kungl. Maj:t föreslagna siffran, 640,000 kronor, till 700,000 kronor, och motiverat detta bl. a. med att fjolårets försvarsbeslut förutsatte, att till fält- och fälttjänstövningar skulle utgå en summa av 700,000 kronor årligen. Reservanterna hava icke kunnat biträda denna utskottets synpunkt utan hava funnit, att försvarsministerns motivering för att bibehålla summan vid det belopp, med vilket den utgått under de senare åren, är synnerligen stark.

Jag skall icke ge mig in på den del av försvarsministerns motivering, som handlar om, varför han icke räknat upp detta anslag, såsom skett i övrigt under huvudtiteln. Hans motiv synas vara godkännbara med hänsyn till detta anslags natur och med hänsyn till att det under de senare åren, som försvarsministern säger, varit möjligt att anordna fälttjänstövningar, och att det därför icke skulle medföra någon särskild olägenhet, om i värsta fall fälttjänstövningarna under 1926 skulle inställas. Då kom ju summan att finnas som reservation till en kommande tid, och man hade då för ett år större belopp till sitt förfogande, än vad man annars normalt efter det förslag, som föreligger, skulle ha.

Jag vill säga det, att man icke kan motivera summans uppskrivning till 700,000 kronor för nästa budgetår med det beslut, som fattades under fjolåret. Motionären anser själv, att det icke ligger i fjolårets beslut, att detta anslag under budgetåret 1926—1927 skall sättas till 700,000 kronor, utan han har lagt tyngdpunkten i sitt yrkande på en behövlig uppräkning av det traktamentsanslag, som ingår i detta anslag.

Ang. fält-
och fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

Reservanterna finna, som sagt, herr talman, att något skäl icke synes föreligga för att frånga det förslag, som i statsverkspropositionen föreligger, och jag tillåter mig därför att yrka bifall till den till förevarande punkt vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr Törnkvist gjorde gällande, att försvarsministern skulle för fält- och fälttjänstövningar begärt samma anslag i år som under en lång följd av år. Men det är icke alldeles riktigt. Ty alldenstund man tidigare beviljat ett särskilt traktamentsanslag, och dagtraktamentena nu skola ingå i de 640,000 kronorna, blir det ju med de höjda traktamentsersättningarna en faktisk minskning. Och det har väl förmodligen icke ifrån början varit avsett, att man skulle kunna hålla fält- och fälttjänstövningar med ett belopp, som var mindre än 640,000 kronor. Försvarsutskottet vid föregående års riksdag, som faktiskt i sin föreslagna nyorganisation hade att röra sig med en armé, som var vida mindre än vår nuvarande, räknade med, att det årligen skulle behövas ett anslag av 700,000 kronor för dessa fält- och fälttjänstövningar.

Och granskar man försvarsministerns motivering så befinnes, att han först förklarar beträffande traktamentsersättningarna: »Härav torde följa, att något extra anslag till höjning av dagtraktamentena icke vidare bör upptagas, utan i stället torde de ordinarie anslag, från vilka traktamentskostnaderna bestridas, böra i erforderlig grad ökas.» Och så har försvarsministern även gjort på alla punkter, ända tills han kommer fram till punkten om fält- och fälttjänstövningar. Men då finner han med ens — och det är väl förmodligen beroende på, att det gäller 98,000 kronor — att de statsfinansiella skälen tala för, att man just på denna punkt icke gör en höjning motsvarande den på alla övriga punkter, och så stannar han faktiskt för ett mindre anslag, än han annars skulle ansett erforderligt för dessa fälttjänstövningars bedrivande. Och hans resonemang är det, att om ändå icke summan räcker för dessa fälttjänstövningar, så uppstår ingen olägenhet av att man uppskjuter dem nu för ett år, alldenstund under de närmast föregående åren sådana fälttjänstövningar hava bedrivits. Mot detta resonemang har ju generalstabschefen gjort den tungt vägande invändningen, att under de närmaste åren komma vi in i ett övergångsstadium för armén, då en hel del truppförband skola indragas, och dessa år lämpa sig därför icke enligt hans förmenande — jag tror, att han därvidlag har rätt — för sådana större fälttjänstövningar. Under dessa omständigheter anser jag, att det är nödvändigt, att just under detta år, då man har alla truppförband kvar, anordnar en fälttjänstövning sådan som dem man haft under de senaste åren. Ty avsikten med dessa fälttjänstövningar är företrädesvis att öva det högre befälet i ledningen av större förband. Jag tror verkligen, att det icke kan vara lyckligt för armén att på detta sätt nödgas under tre år inställa de större fälttjänstövningarna. Och när försvarsutskottet räknade med, att det skulle behövas 700,000 kronor för årliga fälttjänstövningar med en armé om fyra linjefördelningar, kan jag verkligen icke begripa, huru det skall vara möjligt att med en armé om sex fördelningar anordna fälttjänstövningar för ett mindre belopp än 700,000 kronor.

Avdelningen inom utskottet var först inne på tanken att tillstyrka de 98,000 kronorna. Men inför det förhållandet, att det finns en mindre reservation på anslaget, kunde man stanna för att föreslå detsamma, som försvarsutskottet föreslog vid föregående års riksdag, nämligen 700,000 kronor.

Jag yrkar sålunda, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Jag vill bara fästa kammarens uppmärksamhet på, att det här är ett reservationsanslag, som icke får överskridas, men där å

andra sidan skäligen besparingar kunna göras och användas under kommande år. Såvitt jag förstår, är det en mycket lätt sak för vederbörande att lägga planen för dessa fälttjänstövningar så, att icke dessa 60,000 kronor behöva komma ifråga. Och de kunna aldrig gå fullt upp till 640,000 kronor ens, ty då skulle de möjligen riskera efterräkningar och överskrida anslaget, vilket icke är tillåtet. Jag får för min del säga, att då vi nu leva i ett sådant sparsamhetens tidevarv, som vi göra, är det allt skäl att hålla sig till Kungl. Maj:ts förslag och låta det bero på framtiden, huruvida någon höjning skall bli nödvändig av det här *urgamla* beloppet, som gällt under en tid, då vi haft en mera omfattande arméorganisation, än vi hava nu.

*Ang. fält-
och fälttjänst-
övningar.
(Forts.)*

Och det är på dessa grunder, herr talman, som jag tillåter mig instämma i herr Törnkviks i Karlskrona yrkande.

Herr Jönsson i Revinge: Statsutskottets vice ordförande måtte icke alls hört, vad jag sade, eller också ville han icke förstå, vad jag yttrade. Ty jag framhöll uttryckligen, att ett anslag på 640,000 kronor var icke detsamma som det gamla anslaget, utan det innebar en faktisk minskning, eftersom det tidigare fanns ett särskilt traktamentsanslag upptaget på huvudtiteln. Detta senare finns icke längre, utan traktamentsersättningarna skola nu utgå av de 640,000 kronorna.

Och vad den minskade armén beträffar, vet väl statsutskottets vice ordförande, att den nya härorganisationen icke har trätt i kraft ännu, varför fälttjänstövningarna, om sådana skola äga rum, väl komma att bedrivas efter gammal måttstock, så att det antagligen blir två arméfördelningar, som i det fallet bli sammanförda. Jag kan sålunda icke förstå, huru det skall vara möjligt att med mindre anslag än det, som utgått tidigare, anordna dessa fälttjänstövningar. Den omständigheten, att det är ett reservationsanslag, som kan fonderas och sparas för ett kommande års fälttjänstövningar, är ju riktig. Men jag vet icke överhuvud varför man skall upptaga anslag på riksstaten, vilka icke avses att användas för det år de beviljas. Då kunna vi väl vänta med att bevilja anslag, till dess det verkligen är meningen att bedriva fälttjänstövningar för pengarna.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Jag vill bara erinra herr Jönsson i Revinge om, att det icke är så värst många år sedan vi efter en ganska skarp strid drogo in detta anslag för ett år, emedan det visat sig vara möjligt att göra så pass stora besparingar, att anslaget för det året var överflödigt. Jag får bekänna, att om herr Jönsson i Revinge haft mera smak för att gå den andra vägen, han talade om, skulle jag utan tvekan röstat med honom på denna punkt. Ty jag är icke så övertygad om, att det är nödvändigt att hålla dessa övningar i samma vidsträckta omfattning nu, då vi i alla fall gått in för en nedskärning av vår armé.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Jag vill säga, att uppenbarligen har försvarsministern, att döma av motiveringen, den uppfattningen, att fälttjänstövningarna till hösten inte kunna anses vara obetingat nödvändiga och att sålunda ingen olycka sker i något avseende, därest de uppskjutas. Naturligtvis står det, såvitt jag förstår, vederbörande fritt att anordna fälttjänstövningar inom ramen av de förslag och kostnader, som framlagts i statsverkpropositionen, men hur länge ett eventuellt uppskjutande av fälttjänstövningarna för 1926 skulle behöva ske, därom föreligger tydligen inte någon klar uppfattning.

Ang. fält-
och fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

Det har visserligen sagts, att man måste uppskjuta dem till 1929 med hänsyn till omorganisationsarbetet, men det är, såvitt jag har fattat rätt, inte sagt i så bestämda former, att det har ultimatumkaraktär, d. v. s. man har inte förklarat, att det är omöjligt att så göra. Det är svagheten i den position, som för resten söker sitt starkaste argument uti en, som man säger, behövligen uppräkning av traktamentsdelen. Det starkaste argumentet på motsidan borde givetvis vara att fälttjänstövningar 1926 äro absolut ofrånkomliga, men det förefaller mig, som om frågan icke ligger så, att detta med fog kan sägas, därför är också försvarsministerns förslag synnerligen starkt grundat. Jag ber, herr talman, ytterligare att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindman: Herr talman! När riksdagen i fjol fattade sitt beslut med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50, angående ny härordning, beslöt riksdagen, att detta anslag skulle utgå med 700,000 kronor om året. Det var väl då riksdagens mening, att man skulle för varje år använda ett belopp av 700,000 kronor för härens och befälets övning och inte för besparing. Besparingar måste visserligen uppkomma på ett reservationsanslag, som herr Anderson i Råstock anförde, men riksdagens mening har väl varit, att det skall användas för sitt ändamål, att det är en nyttig sak och en nödvändig sak, att hären erhåller den övning och utbildning, som ligger i anordnandet av fälttjänstövningar, och inte att det skall inbesparas. Sålunda menar jag, att om riksdagen bara i detta fall vidhåller vad riksdagen vid tillskapandet av härordningsförslaget i fjol var inne på och då biföll, nämligen ett anslag av 700,000 kronor om året, skulle det vara alldeles uppenbart, att riksdagen skulle anslå 700,000 kronor minst vid detta år, då ännu inte reduktionen har trätt i kraft beträffande truppförbanden. Egentligen skulle riksdagen anslå mera, då reduktionen av härens styrka ej trätt i kraft, när detta anslag skall användas, men jag skall lämna denna sak åsido. Det är för mig alldeles självklart, att man har menat att använda detta anslag för att öva hären. Jag skall endast inskränka mig till det påpekandet, som är gjort i motionen, att de 640,000, som nu äro begärda, inte 700,000 utan 640,000, inte äro jämförbara ens med det, som riksdagen i fjol beslutade, på grund av att dessa traktamentsersättningar, som herr Jönsson i Revinge har påpekat, förut utgått från andra anslag men nu skola tagas av detta. Det är uppenbart, att det anslag, som man i realiteten lämnar, jämfört med vad man förut lämnat, är relativt mindre än de 640,000. Det synes mig därför, herr talman, alldeles i strid mot vad riksdagen uttalat i fjol, om riksdagen nu gick på bifall till reservationen.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Wigforss: Herr talman! Jag ville bara säga ett par ord om ett argument, som några gånger anförts i debatten, och det är, att eftersom riksdagen vid försvarsreformens genomförande föreslog, att till fälttjänstövningar skall utgå 700,000 kronor, skall man i år inte kunna tänka sig någon lägre siffra. I denna punkt rör det sig om ett obetydligt belopp, men om den principen genomfördes, att alla anslag, som riksdagen förra året beslöt skola gå ut sedan den nya härordningen blivit genomförd, skulle utgå omedelbart och innan de motsvarande besparingarna gjorts, då bleve det omöjligt att göra upp en budget under nuvarande förhållanden. Det är bara detta, jag vill påpeka, att det är och blir nödvändigt att under denna övergångstid, när så mycket av det gamla står kvar och kräver kostnader, försöka spara och draga in även på de poster, som man vet komma att stiga i det ögonblick den nya härordningen är genomförd.

För öfrigt vill jag konstatera, att detta är den första debatten, där det rör sig om höjningar med större belopp på Kungl. Maj:ts budget. Vill riksdagen

åtaga sig större bördor än Kungl. Maj:t föreslagit, står det naturligtvis riksdagen fritt att göra så. Att döma efter ställningen i utskottet förefaller det, som om riksdagen inte tvekade att höja budgeten. Jag har endast velat konstatera detta faktum.

*Ang. fält-
och fälttjänst-
övningar.
(Forts.)*

Herr **Anderson** i Råstock: Efter finansministerns anförande kan jag hoppa över vad jag tänkte säga i den delen, och jag vill bara erinra om, att så vitt jag kan förstå, har det aldrig varit myndigheternas avsikt att varje år anordna dessa fälttjänstövningar i större skala, utan jag har fattat det på det sättet, att de många gånger ansett det vara en fördel att hålla fälttjänstövningar i mindre skala ena året och större skala det andra, så att någon absolut önskan från deras sida, att man ovillkorligen skall förbruka på öret 640,000 eller 700,000 kronor om året, finnes inte. Jag föreställer mig, att det mången gång ur rent militära synpunkter kan vara önskvärt med ett sådant arrangemang, som jag här antytt, att skjuta upp för att göra övningar i större omfattning ett annat år. Det går inte att slå på trumman så där.

Herr talman! Jag har ingen anledning att frångå mitt förra yrkande.

Herr **Jönsson** i Revinge: Jag skulle kunna ge herr finansministern rätt i, att då det gäller större utgifter, som föreslagits i föl vid försvarsbeslutet, måste man göra dem beroende av besparingar, som samtidigt skola göras. Men jag vill påpeka, att detta är ett rent övningsanslag, och jag finner det självklart, att när man har en arméorganisation, måste man sörja för övningar för både befäl och manskap. Och fälttjänstövningarna hava alltid av alla militär-sakkunniga ansetts ha sin största betydelse i övningen av det högre befälet i ledningen av större truppförband. Det har inte med denna sak att göra, om jag så får säga, att man har beslutit en omorganisation av armén. Ty innan den träder i kraft ha vi väl skyldighet att låta både manskap och officerare få den övning, som är nödvändig.

Nu sade herr Anderson i Råstock, att det vissa år hade funnits så stora reservationer på anslaget, att man hade kunnat hålla fälttjänstövningar utan sådant anslag. Det är alldeles riktigt, men i närvarande stund finns det inte någon sådan reservation, som man kan falla tillbaka på. I varje fall endast en mycket obetydlig sådan, och den diskonterade f. ö. statsutskottet, när det gick ned till 700,000, d. v. s. mindre i förhöjning i ersättning för traktamentsanslaget än vi annars skulle ansett nödvändigt. Beträffande de mindre övningarna, som vice ordföranden i statsutskottet talade om, är det faktiskt, att detta anslag avses även för mindre övningar. En del av anslaget utlämnas till arméfördelningscheferna, och dessa arméfördelningschefer anordna därmed mindre fälttjänstövningar. Det gäller sålunda både större och mindre fälttjänstövningar. För min del måste jag fasthålla vid att när man står inför en omorganisation, som medför vissa svårigheter att under de närmaste åren hålla större fälttjänstövningar, är det oriktigt att just i år inställa dessa. Jag skulle kunnat gå med på den ifrågasatta reduktionen om så varit förhållandet, att man lika bra under nästa år kunnat hålla fälttjänstövningar. Men då detta inte låter sig göra, måste jag fasthålla vid att jämväl en större fälttjänstövning bör hållas under detta år. Och det är riksdagens skyldighet att bevilja nödvändiga medel därför.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Jag vill endast helt kort fästa uppmärksamheten på att försvarsbeslutet i föl icke innefattade att det högre anslaget till fält- och fälttjänstövningar skulle uppföras i staten för nästa budgetår; dess upptagande i staten skulle ske först efter genomförd organisation. Utskot-

Ang. fält-
och fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

tets motivering bygger uteslutande på behovet av att i överensstämmelse med vad som skett på övriga punkter på huvudtiteln uppräknade traktamentsanslagen under denna punkt. Det är uteslutande detta det gäller, så att försvarsministern har här inte sökt att gå förbi ett riksdagsbeslut under fjolåret. Det är den springande punkten.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten avgivna reservationen; och fann herr talman-
nen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Herr Törnkvist i Karlskrona begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.

Punkten 10, angående anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 106 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att öka ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m., nu 3,000,000 kronor, med 3,000,000 kronor till 6,000,000 kronor.

I sammanhang med förevarande ärende hade utskottet till behandling förehäft

dels en av herr *Bernström m. fl.* inom andra kammaren väckt motion (nr 228), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget för underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. skulle utgå med av marinförvaltningen föreslaget belopp, nämligen 7,473,000 kronor, dock att, därest riksdagen bifölle Kungl. Maj:ts förslag om skeppsgosse-kårens i Marstrand förflyttning till Nya Varvet, det nu angivna beloppet skulle minskas med den summa, som i marinförvaltningens beräkning uppförts för ett av logementsfartygen Götas och Thules grundliga översyn;

dels ock tvenne likalydande motioner väckta, den ena inom första kammaren (nr 39) av herr *Leander*, och den andra inom andra kammaren (nr 52) av herr *Jeppsson*, vari hemställts, att riksdagen — förutom det för underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. av departementschefen begärda ordinarie anslaget av 6,000,000 kronor — ville i enlighet med marinmyndigheternas förslag för istandsättande av pansarbåten Oscar II:s pannor m. m. bevilja ett extra anslag å 460,000 kronor att med hälften utgå under budgetåret 1926—1927 och med andra hälften under närmast följande budgetår.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Bernströms *Ang. underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.* motion, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts framställning, öka ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m., nu 3,000,000 kronor, med 3,000,000 kronor till 6,000,000 kronor; samt

b) avslå herrar Leanders och Jeppssons förenämnda motioner.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Vennersten, Widell, C. Petrus V. Nilsson, Hallin, Rooth, Olsson* i Blädinge, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Törnkvist* i Karlskrona, *Holmgren* och *Persson* i Fritorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till — — — utskottet — — — 6,000,000 kronor; samt

b) med bifall till de av herrar Leander och Jeppsson väckta motionerna I:39 och II:52 för istandsättande av pansarbåten Oscar II:s pannor m. m. bevilja ett anslag å 460,000 kronor och därav för budgetåret 1926—1927 anvisa såsom extra reservationsanslag ett belopp av 230,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Holmgren: Herr talman! 1925 års riksdag beslöt som bekant, att i kustflottan skulle bland annat ingå fyra pansarfartyg, av vilka Oscar II skulle vara den fjärde. Jag har svårt att tro, att, när man fattade detta beslut, riksdagen avsåg annat än att samtliga de fyra i kustflottan ingående pansarfartygen skulle vara i fullgott skick. Om ett av de fyra fartygen permanent skulle vara urståndsatt att utgå på expedition, så faller därav som en mogen frukt, att antalet faktiskt bleve endast tre, och i så fall vore riksdagens fjolårsbeslut meningslöst.

Statsutskottets första avdelning har under hand från vederbörande inhämtat, att pansarfartyget Oscar II för närvarande befinner sig i sådant skick, att man icke vill tillråda, att fartyget ens går ut på övningsexpedition i fredstid, långt mindre alltså att det skulle användas för krigets ändamål. Det är ju en del av kammarens ledamöter, som måhända icke hade alltför livlig kontakt med försvarsutskottets arbete i fjol. Mången av dessa gör måhända i samband härmed den reflexionen, att i fjol lyckades de marina myndigheterna smussla in pansarfartyget Oscar II som fjärde fartyg i kustflottan utan att omnämna det tillstånd, vari fartyget befann sig, och att man i år vill repliera på detta riksdagsbeslut för att begära ett stort anslag till reparation av detsamma. Jag vill då framhålla, att flottans fartyg vart femte år undergå generalbesiktning, vid vilken procedur man i minsta detalj undersöker fartygens tillstånd. En sådan besiktning undergick Oscar II i fjol, och som resultat av besiktningen har nu framkommit myndigheternas krav på 460,000 kronor, att fördelas på två år, för att ånyo sätta fartyget i fullgott skick.

Jag vill nu inskjuta den lilla mellanmeningen, att samma stora omfattande reparation, som nu ifrågasättes för Oscar II, ha även alla våra äldre pansarfartyg i tur och ordning undergått av den anledningen, att vi i vår marin nödgas räkna med en längre livstid för fartygen än vad främmande mariner anse sig böra göra. Det tillstånd vari Oscar II befann sig, var heller icke alldeles okänt för chefen för försvarsdepartementet vid den tid, då 1925 års statsverksproposition skulle utarbetas i departementet. Då förelåg nämligen, enligt vad jag inhämtat, en promemoria över fartygsmaterielens tillstånd, och ifråga om Oscar II lär man ha erhållit den upplysningen, att det icke vore uteslutet, att den blivande generalbesiktningen skulle komma att utvisa, att

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

fartyget vore i behov av en grundlig reparation. Jag har velat lämna dessa upplysningar till kammaren.

I årets remissdebatt i första kammaren uttryckte herr C. G. Ekman sin förhoppning därom, att herr statsrådet skulle vara fullt medveten om sitt ansvar att sörja för att åt de allttjämt upprätthållna delarna av vårt självständighets- och neutralitetsvärn tillförsäkrades så hög grad av effektivitet, som den förutsatta utrustningen och utbildningen möjliggjorde. Jag kan icke komma ifrån, att ett uppskov med den nu föreslagna reparationen av pansarfartyget Oscar II måste anses som ett betänkligt avsteg från den i och för sig riktiga princip, åt vilken herr C. G. Ekman i remissdebatten sålunda gav uttryck. Fartyget är i oundgängligt behov av reparation, både av militära skäl och för att icke fjolårets beslut i försvarsfrågan skall på denna punkt bli en ren fiktion.

Man kan då uppställa den frågan: är det nödvändigt, att reparationen äger rum genast, eller kan man icke uppskjuta den till ett annat år? På denna fråga måste jag svara till en början, att reparationen i och för sig blir icke dyrare, om man uppskjuter den till ett annat år. Fartyget kan för närvarande icke utgå på expedition och är sålunda icke underkastat någon ökad förslitning under den tid det ligger stilla. Men det medför under alla omständigheter den olägenheten, att det dröjer ytterligare ett år, innan fartyget blir i fullgott skick. Finns det då några särskilt vägande skäl för ett uppskov med denna i och för sig nödvändiga reparation? Utskottsmajoriteten hänger sig fast vid det vanliga halmstrået för de obotfärdiga: man pekar på den statsfinansiella situationen. Det är den avloppstrumma, i vilken man kastar allt, som man vill bli av med och som man har svårt att komma ifrån genom någon saklig motivering. Det finnes icke heller någon saklig motivering för utskottsmajoritetens ståndpunkt. Icke kan gärna den statsfinansiella situationen till nästa år komma att ändra sig så väsentligt, att vad som i år är för en majoritet omöjligt att bevilja nästa år skall kunna av samma majoritet utan vidare medgivas? Jag har svårt att tro, att en så märkbar förändring skulle kunna äga rum.

Jag kan sålunda icke komma till annat resultat, än att inga starka sakliga skäl tala för uppskov med reparation av Oscar II. Jag vill vidare framhålla, att det därjämte finnes ett verkligt vägande skäl för att icke tillåta något uppskov med detta nödvändiga reparationsarbete. I samband med verkställigheten av fjolårets beslut i försvarsfrågan skall en stor del av Karlskrona varvs arbetare avskedas. Riksdagen har nu för att hålla arbetarna i viss mån skadeslösa beviljat en förtidspension, som i de särskilda fallen utgår efter vissa olika grunder, beroende på anställningstidens längd. Av de arbetare, som sålunda komma att avskedas, komma helt säkert en del yngre, som icke äro lika fast knutna vid Karlskrona samhälle som de äldre arbetarna, att söka sig anställning på andra håll i landet. De ha också rätt stora utsikter att lyckas i dessa försök. Det är nämligen inom verkstadsindustrin en både känd och erkänd sak, att varvsarbetarna vid Karlskrona utföra ett anmärkningsvärt samvetsgrant och gott arbete. Låt oss utgå ifrån den förutsättningen, att riksdagen nästa år skulle komma att bevilja det belopp, som erfordras för reparation av Oscar II. Då äro alla dessa arbetare avskedade. Vi måste alltså vid detta tillfälle anställa andra arbetare, som skola ha avlöning, medan man reparerar fartyget. Vore det då icke bra mycket klokare, vore det icke en mera sund ekonomi att låta de arbetare vi redan nu ha i tjänst verkställa reparationen av fartyget för att sedermera låta dem erhålla förtidspension?

Ett uppskov med förevarande anslag kommer sålunda att medföra icke några ökade kostnader för själva reparationen men väl en ökning av kostnaderna överhuvud, därför att vi samtidigt få lov att bekosta förtidspension av de nyss förut avskedade arbetarna.

Jag kan för min del icke komma till annat resultat, än att ett dröjsmål med den nödiga reparationen av pansarfartyget Oscar II måste betraktas såsom ren misshushållning med statens medel. Därför tillåter jag mig, herr talman, att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid utskottets betänkande på denna punkt fogade reservationen.

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Lindman, Nylander, Järte, Christenson* i Södertälje, *Lillicreutz, Olsson* i Blädinge, *Jönsson* i Boa, *Persson* i Fritorp, *Lithander*, andre vice talmannen *Nilsson, Nilsson* i Antnäs, *Grapenson, Lorichs, Persson* i Falla och *Larson* i Tönnersa.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Hansson**: Herr talman! Den föregående ärade talaren inlät sig icke på samma utläggningar, som förekomma i motionerna. Förklaringen till detta kan kanske vara den sakkunskap, som den ärade talaren på området besitter. Man har nämligen i motionerna försökt utmåla situationen genom vissa kursiverade framställningar rörande den minskning av kustflottans pansarbåtsbestånd, som skulle ha ägt rum på senare år och som ytterligare skulle ske, därest icke anslag nu beviljades till Oscar II. Motionärerna förtälja sålunda, att antalet pansarbåtar nedgått så, att pansarbåtsbeståndet minskats till mindre än hälften av vad det förut varit och det framhålles, att man nu skulle komma att vidtaga en minskning med ytterligare en fjärdedel.

Jag tror emellertid, att de ärade motionärerna själva skola medge, om de allvarligare tänka över saken, att när man skall bedöma hithörande ting duger det icke bara att räkna med antal och nummer utan man måste också taga hänsyn till den effektivitet, som varje enhet representerar. Det är ju intet tvivel om, att de nyare pansarbåtarna representera en helt annan effektivitet än de äldre och att därför ett resonemang om nedgång till hälften under senare år är i grunden oriktigt. Ännu oriktigare är det naturligtvis, att man skulle genom att nu icke reparera Oscar II minska beståndet med en fjärdedel. För det första är det att observera, att Oscar II i år icke befinner sig i ett så utomordentligt försämrat skick jämfört med i fjol, att man kan säga, att minskningen redan nu inträtt. Den förslitning, som skett för pansarbåten, är en förslitning under många år, och de fyra pansarbåtar, som upptagas i 1925 års proposition, representerade i fjol ungefär samma styrka, som de göra i år. Skillnaden skulle snarast ligga i anordningar på Sverigebåtarna, som göra dessa mera effektiva än förut, och som kunna rättfärdiga det omdömet, att pansarbåtsbeståndet i själva verket är starkare i år än det var i fjol. Jag har velat framlägga dessa invändningar mot de utläggningar, vilka blivit gjorda i motionerna, som det förefaller, närmast i agitatoriskt syfte. Saken är ju dessutom den, att det genom ett bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag icke blir avgjort att Oscar II skall utrangeras. Den frågan har icke berörts; frågan om reparation av Oscar II hålles fastmera öppen. Det resonemang, som anknyter sig till 1925 års beslut, hänger sålunda ganska mycket i luften, och jag tror icke, att det erhåller någon nämnvärd förstärkning genom åberopande av herr Carl Gustaf Ekmans yttrande i remissdebatten.

Beträffande de övriga här berörda synpunkterna vill jag påpeka, att jag i yttrandet till statsrådsprotokollet anförde två skäl för den ståndpunkt jag intagit. Det första och det huvudsakligaste är, att jag med hänsyn till nödvändigheten att begränsa utgifterna icke nu kunnat tillstyrka särskilda medel för ifrågavarande reparation. Det andra och sekundära är, att jag uttryckt vissa tvivel om lämpligheten att nedlägga så stora kostnader på reparationen.

Om jag till en början upptager det första och huvudsakligaste skälet, så är det icke riktigt att resonera såsom herr Holmgren, att det visserligen icke

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

ställer sig dyrare nästa år med en reparation, men att man, eftersom det icke heller blir billigare och det finns vissa synpunkter med hänsyn till arbetareförhållandena att anföra, lika gärna kan bevilja anslaget för reparation redan nu. Förhållandet är det, att vid uppgörande av förslaget till fjärde huvudtiteln för budgetåret 1926—1927 har icke den begränsning av kostnaderna för flottan, som skulle ske enligt 1925 års beslut, kunnat äga rum. På viktiga områden har man måst genomföra denna begränsning i betydligt saktare tempo. Ett studium av fjärde huvudtiteln, jämförd med fjolårets försvarsproposition, skall genast visa, att det ligger minst ett par miljoner på 1926—1927 års budget, som senare skola försvinna. Är det då icke en rätt förnuftig ordning att icke belasta just detta budgetår med extra kostnader för underhåll, då man vet sig till nästa år ha helt andra möjligheter att genom besparingar på andra områden skaffa utrymme åt sådana utgifter? För min del kan jag icke finna annat än att detta är en mycket förnuftig ekonomisk politik.

Beträffande det andra skälet, att jag hyser en viss tvekan om lämpligheten av att lägga ned så stora reparationskostnader, som här ifrågasatts för Oscar II, tror jag, att den föregående talaren bland sina yrkesbröder har mer än en, som hyser ungefär samma uppfattning. Huruvida denna uppfattning är riktig eller ej, finner jag ingen anledning att här närmare ingå på. Det finns emellertid ett särskilt skäl för att detta påpekande influerats i statsrådsanförandet. Under hela diskussionen om den nya försvarsordningen har frågan om pansarbåtarna på ett särskilt sätt stått i förgrunden. Det finns rätt starkt utbildade meningar därom, att man egentligen icke längre borde bygga sådana fartyg utan söka andra efter våra förhållanden bättre lämpade typer. Självt har jag till denna fråga icke intagit någon ståndpunkt, men Kungl. Maj:t har tillsatt sakkunniga, som skola undersöka problemet om flottans ersättningsbygge. En av dessa sakkunnigas uppgifter är att utreda frågan om pansarbåtarna. Om de sakkunniga skulle komma till den uppfattningen, att pansarbåtarna icke ha ett framtida värde i en svensk flotta, är det mycket naturligt, att man tager sig en extra funderare på huruvida man bör lägga ned en halv miljon på reparationer just av en pansarbåt. Skulle däremot de sakkunniga komma till det resultatet, att i vår framtida flotta alltjämt de smärre fartygen behöva stödet av de starkare pansarfartygen, är det lika naturligt, att man ställer sig på ett helt annat sätt välvillig till förslag att nedlägga ifrågavarande reparationskostnad. Vi ha faktiskt både av ekonomiska skäl och med hänsyn till den utredning, som pågår, ett betydligt bättre läge nästa år för bedömande av denna fråga. Pansarbåtens tillstånd undergår ju under detta år — därom är säkerligen den föregående talaren ense med mig — ingen sådan förändring, att det inträder någon försämring i vår kustflottas styrka.

Det enda skäl, som återstår för deras ståndpunkt, som genast nu önska anslaget till en större reparation av Oscar II är det, att man kanske i så fall skulle kunna sysselsätta flera arbetare vid varvet i Karlskrona, än om ett uppskov skedde. Om den saken har jag underhand inhämtat, att man skulle, därest man finge sätta i gång arbetet i år, kunna vid detta sysselsätta 35 arbetare under två år framåt. Huruvida man icke på annat sätt kan sysselsätta dessa arbetare, har jag icke undersökt. Jag vill emellertid göra det påpekandet, att de som till äventyrs förtidspensioneras, fortfarande stå till tjänst, därest man åter skulle behöva låta dem inträda i arbete. De förtidspensionerade löser man icke från arbetsskyldigheten. Det är en annan sak, om det inträder det förhållandet, att de yngre arbetare, vilka tilläventyrs kunna behöva entledigas, flytta från Karlskrona. Emellertid måste man alltid enligt min mening vid kronans varv räkna med, att det kan uppstå sådana fluktuationer i arbetstillgången, att hela arbetarestammen icke kan vara konstant, vilket den för övrigt aldrig varit. Man måste fastmera alltid ha ett tillägg av

en rörlig arbetaregrupp, som kommer in vid goda arbetstillfällen och åter går, när arbetstillgången är mindre god. Jag tror, att det är fullkomligt nödvändigt för en sund ekonomi vid varven att fortfarande räkna med en sådan anordning.

Beträffande åter båtens tillstånd tror jag icke det är fullt exakt, när reservanterna säga, att den icke kan sändas ut på expedition. Enligt de upplysningar, som jag senast i dag erhållit från marinförvaltningen, kan båten gå ut på expedition, men på grund av pannornas tillstånd måste den gå med reducerad fart. Båten kan sålunda, om detta skulle behövas, användas för övningsändamål. A andra sidan äro säkerligen för de övningar, som äro planlagda det närmaste året, de tre övriga pansarbåtarna fullt tillräckliga. Det finnes sålunda icke några särskilda skäl för riksdagen att nu förhastiga sig i denna fråga.

Jag vill till sist betona, att genom bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag har icke riksdagen tagit någon ståndpunkt till frågan, huruvida reparation av Oscar II överhuvud taget skall ske. Riksdagen har endast i ett läge, där ekonomiska skäl och pågående utredning sådant motivera, velat tillsvidare uppskjuta frågan om nämnda reparation.

Herr Röing: Herr talman! Jag är i mångt och mycket förekommen av den ärade talaren på blekingebänken, som först hade ordet och vars åsikter i den föreliggande frågan jag i det stora hela delar. Jag hade svårt att följa herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet i hans resonemang. Herr statsrådet ansåg, att det var överensstämmande med en förnuftig ekonomisk politik att uppskjuta reparationsarbetena å Oscar II till ett följande år. Jag förstår icke, varför det förnuftiga kan ligga, då kammarens ledamöter från herr statsrådets egen mun hörde, att denna pansarbåt befinner sig i ett sådant skick, att den icke ens kan skickas ut på en fredsexpedition med användande av full fart. Ångpannorna i pansarbåten befinna sig uppenbarligen i ett mycket miserabelt tillstånd.

Herr statsrådet ansåg vidare, att riksdagen mycket väl kunde uppskjuta beviljandet av anslaget till ett kommande år, därför att fartygets tillstånd icke underginge någon förändring under året. Nej, det är naturligt, att om fartyget icke repareras och får ligga stilla, undergår detsamma kvalitativt ingen förändring. Men jag anser i motsats härtill, att det är oavvisligen nödvändigt, att pansarbåtens tillstånd undergår en sådan förändring, att omedelbart nya pannor insättas i Oscar II, så att fartyget kan användas för en fredsexpedition och därvid gå med full fart. Om det vore med kronans fartyg som med alla andra fartyg, att fartygsinspektionen måste undersöka pannorna och tillse, att de vore fullgoda, innan fartyget finge gå ut på en expedition, undrar jag, om inspektionen skulle medgiva, att Oscar II under nuvarande förhållanden finge användas. Jag håller det för föga troligt.

När jag läste igenom statsutskottets mycket knapphändiga motivering till förman för Kungl. Maj:ts förslag, gjorde jag mig den frågan: har möjligen statsutskottet och framför allt dess första avdelning under hand från marinförvaltningen erhållit sådana upplysningar, att utskottet på grund därav ansett sig kunna taga på sitt ansvar att uppskjuta reparationen av Oscar II, oaktat dessa upplysningar icke meddelats i utskottets motivering? Nu meddelade emellertid den förste ärade talaren, att utskottets första avdelning i motsats härtill under hand fått sådana upplysningar från marinförvaltningen, att alla skäl tala för beviljande redan vid 1926 års riksdag av anslag för ifrågavarande högst nödvändiga reparationsarbete.

Jag ber med dessa ord, herr talman, få yrka bifall till reservationen.

Ang.
underhåll ar
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag kan ge den siste ärade talar-
ren rätt däri, att när beslut fattats därom, att Oscar II skall ingå i kustflottan
och sålunda tillsammans med de tre Sverige-båtarna bilda vår pansarbåtsdivi-
sion, bör man också sörja för, att den är fullt sjövärdig och stridsduglig. Jag
har heller icke något att invända däremot, att man under den närmaste tiden
låter pansarbåten undergå en välbehövlig reparation för den kostnad, som be-
räknas av marinförvaltningen. Däremot anser jag icke, att pansarbåtens till-
stånd just i närvarande stund i motsats till föregående år är sådant, att man
måste för detta ändamål omedelbart bevilja 460,000 kronor, att fördelas på två
år. Jag vill påpeka, att flottans underhållsbidrag redan förut höjts av Kungl.
Maj:t. Att under sådana omständigheter medge ytterligare höjning med
nämnda belopp, är något som jag anser man av statsfinansiella skäl bör ställa
sig synnerligen betänksam emot. Visserligen kan det möjligen hända, att stats-
utskottet på en eller annan punkt i försvarshuvudtiteln nödgas tillstyrka an-
slagshöjningar utöver vad Kungl. Maj:t begärt. Men i så fall får man ju väga
behövligheten av anslagen mot varandra, i det man från början undanskjuter
sådana, som man finner utan någon risk kunna uppskjutas under ytterligare
ett år. Om alla de talare, som så skarpt kritiserade herr finansministern under
remissdebatten för hans optimistiska inkomstberäkningar, verkligen menat all-
var, borde de vara betänksamma mot att ytterligare anstränga budgeten så
mycket, som en ökning av utgifterna nu med 230,000 kronor för nästkommande
år på en enda punkt skulle innebära.

Stockholmstidningen har gjort gällande, att statsutskottet genom ett uttalan-
de i motiveringen skulle så att säga ha vänt sig mot tanken, att de marina
myndigheterna företoge en dylik reparation, därest kostnaderna finge rum inom
anslagets ram. Detta är alls icke händelsen. Statsutskottet har uteslutande
menat, att man för närvarande av statsfinansiella skäl bör avslå motionärernas
hemställan, och man vill därmed ha sagt, att riksdagen eventuellt ett annat år
skulle kunna bevilja ifrågavarande belopp. Detta är avsikten med statsutskot-
tets motivering, ehuru jag medger, att den är en smula dunkelt uttryckt.

Herr försvarsministern har ju i övrigt så utförligt uppehållit sig vid denna
sak, att det icke är mycket att tillägga. Jag skall därför inskränka mig till
att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jeppsson: Herr talman! I den försvarsorganisation, som beslöts vid
förra årets riksdag, ingick som bekant, att kustflottan skulle omfatta en pan-
sarbåtsdivision med fyra fartyg, tre av Sverigetyp och dessutom Oscar II.
Jag vill icke påstå, att i och med det att Oscar II är i sådant skick, att den
icke är stridsduglig, pansarbåtsdivisionens stridsvärde skulle nedsättas med $\frac{1}{4}$.
Helt naturligt är de tre andra pansarbåtarnas stridsvärde betydligt högre än
Oscar II:s. Men om det förhåller sig såsom reservanterna påstå, att pansar-
båten befinner sig i ett sådant skick, att den för närvarande icke ens kan utgå
på en fredlig expedition, måste detta vara en högst betänkligh sak, då ju båten
dock skall utgöra en enhet av de fyra, varav pansarbåtsdivisionen består.

Man kan naturligtvis tvista om rätta tidpunkten för en reparation av
Oscar II. Den enskilde medborgaren anser dock, att om byggnader och mate-
rial behöva repareras, bör detta ske innan de bli för illa medfarna; det anses
vara klok ekonomi att utföra nödvändiga reparationsarbeten i tid. Man erkän-
ner ju även från utskottets och herr försvarsministerns sida, att ifrågavarande
reparation är nödvändig, om Oscar II i fortsättningen skall ingå i kustflottan
och t. o. m. kärnan av densamma.

Nu säger herr försvarsministern, att ett av motiven till hans ställningsta-
gande i denna sak är, att begränsningen i utgifterna för flottan och försvars-
väsendet i övrigt icke kunnat genomföras i den utsträckning man tänkt sig vid

fattandet av 1925 års försvarsbeslut. Jag tillåter mig säga, att ett sådant skäl för avslag kommer man säkerligen icke att sakna även följande år. Jag är mycket skeptisk i det hänseendet; jag hyser stora farhågor för att man vid genomförandet av 1925 års försvarsorganisation icke kan hålla densamma inom de ekonomiska gränser, som i fjol uppdrogos.

Orsaken till att vi motionärer gjort framställning om reparation av Oscar II redan i år är *dels* att vi ansett, att då vår flotta under de senare åren undergått en så betydlig reducering i fartygsbestånd och framför allt i fråga om antal pansarskepp, bör åtminstone den lilla återstående delen vara i sjödugligt och stridsdugligt skick, *och dels* att vi velat genom påbörjande av reparationen redan nu skaffa sysselsättning åt en del arbetare vid flottans varv i Karlskrona, arbetare, som eljest bleve förtidspensionerade. Herr försvarsministern berörde den senare frågan en smula, och jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att han icke vederlade motionärernas uppfattning om, att, i händelse reparationen icke beslutades, åtskilliga arbetare bleve förtidspensionerade. Tvärtom nämnde herr försvarsministern nyligen från statsrådsbänken, att 35 arbetare mera skulle få sysselsättning genom ett beslut i enlighet med motionärernas och reservanternas uppfattning. Jag tycker sålunda, att man bör ge oss rätt uti, att alla skäl tala för att bibehålla ifrågavarande personal.

Jag skall icke upptaga tiden längre — det är möjligt att jag får tillfälle att återkomma. Jag har endast, herr talman, med de ord jag yttrat velat motivera mitt yrkande om bifall till den reservation, som är fogad vid betänkandet av herr Vennersten m. fl.

Herr Bernström: Herr talman! Jag har tillåtit mig att i en motion hemställa, att riksdagen ville med bifall till de av marinförvaltningen framställda äskandena i fråga om flottans underhåll bevilja för detta ändamål en summa av 7,473,000 kronor. Jag har gjort detta yrkande av den anledningen, att man enligt min åsikt i en sådan fråga som beträffande underhållet av material bör tillmäta ett mycket stort inflytande åt den ansvariga myndighet, som närmast kan uppskatta det föreliggande behovet. Jag har därjämte gjort det av samma anledning som den siste talaren framförde, nämligen att jag anser, att det i detta fall är mer än tvivelaktigt, huruvida man kan betrakta ifrågavarande underhållsanslag endast som utgiftsposter. Vi veta ju en och var, att vi i det dagliga livet ofta icke kunna stå till svars med att uppskjuta iordningställandet av för oss nödvändiga redskap eller andra ägodelar. Utom den direkta förlust, som vi lida genom att icke få användning för våra redskap, drabbas vi ju även av den fördyring, som består i att vi genom dröjsmål med reparationen få redskapen i ett mera obrukbart och dåligt skick än eljest skulle vara fallet. Det är min uppfattning, att åtminstone i fråga om några av de extra anslag, som marinförvaltningen begärt, man till en viss grad löper fara att genom ett avslag nu få igen dem i en dyrbarare form.

Om detta resonemang är riktigt för samtliga de fyra fall, som marinförvaltningen särskilt framhållit, tror jag det är ännu riktigare i det fall, varom diskussionen hittills rört sig, nämligen reparationen av pansarbåten Oscar II:s pannor. Herr försvarsministern förmodade, att motionärernas framställningar kunde förklaras genom deras bristande sakkunskap. Jag vill icke bestrida, att detta omdöme delvis kan vara grundat. Jag vill icke heller göra några jämförelser mellan sakkunskapen hos de olika personer, som yttrat sig i denna fråga i en eller annan egenskap. Men jag vågar påstå, att från min elvaåriga tjänstetid som officer vid flottan dock kvarstår något litet, som gör mig kompetent att i stora drag döma om de frågor, vari jag är motionär.

Herr försvarsministern anser det vilseledande, när det i min motion säges, att flottans artilleristridsfartyg minskats från nio till fyra på elva år, alltså

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.

(Forts)

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

till mindre än hälften. Detta är naturligtvis riktigt, siffran är riktig, och jag har uttryckligen sagt, att jag endast talat om antalet. Men den är också lika riktig, om man, som statsrådet ville, skulle gå in på stridsvärdet. Då kan man icke endast hänvisa till att de tre pansarbåtarna av Sverige-klassen ha ett betydligt högre stridsvärde än de pansarbåtar, som utgjorde kustflottans huvudstyrka för 11 år sedan. Man måste också tänka på deras användning och deras uppdelning i förband. Och jag vågar gentemot vem som helst påstå, att tre divisioner pansarbåtar 1914 hade mer än dubbelt värde mot en division pansarbåtar 1925, och naturligtvis ändå mycket mera än en division på tre pansarbåtar 1926. Likaledes är det riktigt att antalet pansarskepp i vår kustflotta numera nedgått till 4 och, för så vitt riksdagen icke beaktar förslaget om att nu genom ersättning av de förslitna pannorna sätta Oscar II i stånd, så kommer detta att medföra en försvagning av $\frac{1}{4}$ i antal av de stridsfartyg, som nu ingå i kustflottan.

Statsrådet hänvisade också till möjligheten av att de s. k. sakkunniga, som nu ha att förbereda den flottplan, som vi vänta skall föreläggas nästa riksdag, skola komma till den uppfattningen, att pansarskepp icke böra ingå bland de fartygstyper, som vår flotta består utav, och detta skulle enligt hans förmenande göra, att man under sådana förhållanden gjorde klokare i att vänta med reparation av Oscar II:s pannor. Jag får tillstå, att jag icke förstår det resonemanget. Ty även om den flottplan, varom vi skola fatta beslut nästa år, icke kommer att omfatta nödiga artilleristridsfartyg av vår nuvarande pansarskeppstyp, så kan man väl ändå icke förmoda, att som resultat därav skulle framgå, att vi skola avstå från det obestridliga värde dessa fartyg för oss kunna representera; och tills flottplanen genom nybyggnad kan komma upp till det som finnes från början endast på papperet, måste man ju se till det man har och använda de fartyg, vi ha. Och att använda dem utan pannor tror jag icke någon kan göra.

Jag skulle, herr talman, helst sett att kammaren velat bifalla de i min motion framställda kraven, som utom istandsättande av Oscar II:s pannor även omfattar reparation av Göta och Thule före deras förändring till logementsfartyg och reparation av pannor och däck av depåfartyget Rota. Men jag vill hålla mig till det väsentliga, d. v. s. Oscar II, och därför, herr talman, vill jag för min del yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag vill tillkännage, att den av herr Jeppsson väckta motionen är en av de till utskottet remitterade motioner, för vilka jag för min del har känt de största sympatier. Jag anser nu, som jag ansåg i den valrörelse, då vi gingo ut för att vädja till valmännen i fråga om försvarets organisation, att beträffande flottan böra vi gå in för en mindre sådan, än som existerade 1914 eller tidigare, men att denna flotta i sin helhet bör väl underhållas och vara i god aktion, åtminstone den delen, som ingår i kustflottan. Det torde vara en meningslös politik, om man antar en organisation, ett antal officerare och manskap, men sedan låter båtarna förfalla genom bristande underhållsanslag. Men majoriteten i statsutskottet, lika litet som jag tror regeringen eller det socialdemokratiska partiet, torde i och med det att det icke ingått för ett tillstyrkande av denna motion, därmed ha velat uttala, att icke båtarna böra underhållas på sätt, som jag nyss nämnde. Hela denna stridsfråga nu, sådan den är upplagd i kammaren, torde reduceras till en fråga, huruvida vi redan i år böra anslå högre medel och påbörja detta reparationsarbete, eller huruvida vi skola kunna låta det anstå till ett annat år.

Alltså, vad som för min del till slut avgjorde, att jag icke ville gå med på reservanternas förslag, det var hänsynen till att riksdagen inte bör i allmänhet vidtaga rubbningar i finansplanen, gång efter annan votera halva och hela mil-

jonen, vilket ju sker sporadiskt under riksdagens lopp, utan att vare sig vederbörande utskotts representanter, som gå i elden för dessa förhöjningar, eller den tillfälliga majoriteten i kammaren vid beslutets fattande gör klart för sig, varifrån medlen skola tagas. I statsverkspropositionen har vi dock väl avvägt å ena sidan samtliga de anslag, som finnas erforderliga för upprätthållande av den bestående statsverksamheten, å andra sidan samtliga skatter och övriga inkomsttitlar, varifrån man skall taga medel för att bestrida utgifterna. Det har syns mig mindre lämpligt, att riksdagen på grund av enskilda motioner gör avsevärda avsteg från denna finansplan, utan att riksdagen samtidigt gör klart för sig, varifrån medel skola tagas, utan endast skjuter upp det till riksdagens sista dagar, då riksstaten skall uppgöras och de flesta ledamöterna stå med kappsäcken i handen eller redan äro hemresta.

Nu har här beträffande utskottets utlåtande gjorts gällande, att det i den form, som det nu föreligger, faktiskt skulle betyda, att riksdagen uttalade den meningen, att varken Kungl. Maj:t eller marinförvaltningen skulle äga rätt att, om de hade disponibla medel inom ramen för beviljade anslag, påbörja denna reparation. Men det har, som den ärade ledamoten från första avdelningen, som nyss hade ordet, yttrade, icke varit avdelningens eller utskottsmajoritetens uppfattning.

För förebyggande av varje missförstånd tillåter jag mig därför, herr talman, att yrka den förändringen i utskottets motivering, att i andra raden av utskottets yttrande mellan orden »för närvarande avstyrka» och »utförandet» måtte inskjutas »förslag om anvisande av särskilda medel för». Alltså skulle punkten där komma att lyda så här: »I likhet med departementschefen har utskottet av statsfinansiella skäl ansett sig böra åtminstone för närvarande avstyrka förslag om anvisande av särskilda medel för utförandet av reparationsarbetena å pansarbåten Oscar II etc.» Detta förslag är också väckt i första kammaren. Om riksdagens båda kamrar skulle antaga denna förändring, så betydde detta, att Kungl. Maj:t eller marinförvaltningen, därest de ha medel för ändamålet, och därest arbetarförhållandena nere vid varvet skulle sådant påkalla, skulle kunna i större eller mindre omfattning påbörja detta arbete under nu löpande budgetår. Jag tror, att den diskussion, som här har förts, har klarlagt, att riksdagen är villig att ett kommande år bevilja de medel, som kunna erfordras för istandsättandet av Oscar II, och därför torde det icke heller kunna medföra några betänkligheter, även om Kungl. Maj:t icke vid arbetets utförande skulle disponera hela det erforderliga beloppet, att då kunna påbörja detsamma.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att få göra detta yrkande om bifall till utskottets förslag, men med ändring av motiveringen på sätt, som jag förut har tillkännagivit.

Herr Lindman: Herr talman! Om jag tillhörde majoriteten i detta fall, d. v. s. hade samma mening som utskottets majoritet, så skulle jag givetvis anse, att det vore klokast att gå på det yrkande, som nu framställts av herr Kristensson, för att vi icke skulle binda Kungl. Maj:ts händer, något som jag väl förmodar utskottet i varje fall icke avsett, och som icke är meningen.

Men jag begärde ordet med anledning av statsrådets och chefens för försvarsdepartementet yttrande. Han anförde där och åberopade, vad han sagt i sin proposition, att det är huvudsakligen av finansiella skäl, som han anser, att man icke nu skall företaga reparation av pansarbåten Oscar II, och han tillade nu i sitt yttrande, att detta var hans huvudskäl. Det förefaller mig nästan, som om herr försvarsministern talade mera som en finans- eller ekonomiminister i den delen än som försvarsministern. Ty för en försvars-

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts)

minister bör det väl i alla fall vara huvudsaken, att de stridsmedel, som finnas i ena eller andra formen, vare sig till lands eller vatten, skola hållas i stridsdugligt skick. Att kunna sitta och se på att t. ex. här är ett väsentligt försvarsmedel, som till följd av omständigheterna fått en sådan skada, att det icke är stridsdugligt, det är efter mitt begrepp att se ytterligt svårt att förklara och jag fattar ej hur en försvarsministern kan försvara en sådan åtgärd endast med ekonomiska skäl. Försvarsministern ansåg emellertid, att detta vore en mycket förnuftig åtgärd, att man sparade med en utgift till nästa år. Jag vill härvidlag ha påpekat, herr talman, att meningen ju enligt motionärernas och reservanternas förslag är att fördela kostnaden på två år, så att endast hälften kommer på budgetåret 1926—1927.

Men jag återkommer till detta, att för en försvarsminister borde väl ändå huvudsaken vara att se till, att t. ex. ett fartyg icke bara kan nödortfärdigt röra sig under fredliga förhållanden med en reducerad fart, såsom han påpekar att Oscar II kan göra. Huvudsaken är väl att den materiel, som står under herr försvarsministerns inseende, är krigsduglig, stridsduglig, och jag vågar fråga: är då Oscar II f. n. stridsduglig? Vi hörde av herr försvarsministern själv, att han hade fått den uppgiften från marinförvaltningen, att denna båt icke kan gå annat än med reducerad fart, och det är redan därigenom klart, att den icke är stridsduglig.

Men jag skulle vilja be att få tillägga, att det är ju två saker det gäller att reparera, i det att det även är fråga om reparation av den s. k. innerbotten. Om denna skulle vara av den beskaffenheten, att det föreligger allvarlig fara för fartyget, om det t. ex. blir utsatt för grundstötning eller någon annan olycka, att en stor risk är förenad därmed, såtillvida att fartyget kan sjunka, därför att innerbotten icke är tät, så menar jag, att där ligger en mycket betänklig invändning mot ett uppskov av reparationen.

Men sedan kom ju herr försvarsministern också med sitt andra skäl, det som sålunda icke var huvudskälet, nämligen att man kan ju ha sina tvivel om, huruvida överhuvud taget en reparation sådan som den nu ifrågasatta skall förekomma, och han hänvisade därvid till att det tillsatts sakkunniga, som skulle komma med förslag angående flottans fartygsmaterial överhuvud taget, och då, sade herr försvarsministern, kan det inträffa, att dessa t. ex. komma med ett förslag, att här skall icke vidare ingå i den svenska flottan några pansarfartyg; de kanske komma och säga, att sådana icke skola vara med. Jag förmodar, att detta skäl kan möjligen göra något intryck på dem, som sitta i denna beredning, och kanske även på en och annan i övrigt av kammarens ledamöter, om man säger sig: att om det inte skall byggas sådana fartyg, då skall man icke heller bry sig om att underhålla de som finnas. Jag vill påpeka, att det argumentet bör icke behöva skrämman någon från att ge sin röst för reservanternas förslag i denna fråga. Ty det är väl i alla fall så, herr statsråd, att, även om dessa sakkunniga skulle komma till det resultatet, att pansarfartyg icke skola ingå i den svenska flottan, så lära vi väl icke kunna bara av den anledningen slopa de fartyg, som vi redan ha. Ty om man skall ersätta dem med andra fartyg, t. ex. torpedfartyg eller kryssare eller undervattensbåtar i större utsträckning, så lär det väl bli en successiv övergång, och icke lär väl vad som kan bli sagt av de sakkunniga komma att föranleda, att man överför de nu befintliga pansarbåtarna i andra linjen.

Hela logiken i det resonemanget är efter min uppfattning — ja, det är icke någon logik. Ty om riksdagen, som den gjorde i fjol, beslutat, att i första linjen skola ingå fyra pansarfartyg, så har väl riksdagen därmed också menat, att dessa fartyg skola vara användbara för sitt ändamål. Håller man dem icke i användbart skick, så menar jag, att man brister betänkligt i logik i den delen.

För övrigt vill jag påpeka, att enligt den gamla planen var åldern i första linjen vid kustflottan för pansarbåtarna 20 år. Herr försvarsministern föreslog i fjol, att man skulle på grund av ekonomiska skäl förlänga denna levnadsålder med 25 %, alltså höja den från 20 till 25 år. Denna pansarbåt har alltså enligt herr försvarsministerns egen mening kvar en tjänstetid i kustflottan av 6 å 7 år. Men därtill kommer, att den skall ju överföras i andra linjen, i s. k. lokalstyrka, och där tjänstgöra i åtminstone 10 eller kanske efter försvarsministerns mening i 12 $\frac{1}{2}$ år. Följaktligen kommer jag upp till en fortsatt tjänstgöring för detta fartyg av åtminstone 16 å 17 år, kanske något mer.

Jag håller före, herr talman, att det är fullkomligt omöjligt att kunna bevisa, att det finnes något verkligt förnuft i den mening, som säger, att man skall låta bli att företaga denna reparation så fort som möjligt.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Hansson**: Herr talman! Den undervisning, som herr Lindman ansåg sig böra meddela mig i avseende å min plikt som försvarsminister, var säkerligen fullkomligt obehövlig, men kan ändå förtjäna en replik.

Det har nämligen sagts privat till mig detsamma som nu framförts i kamraren av herr Lindman, att när jag i första hand beaktade den ekonomiska synpunkten, så uppträdde jag mera som finansminister än som försvarsminister. Och så vitt jag förstod herr Lindman rätt, så menade han, att jag icke alls uppträdde som försvarsminister. Herr Lindman har ju dock setat så mycket i den svenska regeringen, att han vet, att när man avväger utgifterna i statsverkspropositionen, så göres denna avvägning inom regeringen med hänsyn till en mängd olika behov. Det är då ett tillfälle för fackministrarna att gentemot finansministern företräda sina anspråk. Men resultatet måste ändå till slut bli en avvägning, som gör att budgeten håller. Om varje fackminister envist skulle propa på sina krav, så skulle det icke vara möjligt att i landet uppdryga en finansminister, ty det skulle vara omöjligt att uppgöra en budget. Sedan man efter överbäggande i regeringen kommit till ett resultat, som kan ge en god och hållbar budget, så är det även fackministerns skyldighet att se till, att den budgeten hålls, och att sålunda den avvägning och det överbäggande, som skett inom regeringen, också leder till det av regeringen önskade resultatet. Jag kan sålunda icke inse, att en fackminister befrias från att taga hänsyn även till finansiella omständigheter.

Beträffande sedan min skyldighet att se till, att stridsmedlen äro effektiva, så vet jag icke, i vilket avseende jag skulle ha brustit i denna min skyldighet. Det har här sagts, att man icke vill göra en reparation. Jag vill än en gång uttryckligen betona, att jag icke tagit ståndpunkt till frågan, huruvida reparation av Oscar II skall ske eller ej. Frågan är: skola vi bevilja medel i år eller ta saken i överbäggande, då vi efter flottkommitténs utlåtande ha ett bättre utgångsläge? Jag har sålunda icke sagt, att icke fartyget skall underhållas. Jag har sagt, att detta beslut bör uppskjutas ett år, och därmed har jag också tillkännagivit min mening, att det är mycket klokt att göra ett sådant uppskov. Därmed har jag icke försummat något av den skyldighet att överbäggande att de stridsmedel, som enligt 1925 års beslut skola finnas, behållas i stridsdugligt skick. Det kommer alltid att inträffa, att de brister, som under årens lopp uppstå, icke med en gång kunna helt avhjälpas. För försvarsorganisationens underhåll måste man alltid räkna med en successivitet, som kan medföra, att ett anspråk får skjutas ett år, för att ett annat anspråk tidigare skall kunna tillfredsställas. Och det kommer alltid att bli samma förhållande, att man kan icke för varje anmäld brist omedelbart skrida till en reparation, utan man måste vid varje tillfälle tillse, om man kan med bibehållande av en jämn

Ang.
underhåll an
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.

(Forts.)

budget underhålla på längre sikt de stridsmedel som skola stå till förfogande. Jag har icke gjort något annat i detta avseende.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman, mina damer och herrar! Det är inte min avsikt att i avsevärd mån belasta kammarens protokoll i detta ärende. Jag skall be att endast med några ord få motivera, varför jag reserverat mig mot utskottets utlåtande i förevarande punkt. Jag vill därvid börja med att bekänna, att det egentligen var min vän herr Kristensson i Göteborg, som ingav mig mod att begära ordet. Det synes nämligen förhålla sig så, att om man råkar representera Karlskrona eller Blekinge, så tror folk i allmänhet, att man ser varje fråga, som rör sjöförsvaret och dess inrättningar genom därav färgade glasögon. Åtminstone ha många i sin fantasi gjort sig en dylik uppfattning om oss, som representera Blekinge. Verkliga förhållandet torde kanske vara, att de, som äro födda i närheten av havet och som tillbringat en avsevärd tid till sjöss, därigenom fått litet mera hum om förhållandena på sjön än andra, som ej haft denna förmån. Man torde emellertid ej heller kunna jäva att denna omständighet skapat ett lyhördare öra för det som hör till både det civila sjöväsendet som till sjöförsvaret. Jag ber därför att redan från början få säga ifrån, att mina synpunkter i denna fråga icke i någon vidare mån rönt inverkan av något hänsynstagande till något speciellt Karlskronaintresse, utan jag har sett frågan uteslutande praktiskt.

Det har verkligen varit en glädje för mig att åhöra denna debatt, ty jag har därunder tyckt mig finna, att man från statsrådsbänken ut till den yttersta högern äro eniga om en sak, nämligen att det nu inte gäller, huruvida Oscar II skall repareras eller icke, utan att det är fråga om, huruvida fartygets reparation skall äga rum i år eller nästa år, eventuellt något senare. Frågan gäller sålunda icke reparation eller icke reparation. Då jag kommit till det resultatet, att det är skäl i att redan i år utanför underhållsanslaget bevilja för ändamålet behöfliga medel, så har detta berott på två enligt min mening ganska tungt vägande skäl. Det ena skälet är, att konsekvensen av fjolårets försvarsbeslut utan tvivel är, att Oscar II snarast möjligt bör istandsättas. I politiken skall man icke skapa fiktioner. Fyra fartyg äro fyra fartyg endast, om de äro istånd att tjäna sitt ändamål. Enligt min uppfattning har man i och med fjolårets försvarsbeslut redan förra året praktiskt taget beslutat att låta istandsätta nämnda fartyg. Att uppskjuta beviljandet av anslag för ändamålet är icke detsamma som att vidtaga en besparingsåtgärd, utan innebär uppskov till ett år, vars finansiella förhållanden vi nu icke känna. Det fordras, enligt min mening, ett nytt beslut för att utmönstra Oscar II som den fjärde av de fyra pansarbåtarna. Detta är ett av skälen, varför jag ansett att vi redan nu böra taga konsekvensen även på denna punkt av fjolårets beslut. Jag vill härvid understryka, att jag icke kan finna mig stå i någon motsättning till försvarsministern. Det gäller ju här endast frågan om anslag skall beviljas redan i år eller först nästkommande år. Min ställning i saken står därför icke i något motsatsförhållande till regeringens uppfattning.

Jag kommer nu till det andra skälet. Ämnet är kanske litet delikat, och jag vill medge, att jag nu talar som Karlskronabo — jag har icke kunnat bortse från de sociala vådorna av att arbetsförhållandena på Blekinge största arbetsplats undergå en försämring. Det bör åtminstone icke ske i annan mån än som oavvisligen påkallas av genomförandet av fjolårets riksdagsbeslut. Då uppställer sig den fråga: Komma arbetsförhållandena nere i Karlskrona att röna påverkan av, om vi icke nu bevilja detta motionsvis begärda anslag? Ja, delvis torde nog så bliva fallet. Jag vill särskilt framhålla, att det här gäller icke hela varvsarbetarkåren i Karlskrona utan det gäller en begränsad, men

i kvalitativt hänseende högstående grupp, nämligen arbetare, som syssla med mekaniska arbeten. Denna grupp kan icke skingras utan stora olägenheter för hela varvsdriften. Jag vill i detta sammanhang hemställa till herr försvarsministern, att han, om nu, som sannolikt är, utskottets förslag godkännes, måtte ägna arbetsförhållandena å varvet i Karlskrona en synnerligen ingående uppmärksamhet såväl när det gäller att iakttaga arbetsfördelningen mellan de olika departementen som i fråga om arbetets ordnande inom varje särskilt departement.

Herr talman, jag skall icke i vidare mån än nu skett taga kammarens tid i anspråk. Med vad jag yttrat har jag velat klargöra skälen varför jag ställt mig som reservant mot utskottets utlåtande. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast med anledning av det yttrande, en talare nyss fällde, att man borde lägga ansvaret på statsutskottet, därest riksdagens beslut skulle komma att utfalla i enlighet med utskottets hemställan. Han menade således, att utskottet skulle få bära ansvaret, om på grund av detta beslut någon riksvådlig händelse skulle inträffa. Som jag i utskottet ställt mig på majoritetens sida, vill jag för min del säga, att jag helt och hållet fritar mig från ett dylikt ansvar. Jag anser, att ansvaret måste ligga hos regeringen, och jag anser det alldeles orimligt, att riksdagen efter förslag av enskilda motionärer skulle peta än här och där på av regeringen i försvarsfrågan framlagda förslag. Om riksdagen fattar beslut i enlighet med utskottets hemställan, och om sedermera några skadliga följder skulle uppstå av detta beslut, ligger ansvaret hos regeringen och icke hos vare sig den ena eller den andra enskilda ledamoten av utskottet eller riksdagen.

Jag skall icke vid denna sena timme längre upptaga kammarens tid. Jag ber endast, herr talman, att få yrka bifall till det förslag, som framförts av herr Kristensson i Göteborg.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Med anledning av vad herr Lindman i denna debatt yttrat, vill jag framhålla, att utskottet i själva sakfrågan icke egentligen står i något motsatt förhållande till honom. Oscar II skall ingå i kustflottan, och detta nödvändiggör, att fartyget repareras för det ifrågasatta beloppet 460,000 kronor. Vi anse emellertid att, eftersom detta anslag icke upptagits i årets budget, anslaget bör anstå till ett annat år, och jag kan omöjligt tro, att rikets säkerhet därigenom kommer att äventyras.

Dessutom sade herr Lindman i sitt sista anförande, att även fartygets innerbotten skulle vara så skavank, att man skulle riskera att fartyget skulle sjunka, om det råkade ut för grundkänning. Enligt de uppgifter, som meddelats utskottet, skulle visserligen innerbotten vara dålig men endast om fartyget under en färd på havet kolliderade med ett undervattensskär, kunde fara tänkas uppstå. Under sådana förhållanden är det ju nödvändigt, att man undviker kollision med undervattensgrund. Sådana kollisioner äro för övrigt farliga för alla fartyg.

Jag skall emellertid, herr talman, be att få återtaga mitt förra yrkande och instämma i det, som senast framställt av herr Kristensson i Göteborg.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag ber endast att få uttala såsom min åsikt, att det skulle vara olämpligt att bifalla förslaget om anslag till reparation av pansarbåten Oscar II, innan full klarhet vunnits, huruvida den typ, detta fartyg representerar, kan anses lämpad för vårt kust-

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)

försvar eller om det vore förmånligare att för nämnda försvar bygga fartyg av annan typ. Först då flottkommittén avgivit sitt betänkande — och det är ju att förvänta, att så kommer att ske innevarande höst — kan man taga ställning till frågan i hela dess vidd. Ett bifall till det av herr Kristensson i Göteborg framställda yrkandet medger ju också för regeringen, att, sedan flottkommitténs förslag avlämnats, taga ställning till frågan, huruvida det vore skäl att företaga en reparation av pansarbåten Oscar II och att om regeringen kommer till den uppfattningen, att så bör ske, låta företaga en dylik reparation och därtill använda det belopp, som kan anses behövt av redan anvisade medel för flottans underhåll.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som innefattas i det av herr Kristensson i Göteborg framställda yrkandet.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag måste uttrycka mitt beklagande, om jag nyss råkade tala i en sådan ton, att jag uppväckte herr försvarsministerns höga misshag. Han tycktes anse, att jag gentemot honom begagnat en undervisande ton. Jag vill då säga, att jag bara begagnade min rätt att framhålla min mening och mina synpunkter, och det gör ju också herr försvarsministern. Detta kan ju möjligen kallas att undervisa, och jag kan ju icke neka till, att jag nästan har den uppfattningen, att litet undervisning verkligen är av behovet påkallad, varför herr försvarsministerns påstående, att jag gentemot honom skulle använt en undervisande ton, kanske icke saknar all grund. Jag medger att jag icke kan följa herr försvarsministern, när han talar t. ex. om avhjälpande av brister i flottans materiel, ty jag anser, att om brister uppkomma, böra de avhjälpas undan för undan, medan försvarsministern däremot anser, att man bör samla ihop bristerna från det ena året till det andra och från det andra året till det tredje etc., så att det till slut blir en finansiell fråga av stor räckvidd att avhjälpa bristerna. Det är på det område, det här gäller, minst lika viktigt som på andra, att man undan för undan underhåller vad som tarvar att underhållas. Herr försvarsministern gjorde i sitt anförande ett stort nummer av att jag väl av erfarenhet borde veta, att en fackminister icke alltid i statsrådsberedningen kan driva igenom sina önskingar, ty eljest skulle man, enligt herr försvarsministerns uppfattning, icke kunna få någon person, som ville åtaga sig att vara finansminister. Herr försvarsministern menade, att i verkligheten ginge det så till, att fackministerna vid budgetens uppställande fingo lov att pruta på sina krav. Om herr försvarsministern verkligen hade någon mening med vad han sålunda yttrade, måste det ju innebära, att herr försvarsministern i statsrådsberedningen skulle påyrkat, att regeringen skulle föreslå riksdagen att bevilja detta anslag men ej lyckats att såsom fackminister genomdriva sin mening gentemot den av finansministern i beredningen förfäktade uppfattningen att budgeten icke talde vid att belastas med så stort anslag. Jag återkommer till vad jag i mitt förra anförande yttrade om bristande logik. Finns det någon logik i vad herr försvarsministern sagt, då måste herr försvarsministern ha uppträtt på det sätt, jag nyss supponerat. Jag menar nu, att, om det förhåller sig så, att försvarsministern vid frågans behandling i statsrådsberedningen gjort gällande den uppfattningen, att anslaget borde upptagas i budgeten, men icke gentemot finansministern och sina övriga kolleger i regeringen kunnat hävda denna sin mening, kan det icke vara så farligt, om kammaren nu fattar beslut i enlighet med den mening, som, enligt vad jag förmodar, i grund och botten hyllas av herr försvarsministern. Och detta i all synnerhet som första kammaren redan beslutat bifalla reservationen.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Hansson**: Herr talman! För andra gången har herr Lindman undervisat mig i logik. Tyvärr har jag icke samma uppfattning, som tycks hysas av herr Lindman, eller att logik är något så enkelt som fyndighet under en debatt. Vid uppgörande av budgeten tillgår det icke så, att fackministrarna framställa en rad av krav, varefter finansministern plockar bort vissa av dessa, utan i stället tillgår det på det viset, att man upprättar en allmän översikt över vad som kan rymmas inom budgetens ram och vad som kan disponeras för de olika kraven. Sedan vidtager fackministrarnas arbete, och detta består däri, att de, var och en inom sitt departement, söka att inom den sålunda fastställda ramen tillgodose de krav, som för tillfället äro mest trängande.

*Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.
(Forts.)*

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har begärt ordet för att tillkännagiva, att jag efter en liten privat överläggning med övriga ledamöter av statsutskottet, som gått på utskottets linje, kommit till den uppfattningen, att kammaren bör bifalla herr Kristenssons i Göteborg yrkande.

Eftersom jag har ordet, anser jag mig böra företaga en liten hopsummering av vad som förekommit i denna debatt. Jag vill då först konstatera, att frågan om pansarbåtens underhåll, som ju motionen rör, kommer att bli föremål för ytterligare prövning. Man har vidare framhållit den synpunkten, att ett särskilt arbetarintresse skulle tala för att man nu borde gå med på den anslagsförhöjning, som här yrkats eller med 460,000 kronor. Under debatten har även framhållits, att det är ganska farligt, att i så stor utsträckning, som här är i fråga — det gäller omkring en halv miljon kronor — frångå de beräkningar, som för riksdagen framlagts av den ansvariga regeringen.

Efter denna hopsummering av vad i debatten förekommit tillåter jag mig, herr talman, konstatera, att när det å ena sidan är fråga om en så stor summa som sex miljoner och det, enligt de upplysningar, herr försvarsministern lämnat, å andra sidan endast kan bli fråga om huruvida 35 arbetare skola kunna beredas arbete inom anslagets ram eller icke, alla här i riksdagen äro tvungna ge mig rätt i att det icke bör vara någon konst att så avpassa arbetena, att det blir möjligt att inom ramen för de sex miljonerna bibehålla en så stor arbetarstam, som i fortsättningen är erforderlig vid varvet i Karlskrona. Det förefaller mig, som om de ledamöter, som senast yttrat sig i frågan, eller åtminstone de, som talat för reservationen, skulle glömt bort, att det är ett så väsentligt belopp, som sex miljoner kronor, det här gäller.

Utskottsmajoriteten har som sagt ansett sig kunna biträda herr Kristenssons yrkande, vilket innebär, att, om det efter närmare prövning befinnes lämpligt eller nödvändigt att igångsätta denna reparation, riksdagsbeslutets formulering icke skulle kunna lägga några hinder i vägen härför. Under sådana förhållanden undrar jag, herr talman, om icke en hel del av de skäl, som i denna debatt anförts till förmån för reservationen, förlorat sin giltighet. Det förefaller mig, som om vi borde ganska mangrant kunna sluta upp kring utskottets förslag, i den lydelse det har fått i herr Kristenssons yrkande.

Jag tillåter mig, herr talman, att instämma i sistnämnda yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framställt av herr Kristensson i Göteborg, samt 3:o) bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den under 2:o) angivna propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lindman m. fl. av kammarens ledamöter, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid

Ang.
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader

m. m.
(Forts.)

den under 3:o) angivna antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande, som under överläggningen om punkten 10 i statsutskottets förevarande utlåtande nr 24 framställts av herr Kristensson i Göteborg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid berörda punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit det av herr Kristensson i Göteborg under överläggningen framställda yrkandet.

§ 15.

Vidare upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets förevarande utlåtande nr 5 måtte på det sättet föredragas, att endast numren och kantrubrikerna uppläsas, allt i den mån icke annat föredragningsätt påkallas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. statens
tvångsarbets-
anstalter.

Härpå föredrogs *punkten 10*, angående statens tvångsarbetsanstalter; och yttrade därvid

Fru **Thüring**: Herr talman, kammarledamöter! Jag är fullt på det klara med, att jag inte vinner gehör i kammaren när jag nu tar till orda, men icke desto mindre skall jag tillåta mig att säga några ord. I den motion jag framburit har jag yrkat, att vaktfruarna vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona måtte uppflyttas från första till tredje lönegraden.

Om kammarens ledamöter tilläventyrs hunnit genomläsa denna motion, så torde ni ha funnit, att den motivering, som jag här har förebragt för en dylik uppflyttning, tydligt visar det berättigade härutinnan. Det är otvivelaktigt så, att dessa vaktfruar placerats i alltför låg löneställning vid den allmänna omläggning av löneskalan, som förra året vidtogs. En dylik uppflyttning är så mycket mer befogad, som det ju för detta många gånger krävande arbete fordras till litet högre ålder komna, omdömesgilla kvinnor. De få ju också i mycket stor utsträckning dela de sorgligt lottade medmänniskors liv, som ha sin vistelse på denna tvångsarbetsanstalt. Tjänstgöringen är ganska påfrestande både fysiskt och psykiskt, och ändock har man placerat dessa kvinnor på det lägsta steget av denna löneskala. Det var ju en del andra kvinnor, som vid denna placering kommo i andra lönegraden, något som jag i och för sig naturligtvis icke alls har något att erinra mot, men vilka dock, om man gör en jämförelse med deras arbete, som det nu gäller, måhända skola befinnas ha ett mindre ansvarsfullt och tungt arbete.

Nu är det ju så, att det pågår en viss omläggning av organisationen vid anstalten i Landskrona och i arbetet för befattningshavarna där, och med anledning därav och då ett enhälligt statsutskott avstyrkt motionen, skall jag, herr talman, för dagen icke göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13, angående pensionsstyrelsens verksamhet m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:ts under punkten 30 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m., utöver det ordinarie anslaget, för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 594,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Anderson* i Linköping m. fl. väckt motion, nr 53, vari, bland annat, hemställts, att riksdagen ville besluta indraga sakkunnigebefattningarna hos pensionsstyrelsen och i följd härav minska det extra förslagsanslaget till upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet med 12,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr *Andersons* i Linköping m. fl. ovanberörda motion, i vad densamma avsåg pensionsstyrelsens sakkunniga, för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m., utöver det ordinarie anslaget, för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 590,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits

av herrar *Vennersten*, *Widell*, *Rooth*, *Olsson* i Blädinge, *Lindskog* och *Järte*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava annan i deras reservation angiven lydelse; samt

av herrar *Petrén*, *Carlsson-Frosterud* och *Olsson* i Kullenbergstorp, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr *Andersons* i Linköping m. fl. ovanberörda

*Ang. statens
tvångsarbets-
anstalter.
(Forts.)*

*Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.*

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

motion, i vad densamma avsåge pensionsstyrelsens sakkunniga, för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m., utöver det ordinarie anslaget, för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 594,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Jag har vid denna punkt jämte ett par andra av statsutskottets ledamöter avgivit en reservation med anledning av det föreliggande förslaget till arvoden åt de sakkunniga hos pensionsstyrelsen. Jag skall därför be att med ett par ord få angiva huru denna fråga ligger till.

Vid behandlingen av detta ärende vid föregående års riksdag föreslog statsutskottet i sin motivering, vilken sedermera godkändes av riksdagen, ett uttalande angående arvoden åt dessa sakkunniga hos pensionsstyrelsen, i vilket uttalande, med hänsyn till omfattningen av det arbete dessa sakkunniga under de senare åren hade utfört, ifrågasattes en nedsättning av dessa arvoden. Det tillades dock, att man icke ansåg sig vilja företaga en dylik åtgärd, enär denna fråga i första hand borde prövas av Kungl. Maj:t. På grund av detta uttalande har Kungl. Maj:t sedermera uppdragit åt pensionsstyrelsen att angiva sin ställning i frågan och framlägga förslag med anledning av det av riksdagen gjorda uttalandet. Pensionsstyrelsen har i sin redogörelse för denna fråga påpekat, att arbetsförhållandena inom styrelsen till följd av en ny arbetsordning numera undergått en betydande omläggning, varigenom de sakkunnigas arbete komme att ungefär tredubblas i jämförelse med vad tidigare varit fallet, vadan styrelsen hemställt, att man icke nu borde intaga någon ny, definitiv ståndpunkt till denna fråga, förrän berörda nya arbetsordning varit i tillämpning under minst ett år.

Kungl. Maj:t har med anledning av denna pensionsstyrelsens framställning för sin del också anslutit sig till den uppfattningen, att man icke nu borde vidtaga någon som helst förändring i detta hänseende utan avvakta resultatet av pensionsstyrelsens förändrade arbetsordning. Vid behandlingen inom statsutskottet av denna fråga har man grundligt undersökt dessa saker. Man har studerat pensionsstyrelsens officiella utlåtande samt under hand inhämtat ytterligare upplysningar om huru förhållandena i styrelsen äro ordnade. Man har därvid kommit till den bestämda uppfattningen, att det förslag, som här motionsvis blivit väckt, nämligen att utan vidare indraga dessa arvoden, skulle vara till skada för pensionsstyrelsens arbete. Av denna anledning ha såväl herr Petré som hans medreservanter, till vilka även jag hör, som även utskottsmajoriteten, kommit på det klara med, att en dylik indragning icke rimligen kan låta sig göra. Vi reservanter skilja oss dock från utskottsmajoriteten så till vida, att vi ansett, att, då dessa fullmäktiges arbete under den närmaste framtiden kommer att bli så väsentligt utökat utövar vad tidigare varit fallet och då det arvide, som nu utgå, varit gällande ända sedan 1913 års pensionsförsäkringslag antogs, dessa arvoden i överensstämmelse med pensionsstyrelsens och Kungl. Maj:ts förslag borde bibehållas oförändrade ett år framåt.

För min del har jag fått den uppfattningen, att det skulle vara mest i konsekvens med riksdagens förra året uttalade mening, att frågan finge prövas av Kungl. Maj:t. Denna prövning har ju Kungl. Maj:t också utfört och kommit till det resultatet, att man för närvarande bör stanna vid status quo beträffande arvoden.

Nu synes statsutskottets majoritet vilja inlägga en annan mening i riksdagens uttalanden förra året och förmena, att denna Kungl. Maj:ts prövning skulle innebära, att Kungl. Maj:t borde kommit fram med förslag till prutning. Jag kan icke förstå annat än att denna skrivelse till Kungl. Maj:t förra året måste

ha avsett en förutsättningslös prövning av frågan och att man alltså fick taga resultatet sådant det blev. Då nu Kungl. Maj:t icke kom fram med ett sådant prövningsresultat, att en nedsättning kunde ske, har emellertid statsutskottets majoritet utan vidare, på egen hand föreslagit en nedsättning av de sakkunnigas arvode med 1,000 kronor per år. Jag och mina medreservanter ha däremot ansett, att det skulle vara mest logiskt och riktigt och i konsekvens med förra årets riksdagsuttalande, att man avvaktade verkningarna av den omlagda arbetsordningen i pensionsstyrelsen, innan man vidtog någon ändring, och det yrkande, vi framlagt i reservationen, innebär således, att vi ansluta oss till pensionsstyrelsens och Kungl. Maj:ts ståndpunkt i frågan.

I den motion, som väckts av herr Ivar Anderson m. fl. yrkas nu indragning av dessa arvoden i sin helhet, men jag har icke i motionens kläm kunnat upptäcka något yrkande att själva sakkunniginstitutionen skall indragas. Meningen tycks vara, att institutionen gärna får vara kvar, men att man icke skall bevilja några medel till dessa sakkunniga.

Jag skall icke inlåta mig i någon polemik med motionärerna i denna sak, men jag kan icke underlåta att vända mig mot en i motiveringen gjord insinuation mot pensionsstyrelsen. Sedan motionärerna påpekat, att det av de sakkunniga utförda arbetet varit mera omfattande under sista året än under de närmaste föregående åren, uttala de, att man icke kan undgå att få den uppfattningen, att detta merarbete har föranletts av riksdagens uttalande förra året för att förekomma en nedsättning av arvoden. Jag tror, att motionärerna i det avseendet misstagit sig. Vid den undersökning, statsutskottet gjort i denna fråga, har man kommit på det klara med att förberedelserna till den nya arbetsordningen påbörjats redan hösten 1924, således långt tidigare än detta riksdagens uttalande gjordes. Denna insinuation får dock givetvis stå för motionärernas egen räkning.

Jag skall nu efter denna redogörelse för skillnaden mellan våra olika ståndpunkter inskränka mig till att yrka bifall till den av herr Petrén m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Järte: Herr förste vice talman, mina herrar! Jag skall inskränka mig till att allenast yrka bifall till den reservation, som återfinnes på sidan 64 i förevarande statsutskottsutlåtande, där några reservanter, till vilka jag anslutit mig, instämma i utskottets kläm, men vilja ha den förändringen i motiveringen, att man tager bort den sats i utskottsmajoritetens motivering, där enligt vårt förmenande utskottet intagit en alltför positiv ståndpunkt till den förevarande frågan.

Spörsmålet om dessa råds- och fullmäktigeinstitutioners fortsatta tillvaro skall ju bli föremål för prövning i annat sammanhang. Ärendet ligger för närvarande hos sammansatta stats- och jordbruksutskottet, och därför ha vi reservanter menat, att man i avvaktan på dess utlåtande borde undvika ett så bestämt uttalande, som utskottet här gjort. Jag ber alltså, herr förste vice talman, att få yrka att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan med godkännande av vår reservation i fråga om motiveringen.

Herr Anderson i Linköping: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Av de båda föregående talarnas redogörelse torde ha framgått, att den motion om avveckling av fullmäktigesystemet inom statsförvaltningen, som väckts av mig och ett antal andra kammarledamöter, är under behandling dels på olika håll inom statsutskottet och dels inom ett sammansatt stats- och

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

jordbruksutskott. Motionen kommer således portionsvis under kammarens prövning under loppet av riksdagen. Det är den första munsbiten, som i dag bjudes kammaren, och jag skall icke försvåra eller fördröja konsumtionen av denna lilla bit genom att nu upptaga en principdebatt. Jag har så mycket mindre skäl att göra detta som statsutskottet i sitt utlåtande angående de sakkunniga i pensionsstyrelsen fullständigt undviker den principiella sidan av frågan, som i vår motion tillmätts den största betydelsen. Statsutskottet har i sitt utlåtande endast fastslagit, att utskottet, dels av vad utskottet själv inhämtat och dels genom ett yttrande från pensionsstyrelsen, fått klart för sig, att det för ämbetsverket under nuvarande förhållanden är av stort värde att ha tillgång till ett rådgivande lekmannelement. Något närmare bevis för detta påstående lämnas dock icke.

Jag skall be att i största korthet få göra några randanmärkningar till detta yttrande från pensionsstyrelsen. Jag vill då först och främst säga, att det är nog ingen som bestrider, att 1913 års riksdag handlade riktigt, när den i samband med antagandet av lagen om allmän pensionsförsäkring och inrättande av pensionsstyrelsen beslöt att inom pensionsstyrelsen skulle inrättas ett råd av sakkunniga lekmän, vilka skulle, som det hette i Kungl. Maj:ts proposition, i största möjliga utsträckning deltaga i arbetet inom styrelsen. I särskilda utskottets utlåtande över den kungl. propositionen yttrades, att »utskottet, som finner en dylik anordning välbetänkt och gagnelig» vill »allenast erinra om önskvärdheten av, att detta lekmannelement må komma att möjligast allsidigt representera skilda grenar av den för styrelsens verksamhet erforderliga sakkunskap».

Jag säger att det var alldeles säkert välbetänkt att när pensionsförsäkringen startade, inrätta ett sådant lekmanråd. Det fanns ju en hel del frågor, som voro av den beskaffenhet, att de nästan på varje punkt fordrade en konfrontation med det praktiska livet, och de personer, som insattes i detta fullmäktigeråd, hade ju också genom sin föregående verksamhet inom den kommitté, som förberedde pensionsförsäkringen, fått en insikt på detta område, som säkert var av stort värde för utöandet av pensionsstyrelsens verksamhet. Men under årens lopp har, tror jag, betydelsen av detta lekmannainslag minskats mer och mer. Av den i statsverkspropositionen lämnade redogörelsen från pensionsstyrelsen framgår, att de sakkunnigas medverkan i betydligt mindre utsträckning tagits i anspråk än vad man avsåg vid 1913 års riksdag. Pensionsstyrelsen meddelar, att de sakkunniga ha deltagit huvudsakligen i behandlingen av ärenden rörande lagändringsförslag angående pensionsverksamheten o. d. men däremot endast undantagsvis i behandlingen av egentliga pensionsärenden. Antalet bevistade sammanträden är, såsom framgår av den i statsverkspropositionen lämnade statistiken, förvånansvärt litet. Det är också att märka, att det icke upplyses, huruvida samtliga de sakkunniga bevisat detta antal sammanträden eller om i sammanträdena deltagit allenast en eller ett par av de sakkunniga. Det torde vara bekant, att under långa tider åtminstone en av de sakkunniga varit frånvarande från så gott som vartenda sammanträde. Men, säger pensionsstyrelsen, man får icke bedöma betydelsen av de sakkunnigas arbete endast efter antalet bevistade sammanträden. De sakkunnigas insikter och arbetskraft ha tagits i anspråk även vid sidan av sammanträdena för rådfrågning, genomläsande av handlingar, avgivande av yttranden m. m. Ja, det är obestridligt att så har skett, och det har också blivit nämnt av den förste ärade talaren, herr Carlsson-Frosterud, att pensionsstyrelsens chef inför statsutskottet har kunnat förebbringa sådana argument för bevarandet av detta sakkunnigeråd, att statsutskottets majoritet därav känt sig fullt övertygad.

Jag kan emellertid icke komma ifrån den uppfattningen — och denna upp-

fattning bestyrkes för övrigt av den redogörelse, som lämnas i pensionsstyrelsens eget utlåtande — att läget nu är i väsentlig mån ett annat än när detta sakkunnigeråd inrättades. Pensionsförsäkringen har nu kommit in i normala gängor. Det uppstår säkerligen nu i betydligt mindre grad än förr sådana tvistefrågor, där det kunde vara av värde att höra dessa sakkunniga utanför styrelsen och inhämta deras åsikter och meningar. Institutionen har förlorat i betydelse, men det tycks nu vara meningen att blåsa nytt liv i den, på annat sätt kan man icke gärna tolka det uttalande, som göres av pensionsstyrelsen, när den talar om den nya arbetsordningen, som från och med i fjol började tillämpas. Det är nu meningen, att de sakkunniga skola i större utsträckning än hittills tagas i anspråk för behandlingen av rena pensionsärenden. Det må tillåtas mig att fråga, varför det skall vara nödvändigt att, i större utsträckning än förut, anlita dessa sakkunniga för dessa speciella frågor, när det nu under loppet av flera år visat sig möjligt att behandla dessa ärenden utan de sakkunnigas tillkallande. Det förefaller, som om man utan större risk kunde bibehålla det gamla systemet, som tillämpats under förhållanden, då säkerligen inom pensionsförsäkringsverksamheten förekommit flera svåra ärenden beträffande vilka erfordrats en allsidig prövning för ernåendet av ett riktigt bedömande. Det förefaller verkligen, som om meningen vore att nu blåsa nytt liv i denna sakkunnigeinstitution, och man kommer då fram till frågan om, vad som härvidlag verkligen kan vara det avgörande intresset för pensionsstyrelsen. Den uppfattning, som jag erhållit — den uppfattningen har jag icke bara beträffande de sakkunniga inom pensionsstyrelsen utan om sakkunnigeinstitutionen över huvud — är, att värdet av denna institution ligger på ett helt annat område, än pensionsstyrelsen och den förste talaren här i debatten velat göra gällande. Jag tror, att det väsentligaste intresset har varit att bibehålla och utveckla den *parlamentariska* kontakten. Det har ju mer och mer i fråga om denna sakkunnigeinstitution framträtt en strävan att lägga huvudvikten på den parlamentariska kontakten, d. v. s. att göra riksdagsinslaget så starkt som möjligt. Detta är emellertid något, som rör den principiella sidan av saken, och jag skall därför icke nu närmare ingå därpå.

Den avgörande frågan är således den, hur man överhuvud taget ställer sig till det parlamentariska fullmäktigesystemet. Anser man, att talet om detta systems vådor är oriktigt, ja, då är det helt naturligt att varje fråga om den praktiska tillämpningen blir en bagatell, som bedömes efter storleken av de besparingar, som man kan göra, och eftersom besparingen här skulle vara så liten, förstår jag, att de av kammarens ledamöter, som icke taga sikte på det parlamentariska inslaget i denna sakkunnigeinstitution, äro mest benägna att låta udda vara jämnt och låta det förbli vid det gamla. Jag hoppas emellertid, att den prövning, som denna fråga i större sammanhang kommer att underkastas av det sammansatta stats- och jordbruksutskottet, kommer att beröra även de sakkunniga inom pensionsstyrelsen, och att således frågan om denna sakkunnigeinstitutionens vara eller icke vara icke är avgjord genom det beslut, som kammaren i dag kan komma att fatta. För att en sådan prövning icke skall kunna undanskjutas, tror jag det vore lyckligt, om kammaren bifaller den reservation, som avgivits av herr Vennersten m. fl. I denna reservation hålles principfrågan öppen. Trots att statsutskottet i ingressen till andra stycket av motiveringen framhåller, »att ett definitivt ståndpunktstagande till denna fråga nu icke lämpligen bör ske», förklarar utskottet strax efteråt att utskottet anser det vara till gagn såväl för det allmänna som för pensionsstyrelsen, att styrelsen har tillgång till ett rådgivande lekmannelement. Utskottsmajoriteten har således för sin del redan tagit ståndpunkt till denna fråga, fastän utskottet säger att frågan bör hållas öppen.

Jag tror icke, att det vore lyckligt, om utskottets förslag bleve riksdagens

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

beslut, och hemställer därför, att kammaren måtte bifalla den reservation, som avgivits av herr Vennersten m. fl. och i vilken reservation nämnda passus i utskottets utlåtande är struken.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Vennersten m. fl. vid punkten fogade reservationen.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Lithander*.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Såsom kammarens ledamöter torde ha funnit, hava statsutskottets ledamöter i denna fråga delat sig på 3 linjer. I fråga om arvodena stå ju utskottets majoritet och herr Vennersten jämte medreservanter på samma linje, men om kammarens ledamöter taga del av motiveeringen skola de finna, att det är en väsentlig skillnad på utskottets förslag och herr Vennerstens m. fl. reservation.

Herr Carlsson-Frosterud — jag får väl börja med honom — refererade i sitt yttrande, huru statsutskottet vid förra årets riksdag, då den här punkten behandlades, framställde en undran över, huruvida det icke skulle kunna vara möjligt att sänka de arvoden, som utgå till dessa sakkunniga. Det var då aldrig tal om, att denna sakkunnigeinstitution skulle indragas, utan det var endast fråga om, huruvida deras arvoden svarade mot de arbetsprestationer, som de hade att utföra. Om man sedan läser årets statsverksproposition i den här punkten och pensionsstyrelsens utlåtande finner man ju, som herr Carlsson-Frosterud i sitt anförande riktigt framhöll, att man på båda hållen ansett, att frågan om de sakkunnigas indragning borde vila, tills dess att den föreslagna nya arbetsordningen blivit diskuterad och antagen. Nu har det emellertid vid årets riksdag inträffat att en del andrakammarledamöter väckt en motion, i vilken bestämt yrkas att denna sakkunnigeinstitution helt enkelt skall indragas och icke mera skall finnas. Då ansågo vi vid den förberedande behandlingen av frågan i statsutskottets 3:e avdelning, att det var lämpligt att då taga upp den frågan och undersöka, huruvida några skäl funnes för att låta dessa sakkunniga fortfarande vara kvar. Det var då helt naturligt — på grund av motionärens yrkande voro vi också nödsakade därtill — att vi prövide frågan. Vid granskningen av de arbetsuppgifter, som dessa sakkunniga ha ävensom av de uttalanden, som gjordes dels av pensionsstyrelsen och dels av tjänstemännen inom pensionsstyrelsen, erhöilo vi den bestämda uppfattningen, att dessa sakkunniga hava en betydande uppgift att fylla inom pensionsstyrelsen. Jag får också säga — motionären får verkligen ursäkta mig — att jag i detta fall mera litar till pensionsstyrelsen än till en motionär, som kanske aldrig sysselsatt sig med dessa pensionsärenden. Det måste naturligtvis finnas större erfarenhet hos chefen för pensionsstyrelsen än hos en person, som aldrig sysselsatt sig med dylika ärenden. Jag har förresten själv sedan 1 år tillbaka eller så sysslat med dessa ärenden, och jag vet mycket väl, vad det vill säga att taga itu med dessa ärenden. Det kan icke vara lämpligt om de ärenden, som inkomma från landsorten, och som behandlats av respektive nämnder, endast och allenast skulle behandlas av tjänstemän inom verket, som ha ringa eller ingen kännedom om hur förhållandena gestalta sig i vederbörande orter. Men inkommer det nu frågor av tvistig natur, ha dessa tjänstemän rätt att tillkalla de sakkunniga, som ju hava erfarenhet om förhållandena var och en i sin ort. Vi ha ansett, att detta är något så värdefullt för pensionsstyrelsen, att det icke finns någon anledning att biträda motionärens yrkande om dessa sakkunnigas indragning. Det är därför, som vi i vår motivering givit uttryck åt den uppfattningen, och vi säga i motiveringen, att vi under nuvarande förhållanden icke anse lämpligt eller för statsverket fördelaktigt att dessa sakkunniga tagas bort. Är det så,

att det blir en annan organisationsform och en instans av annan art, till vilken pensionssökandena kunna vädja, skapas, kommer frågan att kanske ligga på en helt annan bog, men det blir en sak, som man då får undersöka och pröva, men dithän ha vi ännu ej kommit.

Vad sedan berör frågan om sänkning av arvodena, vill jag i förbigående säga, att motionärernas påpekande av att de sakkunniga inte ha haft så mycket arbete inom pensionsstyrelsen ju är sant med en viss modifikation. Det förhåller sig nämligen så, att dessa sakkunniga inte ha varit tillkallade till styrelsesammanträdena vid plenum, utan de ha haft en del hemarbete. De ha fått en del akter remitterade till sig, som de fått studera och gå igenom. Vidare talade motionären om att en sakkunnig under ett års lopp icke en enda gång skulle ha deltagit i pensionsstyrelsens arbete. Ja, det är också sant, men denna ledamot uppbar icke arvode för tiden i fråga.

Sedan skall jag be att få övergå till att tala om den nedsättning i arvodena, som vi föreslagit. Vi ha kommit fram till denna vår ståndpunkt i den här frågan efter en undersökning av det arbete, som hädanefter må kunna komma att åvila de sakkunniga. Det har enligt den nya arbetsordningen, som, om den inte ännu reellt är antagen, i alla fall i praktiken åtminstone tillämpats under den senare tiden, beräknats, att de sakkunniga skola komma att bevista minst 12 sammanträden per år. Jag ber här att få understryka, vad herr Carlsson-Frosterud sade, nämligen att detta förslag till ny arbetsordning framkommit innan 1925 års riksdag skrev någonting i den här frågan.

Vidare har man sagt, att minimiantalet styrelsesammanträden per år skulle bli 12, vid vilka de sakkunniga skulle närvara, men att antalet stundom måhända skulle kunna springa upp till 18—20. Under sådana förhållanden hava vi ansett det vara möjligt att nedsätta arvodet. Vi ha ansett, att den ersättning, som skulle komma att utgå till de sakkunniga, borde bli av den storleken, att den skulle täcka det arbete, som de skulle kunna få genom att bevista dessa sammanträden hos pensionsstyrelsen. Nu kan man naturligtvis tvista om, huruvida ett arvode av 3,000 kronor eller 2,000 kronor vore lämpligast. Majoriteten har i alla fall stannat vid ett arvodesbelopp av 2,000 kronor per år. För min personliga del vill jag säga, att ett mycket avgörande skäl för mig har varit det förhållandet, att en hel del tidningsmänniskor alltid skrivit och talat om, att dessa uppdrag vore politiska belöningar. Jag har då kommit till den uppfattningen, att vi skulle se till, att den arbetsprestation, som kräves av dessa sakkunniga, svarar mot den ersättning, som skall utgå till dem, och då åtminstone skall väl talet om politiska belöningar åt vissa personer icke längre äga något berättigande. Nu måste jag ju säga, att detta tal om politiska belöningar åt vissa personer icke haft så stort berättigande förut heller, fastän det kan synas så, och en del människor ännu tro det. Denna synpunkt har för min personliga del härvidlag spelat in rätt väsentligt.

Jag anser, herr talman, att den motivering, som utskottet här har givit för sin framställning, är av den art, att kammaren bör biträda densamma. Vi böra icke av herr Järtes yrkande låta oss förledas att gå på den motivering, som är framställd av herr Vennersten m. fl., och icke heller tror jag, att det kan vara lämpligt att biträda den reservation, som är avgiven av herr Petré. Det förefaller mig, som om dessa reservationer ha givit på hand, att man i viss mån anser, att man även under nuvarande förhållanden skulle kunna draga in dessa sakkunnigeposter inom pensionsstyrelsen. Jag vill för min del inte vara med om att giva något sådant på hand, därför att jag har en bestämd uppfattning av att dessa sakkunniga ha en bestämd uppgift att fylla. Om det någonstans är motiverat att äga sakkunniga, så är det väl inom denna verksamhetsgren, och skola några sakkunniga bibehållas, så är det väl de, som äro i pensionsstyrelsen.

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Vi kunna ju icke i den här punkten fördölja för oss, att det ser mycket mörkt ut för Kungl. Maj:ts förslag. Det är blott 3 ledamöter av statsutskottet, som ha gått på Kungl. Maj:ts linje, under det att 21 ledamöter hava gått andra linjer. Men det är kanske icke så farligt, då de många, som ha gått emot Kungl. Maj:t och slagit ihjäl Kungl. Maj:ts förslag, varken äro ense om på vad sätt eller med vilka vapen, det skall ske.

Då den siste ärade talaren mot slutet av sitt anförande kom in på vilka motiv, som vi 3 reservanter ha anført för vår ståndpunkt, vill jag framhålla, att jag tycker, att vi i vår reservation tillräckligt tydligt framhållit dessa. Svårare tycker jag, att det är att förstå den motivering, som de där 21 ledamöterna, som utgöra den samlade statsutskotts majoriteten, ha kommit med, och vad som kan dölja sig bakom deras olika meningar.

Jag skall nu återkomma till frågans kärnpunkt, såsom jag ser den. I fjol föreslog statsutskottet, och riksdagen gick med därpå, att man, på samma gång man beviljade anslag för detta ändamål, skulle göra ett uttalande, att det syntes kunna ifrågasättas, huruvida icke en nedsättning av dessa arvoden kunde anses motiverad. Man hänsköt till Kungl. Maj:t att närmare undersöka denna sak. Nå, detta har Kungl. Maj:t nu gjort men förklarat sig icke vara säker på, om en sådan nedsättning lämpligen kan göras, i det att Kungl. Maj:t ansett, att man behövde ett år på sig för att få en verklig överblick över hur det ställer sig i detta avseende. Det förefaller mig under sådana förhållanden synnerligen märkvärdigt, att statsutskottets majoritet kunnat intaga den ståndpunkt, som här skett. Herr Jansson i Falun anförde, att pensionsstyrelsen avstyrkt en indragning av dessa sakkunniga. Ja, jag har då verkligen inte träffat på många styrelser, som ha tillstyrkt indragningar inom vederbörande verk. Man får nog sålunda, tror jag, taga pensionsstyrelsens omdöme i detta fall med en liten smula urskillning. Däremot anser jag, att Kungl. Maj:t anført verkligt bärande skäl för sin uppfattning, att frågan bör hållas öppen, till dess ett definitivt avgörande kan träffas. Förut, när dessa sakkunniga hade ytterst få sammanträden, då gjorde utskottet och riksdagen ingen nedsättning i deras arvoden. Men när denna nya arbetsordning dyker upp eller slår ned, vilket man vill säga, så att sammanträdena bli tre gånger så många som förut, då säger utskottet, och vill att riksdagen skall säga detsamma, att nu äro vi, trots Kungl. Maj:ts avstyrkande, på det klara med, att arvodena böra nedsättas. Jag begriper då inte, varför man i fjol gjorde en indirekt hänvändelse till Kungl. Maj:t om närmare utredning av frågan. Jag skulle ha funnit det mera förklarligt, om utskottet den gången hade kommit med ett förslag till nedsättning av arvodena. När man en gång vädjat till Kungl. Maj:t att undersöka saken, och Kungl. Maj:t i anledning därav uttalat, att för närvarande någon ändring icke lämpligen bör ske, så synes man mig veterligen icke ha särskilt starka skäl att just nu besluta denna nedsättning.

Så har nu vidare motionen tillkommit. Den har ju, såsom herr Jansson i Falun yttrade, till sin huvudsakliga del gått till behandling av ett sammansatt utskott, och jag skall därför icke nu inlåta mig på någon principdebatt om densamma. Det blir ju tids nog att göra det, när betänkandet kommer från det sammansatta utskottet. Jag kan dock icke underlåta att säga, att jag anser, att man genom ett beslut i överensstämmelse med vad statsutskottets majoritet föreslagit, i viss mån föregriper motionens behandling inom det sammansatta utskottet. Då därtill som sagt kommer, att Kungl. Maj:t begärt ett års betänketid för att se, hur saken utvecklar sig, så är det nästan oförklarligt, att stats-

utskottet ansett sig böra fatta position nu genast. Jag är visserligen vän av besparingar, det är inte tu tal om den saken. Men jag tycker också, att man skall vara en liten smula konsekvent i sina göranden och låtanden, så att man inte skriver någonting, som man sedan inte vill stå för. Sådant är jag mycket rädd för. Vare sig man stryker en del av utskottets motivering eller tar utskottets förslag oförändrat, kan jag inte finna annat, än att man, såsom jag nyss nämnde, därigenom inlåtit sig på en realbehandling av en del av motionen, innan det sammansatta utskottet ännu varit i tillfälle att taga ställning till densamma. Det är detta, som är motivet till den ställning, jag intagit i utskottet, och jag tror att det verkligen är hållbart. Ty när och var brukar man förfara på det sättet, när det är fråga om huru man bör ordna en sak för framtiden, att man, såsom utskottet här föreslår, på förhand gör vissa principuttalanden och prutningar? Det hela är lite för tidigt väckt enligt min uppfattning, och därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av herr Petré m. fl. afgivna reservationen.

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag uppkallades av en aktad ledamot på östgötabänken, som behagade uttala ett underkännande av hela sakkunniginstitutionen. Jag är av en annan mening. Jag håller före, att det är av stor betydelse att bereda våra centrala ämbetsverk tillgång till praktisk sakkunskap. Vi veta ju alla, att våra ämbetsmän rekryteras bland dem, som vandra från skolbanken till universitetet och från universitetet till ämbetsverken. Hur dugliga och skickliga de än äro, så kan man dock knappast av dem begära, att de skola ha kunskap eller kännedom om förhållandena ute bland folkets djupa led och framför allt om förhållandena på landsbygden. Mer än en gång har det frapperat mig, när jag tagit del av pensionsstyrelsens beslut, att dessa beslut vittna om, att pensionsstyrelsen synes vara i mångt och mycket främmande för uppfattningar och förhållanden ute i bygderna. Detta har för övrigt framgått icke allenast av pensionsstyrelsens beslut utan även av de frågor, som frainställts till pensionsnämnderna. Och jag har på grund härav blivit övertygad om, att det verkligen är av behovet påkallat, att den praktiska sakkunskapen får ingjuta ett nytt liv på detta område, så att de beslut, som fattas i pensionsstyrelsen, måtte mera präglas av den praktiska erfarenheten och det praktiska omdömet. Detsamma gäller för övrigt också i fråga om olycksfallsförsäkringen. Mången gång är det så, att den som är minst i behov av understöd får den största ersättningen men den som är mest i behov därav får den minsta. Därest praktisk sakkunskap hade varit tillgänglig i större utsträckning än som fallet är, hade nog besluten angående såväl folkpensioner som olycksfallsersättningar mången gång varit rättvisare, än de nu blivit. Jag håller därför som sagt före, att det är av allra största betydelse, att de centrala ämbetsverken ha tillgång till den praktiska erfarenhet, som det är meningen att dessa sakkunniga skola tillföra dem. Det bör icke få vara en uteslutande byråkratisk syn på frågorna, när det gäller sådana spörsmål, som ha den allra största vikt för de djupa leden ute i det levande livet. Och jag tror icke, att våra ämbetsmän, hur skickliga de än äro som ämbetsmän, alltid kunna se klart på dessa spörsmål.

Jag vet icke, om 2,000 kronor eller 3,000 kronor kan anses vara det riktiga arvudet för de sakkunniga i pensionsstyrelsen, men jag förmodar, att utskottet prövat den saken, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Anderson** i Linköping: Herr talman! Herr förste vice talmannen förde in debatten på ett område, där den, såvitt jag rätt uppfattat stämningen i kammaren, inte borde föras i dag, nämligen på det principiella om-

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

rådet. Jag skall inte upptaga den fråga, som han framkastade, utan utgår ifrån, att vi vid ett senare tillfälle få en principdebatt om hela denna sak, d. v. s. om sakkunniginstitutionens värde och lekmannainflytandets nödvändighet samt därmed sammanhängande omständigheter. Jag tillåter mig dock att med anledning av vad herr förste vice talmannen yttrade framhålla, att det påpekande han gjorde från sin egen erfarenhet om att en del ärenden inom pensionsstyrelsen icke fått den praktiska behandling han önskade, i själva verket synes vittna om, att sakkunniginstitutionen på detta speciella område icke fyllt den uppgift, som avsetts. Jag undrar, om inte förklaringen här till helt enkelt är den, att det är absolut omöjligt att av ett sådant här bihang på den egentliga förvaltningen begära så stora ting, som man på sina håll synes vänta av dessa s. k. sakkunniga. Det är helt enkelt omöjligt, att detta lekmannainflytande skall kunna permanent göra sig gällande i sådan utsträckning, som fordras, för att det skulle kunna i någon högre grad sätta sin prägel på frågornas behandling och avgörande. Detta nu endast i förbigående.

Med anledning av vad som yttrades av herr Jansson i Falun, ber jag att få säga, att jag har den allra största respekt för vad en verkchef, i detta fall chefen för pensionsstyrelsen anser och uttalar. Men jag kan inte låta bli att göra mig den frågan: skulle pensionsstyrelsens chef vara lika angelägen om att bevara sina sakkunniga, *därest dessa icke vore riksdagsmän?*

Jag är övertygad om, att herr Olsson i Kullenbergstorp och jag ha samma uppfattning om önskvärdheten av att frågan i sin helhet kommer under behandling i det sammansatta utskottet, utan att någon del av densamma får en för tidig, prejudicerande lösning. Och det är därför, att jag har denna uppfattning, som jag tillåtit mig yrka bifall till den reservation, som genom utslutande av en del av utskottets motivering håller frågan om sakkunniginstitutionens vara eller icke vara på detta område fullständigt öppen. Jag tror, att man vinner det syfte, som herr Olsson i Kullenbergstorp angav såsom sitt, genom att rösta för den av herr Vennersten m. fl. avgivna reservationen, och jag ber, herr talman, att ännu en gång få yrka bifall till densamma.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller:** Herr talman! Frågan huruvida pensionsfullmäktige skola ha ett arvode på 2,000 kronor eller på 3,000 kronor är naturligtvis mycket svår att besvara, om man skall söka verkliga realskäl för det ena eller andra arvodet. Att bedöma huru mycket arbete som utföres av de sakkunniga huvudsakligen eller kanske enbart med hänsyn till huru många sammanträden de deltaga i, torde icke vara rimligt. Om en fullmäktig icke gör annat arbete, än att han går till något sammanträde, som han kallas till, då skulle jag snarast anse, att han bör avskaffas, ty det är klart, att en sådan sakkunnig icke gör tillbörlig nytta för den sak, som han skulle tjäna. För min del har jag av två skäl avstått från att för närvarande taga ståndpunkt till denna arvodesfråga. Det ena skälet är, att det har skett en här förut nämnd omläggning av pensionsstyrelsens arbetsordning, som avser, visserligen icke att giva de sakkunniga något avgörande inflytande, ty de tjänstgöra ju endast såsom rådgivare utan rösträtt, men att i varje fall bereda dem tillfälle att tillföra pensionsstyrelsen en smula av sina erfarenheter från skilda delar av landet, bland annat beträffande verkningarna av pensionsstyrelsens domslut och rörande pensionsförsäkringens uppskattning ute bland folket. Trots att jag kanske därmed i någon mån föregriper den principdiskussion, som vi komma till senare, vill jag här i parentes säga, att det egentliga arbetet ju påvilar ämbetsmännen, och att så ju också bör vara. Men det gäller i pensionsstyrelsens verksamhet ofta ett omdöme i frågor, där en

skrivbordsmänniska kanske har svårt att uppskatta tiokronans betydelse för den person, som skall tilldömas det ena eller andra beloppet. Att det då kommer in personer, som ha genomgått så att säga en annan skola än enbart ämbetsmannaskolan och på en sådan punkt delger sin erfarenhet — ty det är ju egentligen det enda han kan göra — samt tillkännager sin uppfattning och meddelar sitt råd, det är, tror jag, för ett sådant verk, som det här är fråga om, av synnerligen stor betydelse. Jag tvekar inte att säga, att jag skulle betrakta ett avskaffande av pensionssakkunniga såsom ett angrepp mot pensionsförsäkringen. Men detta var nu vid sidan om.

Det andra skälet till att jag och regeringen ansett oss icke kunna för närvarande taga ståndpunkt till saken, är att det pågår en besparingsaktion, som börjat inom Kungl. Maj:ts kansli, och som därifrån skall gå över till ämbetsverken. Atminstone har det synt mig mycket rimligt, att man inte rubbar dessa arvoden, innan denna undersökning av personer, som fått sig den uppgiften ålagd, har skett beträffande pensionsstyrelsen. Det är självfallet, att vid denna besparingsaktion skall undersökas även en sådan fråga, som om den rätta proportionen mellan de arvoden, det här är fråga om, och det arbete, som presteras av pensionssakkunniga. Dels detta och dels som sagt att man velat vinna en något ökad erfarenhet om verkningarna av den omläggning inom pensionsstyrelsen, som numera är fastställd, har alltså utgjort skälen till att regeringen i år icke ansett sig böra taga definitiv ställning till frågan om dessa arvoden. Jag har en känsla av, att man icke bör i besparingssyfte gå fram i blindo, utan veta, vad man gör. Jag är därför inte övertygad om, att den ståndpunkt, statsutskottets majoritet kommit till, har tillräckliga skäl för sig. Det är möjligt, att så är; jag vill inte bestrida, att det kan vara så. Men jag tycker, att det inte hade varit farligt att uppskjuta sitt definitiva omdöme angående denna sak ännu ett år, ty mer skulle det väl knappast kunnat bli tal om.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Det kan ju synas, att statsutskottet har gått Kungl. Maj:t i förväg i fråga om besparing, och detta kan möjligen anses vara mindre lämpligt. Frågan hade emellertid kommit i en sådan situation, att vi i statsutskottet funno oss nödsakade att taga definitiv ståndpunkt till det yrkande, som framställts i motionen. Det är just i anledning därav vi kommit till det resultat i fråga om arvodesbeloppet som vi gjort.

Jag vill erinra herr Olsson, och det vet han lika bra som jag, att motionens yrkande är flerfaldigt. Det framställes först ett bestämt yrkande i fråga om vissa fullmäktigeinstitutioner, tillhörande statsutskottets behandlingsområde. Sedan har det framställts krav på utredning angående andra vissa fullmäktigeinstitutioner. Det är sammankopplat i en motion. Vi ansågo oss nödsakade att svara på det bestämda yrkande, som framställts, och vi ha lämnat vårt svar. Om kammaren icke godtager detsamma, så är det en sak, som statsutskottets majoritet inte kan rå för. Vad vi velat poängtera är, att vi dela icke motionärens uppfattning, att dessa sakkunnigebefattningar böra dragas in. Med denna vår uppfattning ha vi ansett, att det tjänar intet till att slösa pengar på en utredning om saken; den saken är för oss klar redan förut. Men är det någon som inte anser den vara klar, så visst må man gå på utredning; det är något, som majoriteten i utskottet icke har något att göra med. Var och en får söka hävda sin uppfattning efter den övertygelse han har.

Nu vill jag gärna ge herr socialministern rätt däruti, att det är synnerligen svårt att bedöma, om 3,000 kronor är det rätta beloppet eller 2,000 kronor. Det sade jag också i mitt förra anförande. För mig spelar inte denna skillnad på 1,000 kronor den ringaste roll. För mig har huvudsaken varit

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

att få fastslaget, att dessa sakkunniga skola finnas kvar. Jag kunde icke uppnå något resultat därvidlag på annan väg än genom att medverka till en nedsättning av arvodet. Ifall nu andra kammaren verkligen värderar det arbete, som utföres av pensionsstyrelsen, och är intresserad av strävandena på dess verksamhetsområde, så antager jag, att herrarna gå med på vad utskottet hemställt.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr Anderson i Linköping menade, att erfarenheten rörande verkningarna av pensionsstyrelsens beslut givit vid handen, att de sakkunniga icke fyllt sin uppgift. Ger den inte snarare vid handen, att den praktiska sakkunskapen, som representeras av ifrågavarande personer, icke i tillräcklig omfattning anlitas? Jag vågar hysa den förhoppningen, att, därest de sakkunnigas verksamhet blir utvidgad på sätt vi nu hört vara meningen från statsrådsbänken, besluten torde komma att bli rättvisare än de hittills varit. Sakkunskapen har säkerligen kännedom om förhållandena bland folket på landsbygden, bland de djupa leden, bland de fattiga, vilka äro i behov av dessa pensioner eller understöd. Jag vågar hoppas, att det arbete, de sakkunniga med utvidgad verksamhet få göra, kommer att bli till gagn för just vad man önskar få uppfyllt med vår folkpensionering.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall villigt medgiva, att herr Jansson i Falun har rätt däruti, att utskottet har måst svara på motionen i den ifrågavarande delen. Jag skall också be att få uttala, att jag tycker, att denna motion i formellt hänseende är synnerligen dåligt ihopkommen. Jag har emellertid vunnit den erfarenheten under senare tiden, att motioner, som icke äro så synnerligen väl ihopkomna, nästan ha bästa utsikt till framgång i kammaren; kanhända motionären här kan påräkna sådan.

Sedan skall jag be att få tacka herr statsrådet och chefen för socialdepartementet för hans uttalande, i vilket han vidhöll sin tidigare uttryckta mening. Jag tycker alltid bra om karlar, som stå vid sitt ord, även om motståndarna äro många. Jag tror också, att den väg, herr statsrådet angav, just är den rätta vägen för att överhuvud taget sparsamhet med planmässighet skall kunna genomföras här i landet. Jag har mycken respekt för mina ärade kolleger i statsutskottet, men för planmässigheten i deras förslag har jag inte så stor vördnad. Jag har påvisat, att just detta förslag blivit behandlat av statsutskottet med allt annat än planmässighet. Jag ber således att få förbindligast tacka herr statsrådet för hans förklaring, att man ämnar fortsätta med utredning av, huruvida besparingar vidare kunna ske. Jag hoppas, att detta arbete icke skall behöva tillfälligtvis läggas åt sidan till följd därav att eventuellt lämpliga personer därför icke genast kunna finnas, utan att det, så fort lämplig person kan uppbringas, kommer att få full fart. Jag lovar å min sida, att jag skall söka göra vad jag kan, för att förhastade förhandsarbeten av statsutskottet icke må få större betydelse än de förtjäna och att det inte skall heta, att vi alla stå däromkring. De, som falla Kungl. Maj:t i ämbetet, få själva stå för sina handlingar. Vi bli aldrig i statsutskottet eniga på den punkten, vi skola icke alla gå fram på så sätt.

Det är icke minst ur de synpunkter, som herr statsrådet poängterade, som jag vill att frågan skall hållas helt öppen. Jag skall ännu en gång be att få yrka bifall till den av herr Petréen m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Endast ett par ord till min utskottskamrat herr Jansson i Falun med anledning av hans sista anförande.

Han tillkännagav, att för honom det viktigaste skälet för en prutning på arvodet var, att man därigenom skulle bryta udden av det utredningsyrkande, som herr Anderson i Linköping hade i sin motion framfört. Herr Jansson hade nämligen blivit så livligt övertygad om nödvändigheten av att dessa sakkunniga finnas kvar hos pensionsstyrelsen, att han gått med på att, som han själv i ett tidigare anförande nämnde, slå undan benen för det påståendet, att det här var fråga om politiska belöningar, och att man nu skulle köpa sig fri från utredningen med en minskning av 1,000 kronor på arvodet. Jag har också kommit till samma uppfattning, att de sakkunnigas förekomst i pensionsstyrelsen, så länge formerna för pensionsstyrelsens domsrätt i pensionsfrågor äro sådana som de nu äro, är alldeles nödvändig. Ur den synpunkten är jag icke det ringaste rädd för, att en blivande undersökning kommer att ge ett annat resultat, och ur den synpunkten har jag icke ansett mig böra tillgripa arvodesänkning såsom en lösenpenning för de sakkunnigas kvarvarande. Jag tror, att de bliva kvar ändå, till dess man omorganiserar förhållandena i pensionsstyrelsen, får något annat i stället för vad som där nu är gällande. Herr Jansson i Falun yttrade också tidigare, att han för sin del var böjd för att sätta större tilltro till vad pensionsstyrelsens chef hade yttrat i frågan än vad en enskild kammarledamot här framfört i en motion. Ja, det är ju riktigt, men jag anser, att herr Jansson också då kunde ha pekat på att beträffande arvodesfrågan pensionsstyrelsen uttalat sig och anhängit, att man icke skulle vidtaga någon ändring i fråga om arvodet. Det nämnde emellertid inte herr Jansson. Jag har tidigare påpekat, att pensionsstyrelsen håller mycket styvt på, att det icke vidtages någon ändring i arvodet, förrän man får se hur det ställer sig med arbetsmängden enligt den nya arbetsordningen, där domförfarandet i pensionsstyrelsen blivit väsentligt omlagt.

Det är dessa påpekanden, jag ansett mig böra göra gentemot herr Jansson i Falun. Jag vidhåller, herr talman, mitt tidigare yrkande.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! För min del tager jag bestämt avstånd från herr Andersons motion, sådan som den blivit lagd. Jag tycker mig vid läsningen av densamma hava funnit, att den andas väl mycket partipolitik, och jag tror, att det skulle vara lyckligare, om vi kunde behandla här förekommande frågor utan sådant bisyfte.

Jag tror, i likhet med vad herr Anderson här i dag sagt, att lekmaninflytandet i pensionsstyrelsen haft sin stora betydelse. Jag tror därjämte, vilket inte herr Anderson trodde, att det kommer att ha sin stora betydelse även i fortsättningen. När jag var i tillfälle att under några år titta i statsverkets räkenskaper och då såg utgifterna för fullmäktigeinstitutionen, var det icke utan, att jag ansåg, att dessa gingo till så stora belopp, att man kunde fråga sig, om den vore alldeles nödvändigt påkallad. Nu har ju statsutskottet föreslagit en minskning av arvodet. Det är nog rätt, vad som sagts, att det är svårt att avgöra, om det föreslagna beloppet är det riktiga eller icke.

Samtidigt som utskottet har gått in för det lägre arvodet har emellertid utskottet, om jag sett rätt, också godkänt den uppfattning, som är uttalad av pensionsstyrelsen, att man nu skall se till, att det blir ett större antal sammanträden än som tidigare varit. Ett större antal sammanträden kommer emellertid att medföra ökade kostnader. Jag vill säga, att man naturligtvis inte bör ordna det så, att det blir många sammanträden, just för att man skall kunna visa: nu har det varit så och så många sammanträden, och därav synes det ju, att de sakkunniga gjort sig väl förtjänta av det arvode, som till dem utgår. Man behöver inte se i papperen för att finna, hur det ställer sig med kostnaderna för ett sammanträde här uppe i Stockholm med pensionsfullmäktige. En fullmäktig skall göra en resa från norra eller södra Sverige för ett

*Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Ang.
pensions-
styrelsens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

enda sammanträde. Kostnaden för denna resa, som staten betalar, blir inte så liten: personbiljett, sovvagnsbiljett eller eventuellt dagtraktamente. Man kan fråga sig, om det är önskvärt att ordna saken på detta sätt. Naturligtvis kan det finnas sådana fall, då det är nödvändigt att, trots det gäller blott ett enda ärende, som icke behöver taga mer än en dag, sammankalla alla fullmäktige. Jag begärde ordet huvudsakligast för att säga, att när man nu går in för en ny arbetsordning här, denna arbetsordning icke måtte bli sådan, att man håller många sammanträden, utan man bör se till, att man kan koncentrera arbetet på sådant sätt, att även hänsynen till resekostnader kan beaktas, på det att man inte må lägga ut på ett sätt vad man sparar på ett annat.

Det är en annan synpunkt, som jag tillåter mig framföra i fråga om pensionsfullmäktige och den synpunkten kan, om den nu är hållbar, även vara tillämplig, när det gäller övriga sakkunniga eller fullmäktige. Såvitt jag sett är det praxis, att Kungl. Maj:t för var gång det skall förordnas fullmäktige, utser förutvarande fullmäktige, såframt dessa äro disponibla för den ifrågasvarande uppgiften. Jag tror för min del, att det skulle vara lyckligare, om det bleve ett ombyte, och att inte samma personer sitta år från år eller, som väl är fallet, årtionde efter årtionde. Nu är det naturligtvis en fördel att för ett sådant uppdrag ha personer, som blivit väl förtrodda med arbetet, vilket de ju blivit, när de hållit på därmed en längre tid, men om man går tillväga på sådant sätt, att man låter en fullmäktig eller sakkunnig avgå i sänder och så undan för undan får in en ny kraft, så blir ju fullmäktigekretsen icke utan sådan kunskap eller erfarenhet. Det blir ju bara den nye, som därvidlag kommer att ligga något efter. Om man ginge tillväga på det sättet, så skulle man nog också kunna komma ifrån det där påståendet, som göres så många gånger i pressen och i debatterna, att dessa uppdrag lämnas som partipolitiska belöningar.

Enär frågan nu snart kommer före igen i riksdagen, skall jag inte närmare gå in på detta. Jag har emellertid vid detta tillfälle velat angiva dessa synpunkter, för att även de må kunna tagas under beaktande, när man går att i fortsättningen pröva denna fråga.

Jag har, herr talman, för närvarande intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herr Petré m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Järte under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Herr statsrådet Nothin avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 182, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål; och

nr 183, med förslag till lag om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 17.

Avgåvos två motioner, nämligen av:

herr Wiklund m. fl., nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 82, angående statens understödsverksamhet till främjande av avdikning av viss mark; och

herr Lagerkwist, nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 92, angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket.

Nämnda motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 4.55 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 27 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 203, angående ändrad lydelse av rubrikerna 1143 och 1197 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 205, angående anslag för beredande av ökade förmåner åt personal, tjänstgörande å undervattensbåt;

nr 140, angående forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet;

nr 187, om vissa ändringar i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg;

nr 191, angående tilläggs pension åt f. d. läroverksadjunkten K. G. Harlin;

nr 192, angående tilläggs pension åt f. d. läroverksadjunkten J. J. Ekegren;

nr 200, angående vissa anslag till de allmänna läroverken;

nr 199, angående ändrade bestämmelser i fråga om den stärbhus efter präst tillförsäkrade förmånen av tjänst- och nådår m. m.;

nr 197, med förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt; och

nr 206, angående bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkterna 14—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
understöd åt
svenska fat-
tigvårds- och
barnavårds-
förbundet.

Punkten 19, angående understöd åt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet.

I anslutning till vad Kungl. Maj:t uti innevarande års statsverksproposition under punkten 36 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte till understöd åt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation likväl avgivits av herrar *Rosén, Olsson* i Blådinge, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Persson* i Fritorp och *Lindskog*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till understöd åt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! En del ledamöter av statsutskottet har vid denna punkt avgivit en reservation. Denna grundas ej på någon misstro mot eller något underkännande av svenska fattigvårdsförbundets skötsel eller överhuvud taget av den uppgift, som detta förbund företräder. Reservationen är som sagt icke beroende därpå, utan på att, sedan detta förbund bildades och har verkat i en viss riktning för ett statsändamål, kunna vi gärna säga, och fått anslag tämligen rikligt tillmätt för att vara en förening, så har staten själv på detta område skaffat sig organ, som själva uträtta det, som ju huvudsakligast varit föremål för fattigvårdsförbundets verksamhet. Jag kan knappt värja mig för den tanken, att det blir i viss mån ett dubbelarbete på detta område. När vi nämligen komma ihåg, att staten har fattigvårdskonsulenter och fattigvårdsinspektörer, så tycker jag, att på fattigvårdens område staten verkligen beträffande den initiativtagande och övervakande delen av verksamheten får anses tillräckligt och rikligt företrädd. Då synes det mig rimligt, att bidraget till denna förening nedsättes. Hade det varit, som det kallas, en omedelbar statsinstitution, d. v. s. en statens egen institution, som råkat ut för att komma i samma situation med sitt arbete, som svenska fattigvårdsförbundet har kommit i, hade jag givetvis nöjt mig med att, som statsutskottet brukar göra, giva en vänlig vink till regeringen att taga i övervägande, om man kan göra en nedsättning på detta område. Och jag har funnit, att det är tillräckligt, att statsutskottet så gör. Men nu är det ingen statsinstitution, och då vet jag ej, om man bör taga så stor hänsyn till det. Man anser det vara en självskriven sak att spara in på detta arbete i någon mån, och när det arbete, som staten egentligen behöver, utföres av statens egna funktionärer, så kan enligt min mening bidraget sänkas åtminstone så mycket, som reservanterna föreslagit, utan att föreningen må komma i något ekonomiskt bryderi för den skull.

Det är därför, som jag, herr talman, skall be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr *Rosén* m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Carlsson-Frosterud*: Herr talman! Det här Svenska fattigvårdsförbundet är visserligen en enskild förening, men av så gammalt datum, att den åtnjutit statsanslag ända sedan år 1909 och under de senare åren med det belopp, som Kungl. Maj:t även i år begärt, nämligen 20,000 kronor. Nu har ju icke det varit ifrågasatt någon förändring vare sig i höjande eller sänkande riktning vid denna riksdag, vare sig från Kungl. Maj:t eller från någon enskild motionär, utan det är först vid statsutskottets behandling av detta ärende, som man har framkommit med förslag att sänka det statsanslag, som hittills utgått till Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet. Statsutskottets majoritet har

ansett, att man bör taga hänsyn till, att de lagstiftningar, vilkas lösning detta förbund tidigare nedlagt största delen av sitt arbete på att befrämja, nämligen 1918 års fattigvårdslag och 1925 års barnavårdslag, nu äro genomförda. Med anledning därav kan det visserligen tänkas, att det hittills utgående statsbidraget i någon mån bör ändras eller eventuellt indragas, men den saken är icke på något sätt i närvarande stund utredd, och därför har icke utskottet gått in på att vid denna riksdag vidtaga någon ändring. Men väl har man i motiveringen givit uttryck åt sin uppfattning, att det bör tagas under överbäggande, huruvida icke framdeles anslaget till detta förbund kan och bör nedsättas. Nu har herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. i en reservation yrkat, att man nu genast skulle vidtaga en sänkning med 5,000 eller från 20,000 till 15,000 kronor. Statsutskottets majoritet har ansett, att den åtgärden måste anses innebära en viss hårdhet eller brutalitet mot detta förbund och dess verksamhet, då det icke haft någon rimlig anledning att tänka sig, att vid denna riksdag en förändring i tidigare anslag skulle vidtagas, och med anledning därav planerat sitt arbete under den närmaste tiden med hänsyn till de inkomster, som förbundet beräknat ha till sitt förfogande. Om man nu utan vidare toge bort 5,000 kronor, skulle det bli svårigheter för förbundet att inskränka eller förenkla verksamheten. Och det är med hänsyn till fattigvårdsförbundets under många år förtjänstfulla arbete med hänsyn till dessa sociala lagars tillblivelse, som man från utskottets sida velat gå humant fram och på den grund tillstyrkt det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, 20,000 kronor.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strindlund: Herr talman! I anledning av det, som herr Carlsson-Frosterud nu sade, att ifrågavarande förbund skulle komma i oförtjänta svårigheter, vill jag erinra därom, att i Kungl. Maj:ts propositionen på sid. 103 står bl. a.: »Vid framställningen har fogats redogörelse för Svenska fattigvårdsförbundets verksamhet och ekonomiska ställning under år 1924 ävensom en på grundval av de faktiska inkomsterna och utgifterna under de sju första månaderna 1925 uppgjord beräkning av inkomster och utgifter under hela sistnämnda år.» Då sålunda de faktiska inkomsterna under de sju första månaderna av år 1925 ligga till grund för beräkningen av inkomsterna för år 1926, torde man böra erinra sig, att inkomsterna av medlemsavgifter komma att stiga, därför att i de flesta fall komma nog både fattigvårdsnämnder och fattigvårdsstyrelser att bli medlemmar av förbundet i fråga. Men jag begärde icke ordet för att påpeka denna sak utan en annan sak i samband med denna fråga.

Då såväl utskottet som reservanterna förutsätta, att det skall tagas i överbäggande, om icke besparing på denna punkt skall kunna ifrågakomma, vill jag erinra om, att vi för upplysning om de kommunala frågorna icke blott ha att tillgå detta förbund, utan att vi även under en annan punkt i huvudtiteln ha ett anslag, som utgår till Svenska landskommunernas förbund. Jag kan ej frigöra mig från tanken, att båda dessa gripa in i varandra. De kunna ej vid sina kurser förbigå varandras områden utan måste i viss mån komma att, så att säga, kollidera med varandra. Då man numera strävar efter centralisering speciellt på det sociala området, så tycker jag nog, att det bör tagas i överbäggande, om ej ett intimare samarbete dem emellan kan komma till stånd, med sammanslagning av dessa olika institutioner, som var på sitt sätt tillhandagår allmänheten på landsbygden med råd och upplysningar. Jag kan således ej frigöra mig från tanken, att man borde kunna nedbringa administrationskostnaderna och nå ett enhetligare och bättre resultat.

*Ans.
understöd åt
svenska fat-
tigvårds- och
barnavårds-
förbundet.*

(Forts.)

Ang.
understöd åt
svenska fat-
tigvårds- och
barnavårds-
förbundet.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då herr Carlsson-Frosterud särskilt poängterat, att varken Kungl. Maj:t eller någon motionär påyrkat sänkning av anslaget, utan att sådant yrkande endast gjorts inom statsutskottet, så erkänner jag, att från de synpunkter, ur vilka vi sågo det ärende, som vi debatterade strax före middagen, ansågs ett sådant resonemang berättigat. Men om jag ser, hur statsutskottets majoritet gick fram, så nedsatte de ett utgående anslag, trots att Kungl. Maj:t ställt sig på motsatt sida. Alltså visar det sig tydligt, att statsutskottets majoritet icke har någon synnerligen stor förskräckelse för att nedsätta ett anslag, även då Kungl. Maj:t icke är med på nedsättningen. Då tycker jag, att det ej är så farligt att här bör kunna göra en nedsättning av anslaget, vilket vi föreslagit i föreliggande fall.

Vidare var herr Carlsson-Frosterud också inne på, att det föreligger ett uttalande från statsutskottets majoritet, att man skulle eventuellt kunna tänka på att få ned anslaget. Hur kom det uttalandet till? Därom skall jag icke yttra mig. Men ett faktum är väl i alla fall, att det förut förekommit, att man mot Kungl. Maj:t nedsatt ett anslag, som utgått en längre tid. Så har det gjorts i det fall, varom vi voterade i förmiddags. Då bör man även här kunna gå fram utan fara, helst som herr Strindlund påpekat, att dessa uppgifter snart äro omhändertagna av andra sammanslutningar, som vi ej vilja ta död på, utan som få statsbidrag.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Då herr Olsson i Kullenbergstorp drar upp en jämförelse med det beslut, som fattades före middagen, i vilken fråga utskottet tillstyrkt nedsättning av ett av Kungl. Maj:t begärt be-
lopp, vill jag påminna herr Olsson i Kullenbergstorp, att jag ej var med på den nedsättningen. Då kan han ej avstraffa mig för detta. Med avseende å förslaget i övrigt får väl en kommande riksdag ge svar, om det ligger någon mening i det uttalande, som statsutskottets majoritet här gjort. Man har ju här liksom i den förra frågan fäst sig vid ett förhållande, som man velat ägna uppmärksamhet, för att efter prövning vidtaga åtgärder. Om statsutskottet i ett annat fall handlat något inkonsekvent, kan ju ej böra inverka på behandlingen av denna fråga. Men i denna fråga har utskottet ansett, att förhållandena ligga så, att man ej bör vidtaga sådan åtgärd, som herr Olsson i Kullenbergstorp påyrkat. Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet Möller: Herr talman! Jag vill endast anmärka, att riktigheten väl torde bjuda att göra den hemställan till Kungl. Maj:t, som utskottet gör. Jag vill erinra om att i statsverkspropositionen lämnas uppgiften, att svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets utgifter under 1925 beräknas komma att överstiga inkomsterna med 2,311 kronor 91 öre. Om nu riksdagen fäster Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att man bör undersöka, om icke detta anslag kan nedsättas, så kan man väl avvakta erfarenheterna från förbundets verksamhet med hänsyn till genomförandet av de lagar, som åberopas, innan man här går på reservanternas förslag och nedsätter anslaget. Jag tillåter mig hemställa, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Olsson i Kullenbergstorp begärde emellertid votering, i anledning varav efter gi-

ven varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslags:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19 av utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid berörda punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ang.
understöd åt
svenska fat-
tighäls- och
barnvårds-
förbundet.
(Forts.)

Punkterna 20—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkten 24.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 25, angående medicinalstyrelsen.

Kungl. Maj:t hade under punkten 42 av förevarande huvudtitel framlagt förslag till stat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1926—1927.

Ang.
medicinal-
styrelsen.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebar, bland annat, uppförande å ordinarie stat i lönegraden B 22 av den hos styrelsen anställda inspektrisen över sjuksköterskeväsendet.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts statsförslag utom beträffande förenämnda inspektris placering i lönegrad, i vilket avseende utskottet ansett en placering i 20:e lönegraden vara tillfyllest, hemställde, att riksdagen måtte

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1926 äga tillämpning jämväl å inspektrisen över sjuksköterskeväsendet;

b) bestämma antalet ordinarie befattningar hos medicinalstyrelsen från och med den 1 juli 1926 på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 19,000 kronor	—
1 överinspektör för sinnessjukvården i riket, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet å 13,000 kronor	—
1 kameralbyråchef	B 30
5 medicinalråd	B 30
1 statsinspektör över köttkontrollen i riket	B 29

Ang. medicinal- styrelsen. (Forts.)	Befattning	Lönegrad
	1 byråveterinär	B 26
	1 kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning	B 26
	1 sekreterare (å medicinalbyrån)	B 26
	1 kamrerare	B 24
	1 ombudsman	B 24
	3 sekreterare	B 24
	1 kassör	B 21
	5 notarier	B 21
	1 inspektris över sjuksköterskeväsendet	B 20
	1 kansliskrivare	B 11
	1 förste expeditionsvakt	B 7
	4 kanslibiträden	B 7
	2 expeditionsvakter	B 5
	4 kontorsbiträden	B 4
	1 skrivbiträde	B 2;

c) godkänna följande stat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1926—1927:

Stat.

	Kronor
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	271,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	10,900
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet, veterinärrådet m. m.	73,600

Summa kronor 356,500;

d) förklara, att övriga av riksdagen med avseende å den definitiva löneregleringen för statsdepartement med flera verk lämnade medgivanden finge i tillämpliga delar gälla även beträffande nu ifrågavarande befattningshavare hos medicinalstyrelsen; samt

e) höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 350,500 kronor, med 6,000 kronor till 356,500 kronor.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herr *Olsson* i Kullenbergstorp förklarat sig anse, att sjuksköterskeinspektrisbefattningen icke borde uppföras å ordinarie stat och att i följd därav ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen borde bestämmas till 350,500 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Under förevarande punkt är det en anslagspost, som jag reserverat mig emot. Det gäller den inspektris över sjuksköterskeväsendet, som av Kungl. Maj:t föreslagits till sättande å ordinarie stat. Hon har hittills tillhört medicinalstyrelsens stat på extrastat, men nu föreslår Kungl. Maj:t hennes uppförande från och med nästa budgetår å ordinarie stat. Detta har jag funnit så anmärkningsvärt, att jag till och med ett tag rent ut trodde, att Kungl. Maj:t slutat upp med utredningarna om besparingar i fråga om tjänster o. d., och jag kunde tro detta så mycket hellre, som den man, vilken sist haft det förberedande arbetet härvidlag om hand. numera utnämnts till en hög befattning och naturligtvis icke kan fortsätta med utredning om besparingsarbetet. Nu fick jag emellertid i förmiddags höra av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att det var meningen att

fortsätta med detta arbete; och då tycker jag verkligen, att det är något märkvärdigt, om man, innan något avgörande träffats i sparsamhetshänseende överhuvud i fråga om det verk, som det här gäller, likväl går och flyttar över en befattning från extra till ordinarie stat. Jag måste säga, att jag icke förstår, varför ej någon prövning fått föregå denna överflyttning. Det är väl ändå en betydlig skillnad mellan om man tänker sig att i framtiden indraga en tjänst på ordinarie eller en sådan på extra stat.

Det har icke gått mig förbi, att motiveringen för att man skulle vidtaga denna förändring är tämligen vidlyftig. Nu är jag kanske en smula skeptiker, men eljest tycker jag mig ofta hava märkt, att ju sämre skälen för en åtgärd äro, desto vidlyftigare är motivering för densamma. Den där långa motiveringen inverkar alltså icke så mycket på mig. Nu kan jag också icke annat än finna, att sjuksköterskeverksamheten icke är någon i egentlig mening självständig verksamhet utan att den fastmera är en verksamhet, förenad med läkarnas. Såvitt jag kan förstå, finnes det ingen verksamhetsgren här i vårt land, som är så grundligt inspekterad och överinspekterad som just denna. Utom denna kvinnliga inspektris hava vi på landsbygden förste provinsialläkarna, vilka bland annat hava till uppgift att inspektera sjuksköterskeverksamheten och annan sjukvårdsverksamhet och för övrigt allt möjligt — och omöjligt. I de större städerna hava vi motsvarande läkarebefattningar. Då är det förlåtligt, om man tycker, att på denna punkt fattas icke inspektion och inspektörer utan att dessa tvärtom förefinnas i så rikligt mått, som gärna tänkas kan. Det skulle, synes det mig, vara lämpligt, när man går till att göra en saklig utredning angående de sparsamhetsåtgärder, som må vara möjliga beträffande medicinalstyrelsen, att då också just den tjänst, vilken man nu vill uppföra på ordinarie stat, står öppen till eventuell indragning. Det är möjligt, att jag då hunnit bliva påverkad så, att jag finner mig hava haft orätt i min uppfattning, men ännu har jag icke märkt något, som tyder på, att jag skulle hava farit fel; den föreliggande motiveringen har åtminstone icke bragt mig en sådan uppfattning. Det synes mig vara bara talesätt det där, att denna befattningshavare har en viktig uppgift och ett stort verksamhetsfält, ty jag kan icke finna annat än att den verksamhet, som skall inspekteras, är inspekterad grundligt nog på annat sätt än genom denna kvinnliga inspektris. Jag tycker, att alla skäl äro för handen, att denna tjänst får stå öppen, d. v. s. kvarstå på extra stat, till dess man gjort utredning om indragning av tjänster i medicinalstyrelsen.

På grund av vad jag anfört skall jag, herr talman, be att få yrka avslag å utskottets hemställan i den föredragna punkten och bifall till min därvid fogade reservation.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Frågan om överflyttning å ordinarie stat av inspektrisen över sjuksköterskeväsendet har varit föremål för prövning under flera år och bl. a. underställts allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Emellertid har frågan blivit undanskjuten gång efter annan, intill dess vid innevarande riksdag Kungl. Maj:t föreslagit befattningens uppförande å ordinarie stat. Befattningen såsom sådan har bestått i många år och beklåtts av den nuvarande innehavaren, som dock stått på extrastat. Nu har departementschefen i statsverkspropositionen bl. a. anfört: »Erfarenheten torde numera hava tillfullo ådagalagt, att det med hänsyn till sjuksköterskeväsendets vidmakthållande och utveckling föreligger ett stadigvarande behov av sjuksköterskeinspektrisbefattningen. Vid sådant förhållande synes också tiden vara inne att giva tjänsten de mera fasta former, som dess uppförande på ordinarie stat skulle innebära.»

Nu söker herr Olsson i Kullenbergstorp bagatellisera denna befatt-

Ang.
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

nings betydelse genom att säga, att sjuksköterskeväsendet är väl om någonting tillräckligt inspekterat. Jag vill säga, att det är ju en sanning med modifiering. Han har icke angivit den kanske allra viktigaste av denna befattningshavares uppgifter utan gått förbi densamma. I Kungl. Maj:ts proposition finnes emellertid intaget ett utdrag ur den för henne gällande instruktionen, som anger, att hon har många olika uppgifter sig förelagda. Bland de viktigaste är »att å medicinalstyrelsens vägnar utöva inspektion över godkända sjuksköterskeskolor, godkända sjuksköterskebyråer samt den vid allmänna eller statsunderstödda civila sjukvårdsanstalter eller i statsunderstödd distrikts-sjukvård anställda kvinnliga sjukvårdspersonalens (sjuksköterskors, sjuksköterskeelevers och sjuksköterskebiträdens) arbetsförhållanden.» Vidare är det en mängd andra saker, beträffande vilka hon har att vara föredragande i medicinalstyrelsen, nämligen i alla sådana frågor, som beröra de ärenden, hon har sig förelagda att inspektera. Hon har sålunda ganska mycket att göra. Då det således konstaterats, att denna befattning är behövlig, har utskottet icke velat motsätta sig, att dess innehavare uppföres på ordinarie stat. Däremot har utskottet icke följt Kungl. Maj:t beträffande hennes placering i lönegrad, då Kungl. Maj:t föreslagit lönegraden B 22 men utskottet stannat vid B 20. Vidare föreligger det en annan liten skillnad mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets, nämligen därutinnan, att medan Kungl. Maj:t föreslagit, att denna befattning framdeles vid ombyte av innehavare fortfarande skulle vara ordinarie sådan, utskottet åter i detta avseende gjort den reservationen, att då det blir fråga om ombyte av innehavare, den nya befattningshavaren skall tjänstgöra på prov någon tid, på det hennes lämplighet må prövas, innan man gör henne till ordinarie, en försiktighetsåtgärd, som lönenämnden tidigare förordnat.

För min del kan jag icke finna skäl att, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp gör, bagatellisera denna befattnings betydelse. Jag tror också, att fullgoda skäl föreligga att i likhet med vad Kungl. Maj:t och statsutskottet föreslagit uppflytta densamma på ordinarie stat och jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då måhända mitt yrkande var något oformligt, eftersom det i själva verket blott avsåg en detalj å denna stora stat, så skall jag be att få ändra det därhän, att det endast berör den del av staten, som innefattar, att den kvinnliga sjuksköterskeinspektrisen skulle sättas på ordinarie stat. Reservationen avser heller icke annat än att hon icke skulle uppföras å ordinarie stat, och det är således endast härutinnan jag yrkar avvikelse från utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 26.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkten 28.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 29.

Lades till handlingarna.

Punkterna 30 och 31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkten 33.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

Punkterna 35 och 36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkterna 38—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54, angående bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna.

Ang. bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna.

Under punkten 73 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för beredande av bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor.

I de hittills gällande grunderna beträffande ifrågavarande statsbidrag hade föreslagits sådan ändring, att resebidrag finge utgå jämväl för avgift för billigaste plats i automobil i regelbunden trafik, som av statens järnvägar eller postverket anordnats i anslutning till järnvägs- eller ångbåtslinje.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *Strindlund* och *Hedlund* i Östersund väckt motion, nr 149, däri hemstälts, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till den under förevarande punkt föreslagna ändringen i grunderna för beräkningen av bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna, att jämväl avgift för tredje klassens sovrvagnsbiljett därvid finge inräknas, samt att patient boende på mer än 20 km. avstånd från järnvägs- eller ångbåtsstation och utan tillgång till av statens järnvägar eller postverket anordnad biltrafik berättigades till resebidrag, beräknat efter 10 öre per km. för väglängd, överstigande 20 km.

Mot den av Kungl. Maj:t föreslagna ändringen av grunderna beträffande ifrågavarande statsbidrag hade utskottet icke funnit anledning till erinran, men hade utskottet emellertid ansett billighetsskäl jämväl tala för att, på sätt mo-

Ang. bidrag
till resor för
vissa patient-
er vid kust-
sanatorierna.
(Forts.)

tionsvis ifrågasatts, rätt till resebidrag medgäves även för sovvagnsbiljett i tredje klass.

Då rätten till resebidrag i av utskottet föreslagen utsträckning icke ansetts medföra sådan ökning av kostnaderna för ifrågavarande ändamål, att en höjning av anslaget kunde anses erforderlig, hemställde utskottet, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda motion för beredande av bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet förordade grunder, för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Rosén, Walles, Anderson* i Råstock, *Rydén, Jönsson* i Revinge, *Olofsson* i Digernäs och *Strindlund*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda motion för beredande av bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor, att utgå i enlighet med de av departementschefen angivna grunder, dock med den jämkning i desamma, att bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna finge omfatta jämväl avgift för tredje klassens sovvagnsbiljett ävensom, där patient vore boende på mer än 20 kilometers avstånd från järnvägs- eller ångbåtsstation eller till av statens järnvägar eller postverket anordnad automobiltrafiklinje, reseersättning av 10 öre per kilometer för den del av vägen till kommunikationsmedlet i fråga, som överstege 20 kilometer.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Rydén**: Herr talman! Vid den föredragna punkten 54 finnes det en liten meningsskiljaktighet mellan utskottets majoritet och den minoritet, som avgivit reservationen vid nämnda punkt. Det gäller en ur statsfinansiell synpunkt mycket ringa fråga men å andra sidan kanske en fråga, som ur vissa enskilda personers synpunkt icke är så obetydlig. Det gäller nämligen frågan om statens resebidrag till patienter vid kustsanatorierna.

Kungl. Maj:t har härvidlag tillmötesgått en önskan, som veterligen finnes på många håll inom landet, att man skulle särskilt för de patienter, som bo långt från de stora farvägarna, förbilliga resorna och därigenom göra det möjligt för dem att komma i åtnjutande av en god sjukvård. En motion har blivit väckt om att gå litet längre, så till vida, att dessa patienter skulle kunna få ersättning för sovvagn i tredje klass på järnväg samt att, i fall de bo långt ifrån de stora farvägarna, de skulle kunna av statsmedel få resehjälp med tio öre per kilometer för den vägsträcka, som överstiger tjugu kilometer från järnvägs- eller ångbåtsstation eller allmän automobiltrafiklinje. Statsutskottets majoritet har tillmötesgått motionärerna så till vida, att man föreslagit, att tredje klass sovvagn skulle beståa dessa sjuka. Den minoritet, som antecknat sig som reservanter, har gått så långt, att de föreslå, att dessa patienter skulle få resebidrag med tio öre per kilometer vid ett avstånd från de allmänna farvägarna av över tjugu kilometer, nämligen för vad av den tillryggalagda vägen, som överstege denna sträcka. Detta spelar icke någon roll för den stora massan av Sveriges folk. De bo i allmänhet icke en så avsevärd sträcka som 20 kilometer från järnvägs- eller ångbåtsstation eller från omnibuslinje, men det finns ju i vissa delar av vårt vidsträckta land, i de verkliga öde- och obygderna, en och annan, som kan ha en så lång vägsträcka att fara. Vi, som ha reserverat oss, ha ansett, att då ett bidrag fördenskull för det allmänna spelar en mycket liten roll men det ur enskilda människors synpunkt kan spela en ganska stor roll, borde man taga steget fullt ut. Skillnaden mellan majoriteten

och reservanterna är sålunda den, att reservanterna anse, att när en patient vid kustsanatorierna bor över 20 kilometer från järnvägs- eller ångbåtsstation eller från av staten anordnad automobiltrafiklinje, skall han få åtnjuta rescersättning med 10 öre per kilometer för den vägsträcka, som överstiger två mil.

Jag hemställer till kammaren att bifalla detta förslag. Det gäller några öde- och obygdssocknar i utkanterna av vårt stora vidsträckta land, och de människor, som bo där, ha i så många andra hänseenden svårigheter att dragas med, att de, som representera lyckligare lottade delar av vårt land, gärna kunna vara med om ett bidrag.

Om jag nu tillägger, att första kammaren har antagit reservationen i dag, så föreställer jag mig, att även andra kammaren skulle kunna vara benägen att följa reservanterna.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Osberg, Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Örebro, *Eriksson* i Grängesberg, *Englund, Hedlund* i Östersund, *Hedlund* i Häste, *Persson* i Trången, *Olofsson* i Digernäs, *Brännström, Grapenson, Hage, Nilsson* i Antnäs, *Dahlén, Sandberg* och *Fjellman*, fru *Nordgren*, fru *Östlund* samt herr *Frost*.

Ang. bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna.

(Forts.)

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Som herr Rydén redan har påpekat, har första kammaren på denna punkt följt reservanterna. Utskottets anmärkning att det kan bli svårt att åstadkomma en tillfredsställande kontroll över dessa utgifter för bilresor är visserligen riktig, men det förefaller mig, som om själva saken är så behjärtansvärd, att man bör låta billighetsskäl tala. Jag vill därför endast tillkännage, att vad på mig ankommer, har jag ingen invändning att göra mot att även andra kammaren i detta avseende följde reservanterna. Tvärtom skulle jag gärna se, att så bleve fallet.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Att utskottet icke har ansett sig kunna i sin helhet tillstyrka motionärernas förslag beror ju, såsom här redan har påpekats, på det förhållandet, att man icke har kunnat förstå möjligheten av att verkligen kunna kontrollera de utlagda resekostnaderna, då resorna företagas borta i avlägset belägna bygder, kanske på byvägar, som aldrig äro uppmätta. För de anstalter, som i första hand skola betala reseersättningarna, blir det synnerligen svårt att kunna få in exakta uppgifter om vad resorna verkligen gått till. Det är dessa svårigheter, som föranlett utskottet att icke gå med på motionen i vad den avser ersättning för de privata skjutsarna, men utskottet har ju visat sin välvilja och förståelse inför det behjärtansvärda ändamål, som motionärerna ha framfört, genom att icke allenast tillstyrka ett bifall till en av de två punkter, som motionen gällde, utan även genom att på eget initiativ föreslå, att samma förmåner, som man har tillstyrkt för resor till kustsanatorierna och till vanföresanstalterna, skola tillämpas även för patienter, som resa till radiumhemmet i Stockholm. Det sistnämnda ha icke motionärerna tagit med, men utskottet har gjort det.

Nu upplystes det från herr socialministerns sida, så vitt jag fattade honom rätt, att han anser, att svårigheterna med kontrollen kunna vara ganska överkomliga, och då svårighet beträffande kontrollen utgjorde det skäl, varför utskottet icke ansåg sig våga tillstyrka ett bifall till motionärernas förslag i sin helhet, skulle jag för min personliga del, då jag annars skulle ha velat vara med härom, gärna se, att reservationen bifalles.

Då jag nu emellertid måste uppträda för statsutskottets majoritet och icke är bemyndigad att frånträda dess yrkande, finner jag mig nödsakad att yrka

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 13.

Ang. bidrag till resor för vissa patienter vid kust-sanatorierna.

(Forts.)

bifall till statsutskottets förslag till den kraft och verkan det hava kan efter detta mitt hållna anförande.

Herr **Uddenberg** i Varberg: Herr talman! Det har av reservanternas talesman här i kammaren sagts, att den summa, som reservanternas yrka på att staten skall betala utöver vad statsutskottet har föreslagit, har en mycket ringa statsfinansiell betydelse. Jag är fullkomligt ense med honom därom, men jag vågar tillägga, att den också har mycket ringa betydelse för de enskilda personer, som det här gäller. Det är nämligen den egenheten med de sjukvårdsanstalter, som det här är fråga om, alltså vanföreanstalterna och anstalterna för kustvård åt skrofulösa barn, att vårdtiden är oerhört lång, mycket längre än vid flertalet andra sjukvårdsanstalter. Jag tror mig kunna säga, att den i regel uppgår till ett halvår och ofta överskrider denna tid. Nu är det visserligen sant, att staten och landstingen betala sin dryga tribut till vårdkostnaderna, men den enskilde får dock dragas med en avsevärd del av dem, och sedd mot den utgift, som den enskilde får ha för ett halvårs eller års vård på en sådan anstalt, spelar verkligen denna lilla utgift för transport från hemmet till närmaste järnvägsstation eller statens bilstation praktiskt taget ingen roll alls. Å andra sidan är det obestriddligt, att det är förenat med stora tekniska svårigheter att fastställa det belopp, varmed denna ersättning skall utgå, och jag vet av egen erfarenhet från ett kustsanatorium, att det skulle bli förenat med mycket ökat arbete för sanatoriernas personal att räkna ut dessa småsummor.

Jag anser alltså, att de tekniska svårigheterna vida överväga den obetydliga ekonomiska fördel för den enskilde, som skulle vara förbunden med ett bifall till reservanternas framställning, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! I motsats till den siste ärade talaren skall jag icke framställa något yrkande, då jag icke inom statsutskottet deltagit i behandlingen och avgörandet av denna fråga. Jag har emellertid varit närvarande, när denna fråga behandlades på avdelningen i utskottet, och har därför sökt tränga in i densamma.

Orsaken, varför vi på avdelningen varit betänksamma inför att gå med på motionen i ärendet i de delar, den återgives i reservationen, låg precis inte däri, att det skulle kosta staten så mycket mera i resebidrag, utan fastmera däri, att vi ansågo, att om man antog en sådan form för bidrag, som utskottet tillstyrker, detta endast skulle kunna komma i fråga, när det gäller de egentliga riksanstalterna, såsom sanatorierna, Radiumhemmet i Stockholm och andra dylika anstalter, som voro förlagda på ett visst ställe, koncentrerat i landet. Härigenom skulle det bliva dels en naturlig begränsning, dels ock lättare att ordna upp saken. Gick man däremot med på att utbetala skjutärsättning, låt vara en mycket billig och mycket reducerad sådan, för resor även till kustsanatorierna, ansågo vi, att detta skulle i sin ordning draga med sig den konsekvensen, att man finge utbetala sådan ersättning för resor till alla sjukvårdsanstalter, vare sig dessa lågo inom landstingsområdet i fråga eller de voro riksanstalter. Det var detta, som var det betänkliga för oss på avdelningen, liksom även i fortsättningen i utskottet. Jag ber därför herrarna reflektera en liten smula härpå. Jag är nämligen alldeles övertygad därom, att betalar man ut skjutärsättning för resor till riksanstalterna, blir det blott en tidsfråga, när man också får betala skjutärsättning för resor till landstingens anstalter. Det ena kommer att draga det andra med sig, och detta var just anledningen till att avdelningen ställde sig betänksam i denna fråga.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag står med mitt namn ibland majoriteten beträffande detta statskottsutlåtande, men jag har en känsla av att, om det uttalande, som nyss här gjordes av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, förelegat uti statsutskottet vid ärendets behandling, lär nog reservanternas förslag hava blivit utskottsmajoritetens. Den omständigheten synes mig motivera, att jag frånträder den ståndpunkt, jag intagit i statsutskottet, och med beaktande av detta nya faktum yrkar jag bifall till reservationen.

Ang. bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna.

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 55—62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 63*, angående bidrag till resor för vanföra jämte vårdare; och yttrade därvid

Herr **Rydén**: Herr talman! I anslutning till det beslut, som vi fattat på en föregående punkt beträffande bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna, tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta att med avslag på utskottets hemställan i denna punkt bifalla den av herr Rosén m. fl. avgivna reservationen, som gäller bidrag till resor av vanföra jämte vårdare.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet biföll kammaren den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 64—67.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkterna 69 och 70.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71.

Lades till handlingarna.

Punkterna 72 och 73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75 och 76.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 77 och 78.

Lades till handlingarna.

Punkterna 79—86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 87 och 88.

Lades till handlingarna.

Punkterna 89 och 90.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 91.

Lades till handlingarna.

Punkterna 92 och 93.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 106, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. m.;

nr 107, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 29 samt § 80 mom. 1 i förordningen den 31 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m.; och

nr 108, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4, 5, 9 och 11 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion om befrielse för lotskaptenen B. Östrand och lotsen K. G. Holmberg från utgivande av visst genom utslag av regeringsrätten till återbetalning fastställt belopp; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Ang. en byggnad för post- och telegrafverken i Alingsås.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av väckt motion om anslag till en byggnad för post- och telegrafverken i Alingsås begärdes ordet av

Herr **Alströmer**, som yttrade: Herr talman! Efter den synnerligen välvilliga motivering och omsorgsfulla beredning, detta ärende fått i statsutskottet, skall jag icke göra något yrkande. Jag skulle endast vilja till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta en vördsam anhöllan, att riksdagen måtte nästa år få motse en proposition i detta ärende, vilket enligt statsutskottets uttalande inom den närmaste tiden måste vinna sin lösning, så att de synnerligen otillfredsställande förhållanden, som äro rådande i det samhälle, varom nu är fråga, måtte vinna sin lösning och bliva förbättrade. Jag har, herr talman, som sagt, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Härefter föredrogs vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av rubriken 302 i tull-taxan; och

nr 17, i anledning av väckt motion om förtydligande eller ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rus-drycker;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrade bestämmelser angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt angående pensions- och dyrtidstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 18, i fråga om ändrade bestämmelser angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare samt angående pensions- och dyrtidstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 19, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställningar om årliga understöd åt två städerskor vid riksbankens huvudkontor; och

nr 20, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt f. d. intendenten Olof Granberg;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om bestämmelser rörande viss märkning av importerade handskar och handskämnen;

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av pensionstillägg för barn åt änka efter enligt pensionsförsäkrings-lagen pensionsberättigad man; och

nr 7, i anledning av väckt motion angående en ändamålsenlig och ekonomiskt överkomlig organisation för sociala jordärenden; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående taxorna vid de officiella köttbesiktningsbyråerna.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden, utlåtanden och memorial hemställt.

§ 7.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som yttade: Med hänsyn till omfattningen av Kungl. Maj:ts propositioner nr 109, 110, 111, 112—117 samt 155 och 157 hemställer jag, att kammaren måtte medgiva en utsträckning av motionstiden i dessa ärenden till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar efter propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 276, in-nefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 112, med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete;

nr 113, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor;

nr 114, med förslag till lag om återförsäkringskassor m. m.;

nr 115, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 55 § i lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs;

nr 116, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 261 och 265 §§ i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse; och

nr 117, angående anslag till sjukkasseväsandets befrämjande m. m.,

ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt samband därmed stående frågor;

och beslöt kammaren antaga berörda inbjudan.

§ 9.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av mellan Sverige samt Norge, Danmark och Finland undertecknade konventioner angående fredligt avgörande av tvister; samt

från statsutskottet:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag till iståndsättande av Falkenbergs tullbro;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återställande av deposition till säkerhet för fullgörande av stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Klintehamn till Klintebys och Snögrinda; och

nr 55, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

§ 10.

Till bordläggning anmälades

statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett gravkapell å Stockholms garnisons begravningsplats å Järnafältet m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckt tillämpning av de militära avlöningsreglementena m. m.;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre korpralen E. A. Olsson från skyldighet att gälda visst skadeståndsbelopp; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande, nr 21, angående vissa ombyggnads- och inredningsarbeten inom riksdagshuset m. m.; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om obligatorisk kontroll över förvaltningen av medel, som donerats eller anslagits för visst ändamål;

nr 12, i anledning av väckt motion om beredande i vissa fall av vidgad rätt för arrendator att av jordägaren erhålla ersättning för å täckdikning nedlagd kostnad;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 4 § strafflagen; och

nr 14, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Paulsen</i>	under	3	dagar	fr. o. m.	den	1	mars,
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	»	4	»	»	»	1	»
» <i>Persson</i> i Fritorp	»	4	»	»	»	1	»
» <i>Lindskog</i>	»	2	»	»	»	3	»
» <i>Nilsson</i> i Hörby	»	5	»	»	»	28	febr.,
» <i>Hammarlund</i>	»	4	»	»	»	1	mars,
» <i>Olsson</i> i Högby	»	6	»	»	»	2	» och
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	»	4	»	»	»	3	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,24 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Söndagen den 28 februari.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 198, angående inordnande i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. under ändrat namn av statens pensionsanstalt för vissa grupper av befattningshavare; och

nr 204, angående anordnande av en statsunderstöd, frivillig försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande Kungl. Maj:ts propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 186, angående inflyttande av den med avseende å laxfisket i Mörrumsån fastställda fredningslinjen närmare åns utlopp i Mörrumsbukten m. m.;

till andra särskilda utskottet propositionerna:

nr 112, med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete;

nr 113, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor;

nr 114, med förslag till lag om återförsäkringskassor m. m.;

nr 115, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 55 § i lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs;

nr 116, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 261 och 265 §§ i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse; och

nr 117, angående anslag till sjukkasseväsandets befrämjande m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 185, angående ersättningar åt vissa befattningshavare inom utrikesförvaltningen eller deras rättsinnehavare för förluster förorsakade i samband med tjänstgöring i Ryssland; och

nr 184, angående omklassificering av postkontoren samt telegrafverkets och statens järnvägars stationer m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 189, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 11 juli 1924 angående postgirorörelse;

till statsutskottet propositionen, nr 196, angående anslag till åtgärder för Mälarens reglering;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 157, angående visst ägoutbyte mellan kronan och Nitroglycerin aktiebolaget; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 190, angående beviljande av lån till aktiebolaget svenska amerikalinjen för anskaffande av fartyg till uppehållande av bolagets regelbundna ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater; och

nr 195, angående statens övertagande av vissa fordringar hos svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen m. m.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 175, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1926—1927 för viss personal inom den civila statsförvaltningen överlämnades propositionen i vad den avsåge pensions- och indragningsstaterna till bankoutskottet, i vad den rörde nionde huvudtiteln till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogos var efter annan nedan nämnda propositioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 193, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 194, angående upplåtelse av vissa områden å Djurgården;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 201, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 202, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

till bankoutskottet propositionen, nr 161, angående fortsatt provisoriskt ordnande av den militära pensioneringen;

till statsutskottet propositionen, nr 163, angående avskedspremie åt vissa konstituerade underofficerare av 3 graden vid flottan och kustartilleriet;

till bankoutskottet propositionen, nr 188, angående ersättning till förre värnpliktige Ernst Atte Langström;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 182, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål; och

nr 183, med förslag till lag om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 203, angående ändrad lydelse av rubrikerna 1143 och 1197 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

till statsutskottet propositionerna:

nr 205, angående anslag för beredande av ökade förmåner åt personal, tjänstgörande å undervattensbåt; och

nr 140, angående forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 187, om vissa ändringar i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg;

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 13.

till bankoutskottet propositionerna:

nr 191, angående tilläggspension åt f. d. läroverksadjunkten K. G. Harlin; och

nr 192, angående tilläggspension åt f. d. läroverksadjunkten J. J. Ekegren; samt

till statsutskottet propositionen, nr 200, angående vissa anslag till de allmänna läroverken.

Vidare föredrogs propositionen, nr 199, angående ändrade bestämmelser i fråga om den stärbhus efter präst tillförsäkrade förmännen av tjänst- och nådår m. m.; och hänvisades punkterna 1 och 2 till behandling av lagutskott samt punkterna 3 och 4 till statsutskottet.

Slutligen föredrogs övriga på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 197, med förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 206, angående bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 106, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. m.; samt

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 107, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 29 samt § 80 mom. 1 i förordningen den 31 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m.; och

nr 108, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4, 5, 9 och 11 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

§ 3.

Vidare föredrogs var för sig och hänvisades till jordbruksutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 377 av herr *Wiklund m. fl.* och nr 378 av herr *Lagerkwist*.

§ 4.

Härpå föredrogs, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 27—30, bankoutskottets utlåtande nr 21 och första lagutskottets utlåtanden nr 11—14.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7.24 e. m.

In fidem
Per Cronvall.